University of Alberta Library
0 1620 2333 3105

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА РІК

1941

UKRAINIAN BOOK STORE
10348 - 101st ST.
EDMONTON, ALTA.

ВИДАННЯ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ", ВИННІПЕГ
КАНАДА.

Printed in Canada

МИ ЗАВЖДИ РАДІ

КОЛИ ВИ ЗАЙДЕТЕ І ПЕРЕГОВОРИТЕ ПРО СВОЇ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ З НАМИ.

Друкарня „Українського Голосу" виконує всякі друкарські роботи по уміркованих цінах. Як приміром —
Листові наголовки, зворотні коверти, візитівки, фінансові звіти, ріжні афіші, подвійні ресіти, картки замовлень, весільні запрошення базарові тикети ітп.
Нехай ваше товариство піддержує тих, хто їх піддержує.
Позамісцеві замовлення висилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

Box 3626 **Winnipeg, Man.**

ДОБРІ КНИЖКИ ПОМАГАЮТЬ У ВИХОВАННЮ ДІТЕЙ!

Дикі лебеді — оповідання про лебеді ..... **10 ц.**
Сірі герої — оповідання з недавної минувшини ..... **25 ц.**
Слідами забутих предків — історичне оповідання .. **25 ц.**
Казки 1001 ночі, казки спеціяльно підібрані для молоді **40 ц.**
На світанку, оповідання про початки Києва ..... **20 ц.**
Руслан і Либедь — історичне оповідання ..... **20 ц.**
Казки небелиці ..... **25 ц.**
Пригоди дядька Прохора — книжочка повна пригод, написана віршом, кожна сторінка ілюстрована ..... **15 ц.**
Оповідання — 9 оповідань Анатоля Франса ..... **15 ц.**
Мотовязник Гасан — казка з казок 1001 ночі ..... **10 ц.**
Шкода Петрусь — історичне оповідання ..... **25 ц.**

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626 Sta. B. — **WINNIPEG, MAN.**

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1941

РІЧНИК XXIV

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ В КАНАДІ
ВІННІПЕҐ, МАН.

Printed and Published by the Ukrainian Publishing Company of Canada, Limited,
210 - 214 Dufferin Ave., Winnipeg, Manitoba.

Printed in Canada

Рік 1941

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рахуба часу.

Рік 1940 є 6654 роком юліянського навороту, а 7449—7450 візантійської ери.

Він є 1941-им роком від народин Христа, 5701-им роком від початку світа (згідно з жидівським численням) і 1359-им роком магометанської ери.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР

ПАСХАЛІЯ.

В руці літо: до 1 березня (ст. ст.): „з", а від 1 березсня: „а".

Буква пасхальна „п".

Мясниці тривають від Різдва Христового 7. I. (25. XII. 1940 ст. ст.) до мясного пущення, т. зн. 23 (10 ст. ст.) лютого, отже 6 неділь і 6 днів.

Тріодь починається 9 лютня (27 січня ст. ст.).

Мясне пущення 23 (10 ст. ст.) лютня.

Сирне пущення 2 березня (17 лютня ст. ст.).

Благовіщення Пресвятої Богородиці дня 7 квітня (25 березня ст. ст.).

Середопістя в середу 26 (13 ст. ст.) березня.

Поклони в середу вечером, 2 квітня (20 березня ст. ст.).

Великдень дня 20 квітня (7 квітня ст. ст.), 1 тиждень по латинськім.

Переполовлення празника Пасхи — в середу четвертого тижня по Великодні, дня 14 (1 ст. ст.) травня.

Віддання празника Пасхи — в середу перед Вознесенням Господнім, дня 28 (15 ст. ст.) травня.

Вознесення Господнє дня 29 (16 ст. ст.) травня.

Поминальна субота перед Зеленими святами, 7 червня (25 травня ст. ст.).

Пресвятої Тройці (1-ий день Зелених Свят) дня 8 червня (26 травня ст. ст.).

Неділя Всіх Святих дня 15 (2 ст. ст.) червня.

Святих Апостолів Петра і Павла в середу дня 12 липня (29 червня ст. ст.).

ПОСТИ.

1. В навечеріє Богоявлення Господнього, дня 18 (5 ст. ст.) січня.

2. Великий піст — від понеділка по сирнім пущенні 3 березня (18 лютня ст. ст.) до Великої Суботи 19 (6 ст. ст.) квітня.

3. Петрівка — від понеділка по неділі Всіх Святих 16 (3 ст. ст.) червня, до навечерія Петра і Павла, 11 липня (28 червня ст. ст.), це є 3 тижні і 5 днів.

4. Спасівка від 14 (1 ст. ст.) серпня до 27 (14 ст. ст.) серпня.

5. В день Усічення голови Святого Івана Хрестителя 11 вересня (29 серпня ст. ст.).

6. В день Воздвиження Чесного Хреста — 27 (14 ст. ст.) вересня.

7. Пилипівка від 28 (15 ст. ст.) листопада (день по св. Пилипі) до Навечерія Різдва Христового, т. зн. до 6 січня 1942 р. (24 грудня 1941 ст. ст.).

8. Кожної середи й пятниці крім загальниць.

9. В сирний тиждень (від мясопустної до сиропустної неділі) у всі дні тільки з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

1. Від Різдва до Богоявлення Господнього, крім навечерія Богоявлення Господнього.

2. Від неділі Митаря і Фарисея до неділі Блудного Сина, тобто від 9 лютня (21 січня ст. ст.) до 16 (3 ст. ст.) лютня.

3. Від Великодня до Неділі Томиної, тобто від 20 (7 ст. ст.) квітня до 27 (14 ст. ст.) квітня.

4. Від Зелених Свят до неділі Всіх Святих, тобто від 8 червня (26 травня ст. ст.) до 15 (2 ст. ст.) червня.

ЗАБОРОНЕНИЙ ЧАС ВЕСІЛЬ ТА ЗАБАВ З МУЗИКОЮ.

1. Всі середи і пятниці, крім загальниць.

2. Від початку Пилипівки 28 (15 ст. ст.) листопада 1941 до Богоявлення Господнього — 19 (6 ст. ст.) січня, 1942.

3. Від понеділка по неділі Мясопустній, 24 (11 ст. ст.) лютня до Томиної неділі — 27 (14 ст. ст.) квітня.

4. У Петрівку.

5. У Спасівку.

6. У день Усічення Голови Святого Івана Хрестителя — 11 вересня (29 серпня ст. ст.).

7. У день Воздвиження Чесного Хреста — 27 (14 ст. ст.) вересня.

ПУБЛИЧНІ СВЯТА В КАНАДІ

Ціла Канада святкує такі свята:

День Нового року.

Великодну Пятницю.

Великодний Понеділок.

Вознесення Господнє.

День королеви Вікторії (24 травня).

Уродини короля в день, який буде проголошений.

Домініон Дей (1 липня).

Лейбор Дей (перший понеділок в місяці вересні).

День Подяки, який буде проголошений.

День Замирення, 11 листопада, або в найблищий понеділок, що звичайно проголошують.

День Різдва Христового.

Січень - January

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Боніфатія м., преп. Ігнатія	**Новий Рік**
Ч	2	Свщм. Ігнатія.	Мак ім. Ісус
П	3	Уляни мч. Петра митр. Київ.	Ґеновефи
С	4	Вмч. Анастасії	Тита еп.
Н	5	**29 Нед. перед Різд. Отців**	Імени Ісус
П	6	Навеч. Різдва. Евгенії.	**Трох королів**
В	7	**Різдво Христове**	Валентина
С	8	**Собор Пресв. Богородиці**	Северина
Ч	9	**Стефана** первмч.	Мартіяни, Юл.
П	10	20 тис. муч. в Никомидії.	Івана еп.
С	11	14 тис. уб. у Вефл.	Гиґіна папи м.
Н	12	**Нед. по Різдві.** Анисії і Теод.	**Н. 1 по 3 кор.**
П	13	Меланії пп.	Леонтія еп.
В	14	**Новий Рік. Обріз. Г.Н.І.Хр.**	Ілярія
С	15	Силвестра, св. Косми	Мавра
Ч	16	Малахії пр.	Маркелля п.
П	17	Собор 70 Апостолів	Антонія
С	18	Навеч. Богоявл. Теоп.	Прест. св. Петра
Н	19	**Богоявлення Господне**	**Н. 2 по 3 кор.** Мар.
П	20	**† Собор св. Івана Хрест.**	Фабіяна
В	21	Преп. Григорія Печерського	Агнети
С	22	Полієвкта, преп. Євстратія	Вінкентія
Ч	23	Григорія преп. і Домети	П.Д.М., Раймунда
П	24	† Теодосія Великого	Тимотея еп.
С	25	Мч. Татіяни	Нав. Ап. Павла
Н	26	**Нед. по Богоявл.** Єрміла м.	**Н. 3 по 3 кор.** Пол.
П	27	ОО. в Синаї	Івана Золотоуст.
В	**28**	Павла Т., Йоана Кущника	Кароля В.
С	29	Покл. ок. ап. Павла	Франца Салез.
Ч	30	†Антонія Вел.	Мартини д. м. Г.
П	31	Атанасія і Кирила Олекс.	Петра з Н.

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В СІЧНІ

6. 1846—Засновано Кирило-Методіївське Братство в Киеві.
7. 1675—Запорожці, під проводом Сірка, погромили турків під Січею.
10. 1632—Умер київський митрополит Петро Могила, сподвижник української культури.
11. 1888—Умер поет Юрій Федькович.
13. 1906—1-ше число першого українського щоденника в Киеві „Громадська Думка".
14. 1616—Засновано Київське Братство.
14. 1649—Торжественний вїзд гетьмана Богдана Хмельницького до Киева.
15. 1920—Святочне відкриття „Українського Театру" в Ужгороді.
18. 1654—Переяславська умова України з Москвою.
20. 1921—Умер популярний письменник Панас Мирний (Рудченко).
21. 1803—Умер гетьман України, Кирило Розумовський.
21. 1916—Умер український письменник Лесь Мартович.
22. 1918—Проголошено самостійність України на Софійському майдані в Киеві.
22. 1919—Трудовий Конґрес у Киеві, при участи делеґатів зах.-українських земель та проголошення Соборности України на Софійському майдані.
26. 1915—Умер Михайло Павлик, політичний діяч і письменник.
28. 1734—Умер гетьман Данило Апостол.
29. 1633—Умер письменник і вчений Мелетій Смотрицький.
30. 1655—Бій Богдана Хмельницького з поляками під Охматовом.
30. 1918—Бій під Крутами, смерть 300 українських юнаків.

Лютень - February

— має 28 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Прп. Макарія	Ігнатія еп. м.
Н	2	32 Нед. по З. св. Д.. Закхея	4 по 3 кор. М.Б. Гр.
П	3	Максима	Власія
В	4	Пр. Анастазія, Тимотея	Вероніки
С	5	Климентія, Агафангела	Агафії
Ч	6	Ксенії прп.	Дороти
П	7	† Григорія Богослова	Ромуальда
С	8	Ксенофонта й ін.	Івана з Малти
Н	9	**Нед. Митаря і Фарисея.**	**Старозавітна.** Ап.
П	10	Пп. Єфрема	Схолястики
В	11	Преп. Лаврентія, мч. Романа	П. М. Б.
С	12	**Трьох Святителів**	70 снов. Серв.
Ч	13	Кира й Івана безсребр.	Катерини, Річ.
П	14	Трифона мч.	Валєнтого
С	15	**Стрітення Господне**	Фавстина і Йов.
Н	16	**Нед. Блуд. Сина.** Сим. і Анни	**Мясопустна.** Юл.
П	17	Ізидора	Юліяна
В	18	Св. Феодосія Черн., мч. Аг.	Симеона
С	19	Вукола, Юліяна	Конрада
Ч	20	Партенія і Луки	Евстахія
П	21	Вм. Теодора Страт.	Фелікса еп.
С	22	Мч. Никифора	Попелець. Марг.
Н	23	**Нед. Мясопустна.** Харлам.	**Запуст.** Петра
П	24	Власія, Вігілія	Вігілія
В	25	Св. Мелетія Ант., св. Антонія	Матея ап.
С	26	Мартиніяна, Євлогія	**Попельна.** Вальб.
Ч	27	Авксентія прп.	Александра
П	28	Ап. Онисима, Євсевія пуст.	Леандра

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ЛЮТНІ

2. 1061—Перший бій українських князів з половцями.
2. 1883—Умер Володимир Барвінський, публіцист, письменник і основник-редактор „Діла".
3. 1066—Смерть князя Ростислава під Галичем.
4. 1764—Самусь Іванович признав владу Мазепи.
9. 1918—Берестейський мир України з Австрією, Німеччиною, Туреччиною і Болгарією.
11. 1900—Заснування першої політичної партії на Великій Україні РУП. (Революційна Українська Партія).
14. 1897—Умер перший перекладчик св. Письма на українську мову, поет і письменник Пантелеймон Куліш.
16. 1885—Умер письменник Володимир Шашкевич.
18. 1139—Умер князь Ярополк Київський.
18. 1668—Повстання І. Брюховецького проти Москви.
20. 1054 Умер князь Ярослав Мудрий.
23. 1795—Умер письменник Юрій Коніський.
24. 1872—Уродилася талановита українська поетка Леся Українка.
24. 1608—Умер український меценат письменства і мистецтва — князь Константин Острозький.
25. 1145—Князь Володимирко добуває Галич.
27. 1664—Розстріляли поляки козацького полковника, Івана Богуна, під Новгородом Сіверським.

Березень - March

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Памфила	Альбіна
Н	2	**Неділя Сиропустна.** Теод.	**Вступна.** Сиплікія
П	3	Св. Флавіяна, Льва папи	Кенеґунди
В	4	Архипа, Филимона	Казимира
С	5	Льва, еп. Кат., Садока	Евсебія
Ч	6	Тимотея преп.	Колєти
П	7	Муч. що в Євгенії; мч. Мавр.	Томи з Акв.
С	8	Полікарпа	Вінкентія
Н	9	**Нед. 1 посту.** Найд. г. Ів. Хр.	**Суха.** Франціски
П	10	Св. Тараса, арх. Царгор.	40 мучеників
В	11	Порфирія еп.	Константина
С	12	Прокопія, Геласія	Григорія
Ч	13	Василія іспов.	Розини
П	14	Пм. Евдокії, мч. Нестора	Матильди
С	15	Теодота	Климента
Н	16	**Нед. 2 посту.** Евтропія	**Глуха.** Киріяка м.
П	17	Гарасима Лік., мч. Павла	Патрикія
В	18	Мч. Конона, Іроїди	Кирила
С	19	42 муч. з Аморії	Йосифа
Ч	20	Єфрема П., Вас.	Евфемії
П	21	Теофілякта еп.	Венедикта
С	22	† 40 муч. в Севастії	Катерини
Н	23	**Нед. 3 посту.** Кондрата	**Середоп.** Оттона
П	24	Софронія патр. Єрус.	Гавриїла арх.
В	25	Теофанаісп.	**Благовіщ. Пр. Д.**
С	26	Никифора, Христини	Теодосія
Ч	27	Хрест. Венедикта	Руперта
П	28	Св. Олександра, мч. Апулія	Івана Кип.
С	29	Мч. Савина	Кирила
Н	30	**Нед. 4 посту.** Олексія ч. Б.	**Чорна.** Квірина
П	31	Кирила єрус., мч. Трофіма	Бальбіни

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В БЕРЕЗНІ

3. 1827—Уродився український байкар Леонід Глібів.
3 1922—Умер селянин патріот Іван Телевяк.
4. 1750—Кирила Розумовського обрано гетьманом.
7. 1917—Початок великої російської революції.
8. 1169—Андрій Боголюбський руйнує Київ.
9. 1814—Уродився Тарас Шевченко.
9. 1922—Умер славний співак Ол. Мишуґа.
10. 1861—Умер Тарас Шевченко.
13. 1923—Умерла письменниця Дніпрова Чайка.
14. 1684—Бахчисарайська умова Москви з Туреччиною про запустіння України.
14. 1923—Рада Амбасадорів признала Східну Галичину Польщі.
15. 1917—Останній російський цар Микола II Романов зрікся престолу.
16. 1664—Розстріл І. Виговського під Ольхівцем..
16. 1669—Договір гетьмана Данила Многогрішного з Москвою у Глухові.
16. 1896—Умер перекладчик Гомера на українську мову, Петро Ніщинський.
17. 1919—Мирова конференція в Парижі признала Закарпаття Чехословаччині.
20. 1651—Перемога козацьких військ над поляками під Винницею.
20. 1917—Українська Центральна Рада в Києві.
20. 1921—Умер письменник А. Кащенко.
21. 1907—Умер історик Володимир Антонович.
22. 1842—Уродився славний український композитор Микола Лисенко.
26. 1909—Умер історик Микола Аркас.
27. 1865—Умер письменник Закарпаття Ол. Духнович.

Квітень - April

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Лазарева субота. Хриз і Д.	Гуґона
С	2	**Поклони.** Івана мч. Сергія.	Франца
Ч	3	Якова ісп.	7 болів ПДМ.
П	4	Василія священмч.	Ізидора
С	5	Пп. Нікона	Вінкента
Н	6	**Нед. 5 посту.** Пр. Захарії	**Пальмова.** Келест.
П	7	**Благовіщення Пресв. Богор.**	Германа
В	8	Собор Арх. Гавриїла	Діонізія
С	9	Св. Матрони Сол. преп. Іоа.	Марії Клеоп.
Ч	10	Преп. Стефана, Іларіона	**Вел. Четвер.** Езек.
П	11	Марка, Кирила, преп. Йони	**Вел. Пят.** Льва вел.
С	12	Івана Л.	Юлія
Н	13	**Нед. Цвітна.** Іпатія	**Воскрес. Христ.**
П	14	Преп. Ґеронтія, Марії Єгип.	**Св. Понеділок**
В	15	Пп. Тита, Амфіяна	Людвики, Анаст.
С	16	Ілірика, Никити	Венедикта
Ч	17	**Вел. Четвер.** Йосифа	Рудольфа.
П	18	**Вел. Пятниця.** Мч. Агатоп.	Апольонії
С	19	**Вел. Субота.** Євтихія арх.	Кресцента
Н	20	**Воскресення Христове**	**Біла.** Сульпіція
П	21	**Світ. Понеділок.** Іродіона	Анзельма
В	22	**Світ. Вівторок.** Євпсихія мч.	Сотера
С	23	Терентія, Максима	Войтіха еп.
Ч	24	Антипи, Якова	Ґеорґія
П	25	Св. Василія Парій.	Марка еван.
С	26	Артемона	Клита і Марк.
Н	27	**1 Нед. Томина. Св. Мартина**	**2 по В.** Петра Кан.
П	28	Св. Аристарха, Пуда й Троф.	Павла
В	29	Мч. Агапії, Хіонії, Ірини	Петра з Вер.
С	30	Симеона еп. Перського	Катерини Сієн.

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В КВІТНІ

2. 1111—Князь В. Мономах громить половців над рікою Сольницею.
2. 1918—Умер письменник Іван Нечуй-Левицький.
6. 1709—Кость Гордієнко злучився з Мазепою проти москалів.
7. 1340—Отруєно останнього галицького князя Юрія II.
7. 1917—Проголосили в Києві Українську Центральну Раду, а 19 Всеукраїнський Конґрес визнав її найвищою владою на Україні.
9. 1902.—Початок великих селянських заворушень на Полтавщині.
12. 1596—Наливайко і Лобода громлять Жолкевського під Білим Каменем.
15. 1924—Умер письменник Володимир Масляк.
17. 1093—Умер князь Всеволод, батько Вол. Мономаха.
17. 1847—Арештовано Шевченка на Дніпрі під Каневом.
19. 1885—Умер історик Микола Костомарів.
19. 1919—Перший Всеукраїнський Національний Конґрес у Києві.
20. 1922—Умер композитор Кирило Стеценко.
21. 1910—Російська влада закрила „Просвіту" в Києві.
22. 1932—Умер довголітній провідник Галичини, Юліян Романчук.
22. 1910—Умер „батько українського театру" Марко Кропивницький.
25. 1913—Умер письменник Михайло Коцюбинський.
25. 1923—Умер письменник Марко Черемшина (І. Семанюк).
27. 1904—Умер письменник Михайло Старицький.
28. 1871—Уродився письменник Василь Стефаник.
28. 1918—Проголошено Павла Скоропадського гетьманом України.
29. 1648—Богдана Хмельницького вибрали гетьманом.
30. 1915—У Відні засновано „Загальну Українську Національну Раду".

Травень - Мау

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Івана преп.	Филипа і Якова
П	2	Пп. Івана, Юрія еп., Триф.	Жигмонта
С	3	Пп. Теодора, Тріхіни, Анас.	Знайдення Хреста
Н	4	**Нед. 2. Мироносиць.**	**3 по В.** Фльоріяна
П	5	Теодора, Віталія	Пія V.
В	6	**Вм. Юрія Переможця**	Флявії
С	7	Стратилата, Сави	Доміцелі
Ч	8	† Еван. Марка	Станислава
П	9	См. Василя Амас. Стеф. еп.	Григорія еп.
С	10	Ап. Симеона	Ізидора
Н	11	**3 Нед. Розслабленого.**	**4 по В.** Франціш.
П	12	Св. 9 муч. у Кизиці	Панкратія
В	13	Ап. Якова	Серватія
С	14	Макарія, Єремії пр.	Боніфатія
Ч	15	† Бориса і Гліба	Софії і 3 д.
П	16	† Теодосія печ. мч. Тимот.	Андрея Боб.
С	17	Пм. Пелагії	Пасхаліса
Н	18	**4 Нед. Самарянки.**	**5 по В.** Фелікса
П	19	Преп. Йова Почаївського	Петра кел.
В	20	Зявл. Ч. Хреста	Бернарда
С	21	† Ів. Богослова, Арсенія	Олени кор.
Ч	22	Пер. м. св. Миколая	**Вознесення.** Юлії
П	23	† Ап. Симона Зилота	Дезідерія
С	24	Кирила і Методія печ.	Йоанни
Н	25	**5 Нед. Сліпородженого.**	**6 по В.** Григорія
П	26	Мч. Глікерії, Йоана	Филипа Нер.
В	27	Ізидора, Максима.	Беди
С	28	Преп. Ісаї, Пахомія	Августина
Ч	29	**Вознесення.** Преп. Феодора	Марії Магд. з П.
П	30	Ап. Андроніка й Юлії	Фердинанда
С	31	Теодота М.	Петронелі

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ТРАВНІ

2. 1848—Перше в Галичині українське товариство „Головна Руська Рада".
3. 1924—Умер громадський і політичний діяч Микола Міхновський.
4. 1838—Викуплено Шевченка з кріпацтва.
6. 1910—Умер суспільно-просвітний письменник — Борис Грінченко.
7. 1775—Прилучено Буковину до Австрії.
8. 1921—Прилучено Закарпаття до Чехословаччини.
9. 1920—Засновано „Просвіту" в Ужгороді.
10. 1906—Перша Державна Дума в Росії, в ній „Українська Громада".
12. 1907—Засновано Українське Наукове Товариство в Києві.
13. 1909—Умер композитор Денис Січинський.
13. 1931—Умер гром. діяч в Галичині, лікар д-р Іван Куровець.
14. 1857—Шевченка звільнили з неволі.
15. 1638—Перемога гетьмана Остряниці над Голтвою.
15. 1856—Уродився письменник Андрій Чайковський.
18. 1648—Перемога Хмельницького на Жовтих Водах.
21. 1125—Умер князь Володимир Мономах.
22. 1920—Умер композитор і диригент Остап Нижанківський.
22. 1861—Похорони Шевченка на Чернечій Горі під Каневом.
25. 1926—Вбивство гол. от. УНР Симона Петлюру в Парижі.
26. 1648—Перемога Хмельницького під Корсунем.
26. 1742—Умер гетьман Пилип Орлик у Яссах.
27. 1772—Указ про Малоросійську Колегію на Україні.
28. 1916—Умер великий поет і громадський діяч Іван Франко.
30. 1876—Царський указ про заборону українського письменства в Росії.

Червень - June

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**6 Нед. Св. Отців.**	**Зісл. св. Духа**
П	2	Мч. Фалалея, Александра	**Пон. св. Духа**
В	3	Рівноап. Константина і Ол	Кльотильди
С	4	Миркели, Василиска	Квірина
Ч	5	Михайла, Єфрос.	Фльорентія
П	6	Преп. Симеона, Никити	Норберта
С	7	**Задушна Суб.** Найд. г. Ів. Х	Роберта
Н	8	**7 Пресв. Тройці.** Ап. Карпа	**1 по З. св. Духа**
П	9	**Зісл. Св. Духа.** См. Тер.	Феліціяна
В	10	Микити еп. Халк., Ігнатія	Маргарети
С	11	Блаж. Йоана, Теодосії мч.	Варнави
Ч	12	Ісаакія, Богдана.	**Боже Тіло.** Онуф.
П	13	Єремії ап.	Антонія з П.
С	14	Мч. Юстина	Василія еп.
Н	15	**Нед. всіх Святих. Івана Суч.**	**2 по З. св. Духа**
П	16	муч. Лукіяна, Клавдія	Івана
В	17	Митрофана	Райнера
С	18	Блаж. Константина, Дорот.	Марка
Ч	19	Іляріона, Васил.	Ґервазія і Прот.
П	20	Муч. Теодота Анкір.	Сильверія
С	21	**Теодора Страт.**	Альойзія
Н	22	**Нед. 2 по З. св. Д.** Кирила	**3 по З. св. Духа**
П	23	Преп. Силуана. Печ. св. Тим.	Аґрипіни
В	24	Ап. Вартоломея	Різдво Івана
С	25	† Онуфрія, Петра Афон.	Проспера
Ч	26	Акилини м., Триф.	Павла й Івана м.
П	27	Пр. Єлисея, Методія патр.	**Владислава**
С	28	Пр. Амоса	Іринея еп.
Н	29	**3 по З. с. Д.** Тихона еп. Ам.	**4 по З. св. Духа**
П	30	Мч. Мануїла, Філонида	Пам. св. Павла

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ЧЕРВНІ

2. 1933—Умер добродій „Рідної Школи" Ілля Кокорудз.
6. 1224—Нещасна битва над річкою Каялою.
7. 1843—Умер перший поет Галичини Маркіян Шашкевич.
9. 1653—Перемога Хмельницького під Батогом.
9. 1898—Умер поет Яків Щоголів.
10. 1917—Перший всеукраїнський селянський зїзд у Киеві.
14. 1569—Люблинська Унія — всі українські землі в Польщі.
14. 1772—Умер гетьман Іван Скоропадський.
14. 1931—Умер історик Вячеслав Липинський.
15. 1895—Умер гром. і пол. діяч Михайло Драгоманів.
16. 1932—Умер письменник Модест Левицький.
17. 1917—Другий всеукраїнський військовий зїзд у Киеві.
18. 1709—Перше руйнування Січі москвинами.
22. 1876—Умер письменник Амврозій Метлинський.
23. 1917—Перший універсал Української Центральної Ради в Киеві.
25. 1205—Князь Роман галицький поляг під Завихостом.
26. 1920—Умер письменник Степан Ковалів.
26. 1929—Умер гром. діяч і опікун української культури Евген Чикаленко.
27. 1663—Івана Брюховецького вибрано гетьманом.
27. 1672—Івана Самійловича вибрано гетьманом.
28. 1914—Сокільський Здвиг у Львові; вбивство австрійського престолонаслідника Фердинанда в Сараєві — причина світової війни.
29. 1918—Уступлення Центральної Ради; Павло Скоропадський гетьманом.
30. 1786—Гонта й Залізняк здобули Гумань.

Липень - July

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Мч. Леонтія, Ігнатія	Іпанія. Кр. І. Хр.
С	2	Юди ап., Зосима	Св. Йосифа
Ч	3	Методія	Геліодора
П	4	Мч. Юліяна Тарс.	**Теодора**
С	5	Євсевія	Кирила
Н	6	**4 по З. св. Д.** Мч. Агрипини	**5 по З. св. Духа**
П	7	**Різдво Івана Хрестителя**	Вілібальда
В	8	Февронії	Єлисавети
С	9	Преп. Давида Солунського	Кирила еп.
Ч	10	Самсона	Амалії д.
П	11	Кира й Івана	Пія І папи.
С	12	**Ап. Петра і Павла**	Івана Гв.
Н	13	**5 по З. св. Духа.** Соб. 12 Ап.	**6 по З. св. Духа**
П	14	Св. Косми й Дамяна	Бонавентури
В	15	Пол. риз Пр. Богородиці	Генрика
С	16	Анатолія і Мокія	Пр. Діви Марії
Ч	17	Андрея крит.	Алексія
П	18	Сергія Радон., Атанасія аф.	Симеона
С	19	Уляни діви	Вінкентія
Н	20	**6 по З. св. Духа.** Пр. Хоми	**7 по З. св. Духа**
П	21	Св. Феодосії, Вм. Прокопа	Пракседи
В	22	Смч. Панкратія	Марії М.
С	23	† Антонія печерського	Аполінарія
Ч	24	Ольги княгині України	Христини
П	25	Мч. Прокла й Іларія	Якова ап.
С	26	Арх. Гавриїла	Анни
Н	27	**7 по З. св. Духа.** Ап. Акіли	**8 по З. св. Духа**
П	28	**Св. Рівноапост. кн. Волод.**	Віктора
В	29	Смч. Атиногена	Марти д.
С	30	Марини мч., Леоніда	Авдона
Ч	31	Якинта, Еміліяна	Ігнат. Льойол.

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ЛИПНІ

1. 1910—Адам Коцко погиб в боротьбі з поляками за український університет у Львові.
1. 1917—Заснування українського університету в Камянці Подільськім.
4. 1919—Смерть полк. Вітовського, першого секретаря військових справ ЗУНР. в часі перелету літаком з Німеччини на Україну.
7. 1659—Перемога гетьмана Виговського під Конотопом.
8. 1709—Нещасний бій під Полтавою.
9. 1651—Погром під Берестечком.
10. 1649—Гетьман Богдан Хмельницький облягає Збараж.
14. 1924—Заснування УНДО у Львові.
15. 1928—Умерла письменниця Марія Загірня.
15. 1834—Відкриття університету св. Володимира в Києві.
16. 1917—Другий Універсал Центральної Ради про угоду з тимчасовим російським урядом.
16. 1919—Українська Галицька Армія (УГА) переходить за Збруч.
17. 1902—Перший хліборобський страйк в Галичині.
17. 1918—Умер вчений етнограф, антрополог та археолог Хведір Вовк.
19. 1015—Умер великий князь Київської Держави, що злучив Червенські Городи (нинішню Галичину) з Києвом та впровадив віру Христову з Царгороду на Україні, Володимир Великий.
23. 1917—Перший всеукраїнський робітничий зїзд у Києві.
26. 1709—Страта Кочубея й Іскри, що доносили на Мазепу.
27. 972—Договір князя Святослава з греками.
27. 1649—Перемога Богдана Хмельницького під Збаражем.
27. 1657—Умер гетьман Богдан Хмельницький.
31. 1918—Вбито першого українського міністра освіти Івана Стешенка в Полтаві.
31. 1924—Закон Грабського про школи; обмеження прав української мови в Галичині.

Серпень - August

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Пр. Макрини	Петра
С	2	† **Пр. Іллі**	БМ. Ангел.
Н	3	**8 по З. св. Духа.** Симона Юр.	**9 по З. св. Духа**
П	4	Марії Магдалини	Домініка
В	5	Мч. Трофима	МБ. Сніжної
С	6	† Бориса і Гліба	Преобр. Господ.
Ч	7	†Усп. св. Анни	Каєтана
П	8	Смч. Єрмола, Єрмипа	Кириака
С	9	Пантелеймона	Романа
Н	10	**9 по З. св. Духа.** Прохора	**10 по З. св. Духа**
П	11	Муч. Каліника Килік.	Сузанни
В	12	Ап. Сили, Сильвана	Кляри Д.
С	13	Євдокії прав., Евдокима	Гіполита
Ч	14	Братів Маковеїв	Евзебія
П	15	Архид. Стефана, Нікодима	**Успіння Пр. Бог.**
С	16	Ісаакія	Йоакіма
Н	17	**10 по З. св. Духа.** 7 муч. отр	**11 по З. св. Духа**
П	18	Мч. Евсигнія, Нонни	Єлени Кор.
В	19	**Преображення Г.Н.І.Х.**	Людвика
С	20	Дометея, Пульхерії	Стефана
Ч	21	Еміліяна	Іванни
П	22	† Ап. Матвія, мч. Антонія	Тимотея
С	23	Лаврентія	Филипа
Н	24	**11 по З. св. Духа.** Мч. Євпла	**12 по З. св. Духа**
П	25	Мч. Аникити й Фотія	Людвика кор.
В	26	Максима, Іполита	МБ. Ченст.
С	27	Михея, Теодора	Йосифа
Ч	28	**Успення Пресв. Богород.**	Августина
П	29	Нерукотв. Образа (3 Спас)	**Усік. гол. Ів. Хр.**
С	**30**	Мирона	Рожі Лім.
Н	31	**12 по З. св. Духа.** Мч. Флора	**13 по З. св. Духа**

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В СЕРПНІ

1. 1913—Умерла велика українська поетка Леся Українка.
1. 1931—Умер ґенерал Української армії Микола Юнаків.
2. 1914—Початок світової війни.
2. 1920—Умер письменник Закарпаття Юрій Жаткович.
3. 1930—Умер політичний діяч ґр. Михайло Тишкевич.
4. 1687—Івана Мазепу вибрано гетьманом.
4. 1914—У Львові засновано Союз Визволення України.
5. 1911—Умерла письменниця Ганна Барвінок.
7 1680—Умер кошовий Запоріжжя Іван Сірко.
8. 1834—Уродився буковинський поет-соловій Юрій Федькович.
8. 1819—Уродився письменник Пантелеймон Куліш.
9. 1792—Переселення Запорожців на Кубань.
10. 1648—Перемога Б. Хмельницького під Пилявцями.
10. 1907—Умерла письменниця Марко Вовчок.
12. 1925—Умер письменник Володимир Самійленко.
14. 988—Хрещення України.
14. 1775—Друге руйнування Запоріжської Січі (нової).
14. 1649—Перемога Б. Хмельницького під Зборовом.
14. 1724—Депутація України з гетьманом П. Полуботком їде до Москви.
15. 1856—Уродився найбільший гал.-укр. поет Іван Франко.
17. 1651—„Чорна Рада" козацьких старшин на Масловому Броді.
17. 1772—Прилучення Галичини до Австрії.
19. 1245—Король Данило переміг кн. Ростислава під Ярославом і заняв Галичину.
19. 1638—Гетьман Гуня піддався полякам під Старицею.
20. 1649—Зборівський мир Б. Хмельницького з Польщею.
21. 1925—Умер письменник Осип Маковей.
28. 1921—Большевики розстріляли поета Грицька Чупринку.
31. 1919—Українська Армія входить переможно у Київ.

Вересень - September

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	**11 по Зісл. св. Д.** Андрія	**16 по Зіс. св. Духа**
В	2	Пр. Самійла	Стефана
С	3	Тадея ап. і Аврамія	Ізабелі
Ч	4	Аґатоніка	Розалії
П	5	Віддання Усп. Лупи мч.	Лаврентія
С	6	Петра митр. Київського	Захарії
Н	7	**13 по З. св. Духа.** Ап. Варт.	**14 по З. св. Духа**
П	8	Св. муч. Андріяна й Наталії	**Різдво П. Д. М.**
В	9	Пп. Пимена	Петра Кл.
С	10	Обріт. мощ. Іоава, Август.	Миколая
Ч	11	† Ус. г. Ів. Хрестителя	Прота
П	12	Св. Олександра, Івана й Пав.	**Н. ім. Мат. Божої**
С	13	Положення пояса Богород.	Филипа
Н	14	**14 по З. св. Духа.** Семена ст.	**15 по З. св. Духа**
П	15	Св. Йоана пост., Маманта	Стр. П. Д. М.
В	16	Антипа еп.	Корнилія
С	17	Вавила, Мойсея.	Лямберта
Ч	18	Захарії і Єлисавети	Томи з Вілян
П	19	Чудо Архистр. Мих. в Хон.	Януарія
С	20	Созонта	Евстахія
Н	21	**15 по З. св. Д. Різдво Пр. Б.**	**16 по З. св. Духа**
П	22	Якима і Анни	Томи з Вілян.
В	23	Мч. Минодори	Теклі д.
С	24	Теодори прп., Димитрія	Герарда
Ч	25	Автонома	Клеофа
П	26	Оновл. хр. В. муч. Корнилія	Кипріяна
С	27	**Воздвиж. Чесного Хреста**	Косми і Демяна
Н	28	**16 по З. св. Д.** Вмч. Микити	**17 по З. св. Духа**
П	29	Евтимії, Віктора й Сосифена	Михаїла Арх.
В	30	Мч. Віри, Надії і Любови	Єроніма

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ВЕРЕСНІ

1. 1939—Німеччина нападає на Польщу; причина другої світової війни.
2. 1657—Перевезено й поховано Богдана Хмельницького в Суботові.
2. 1709—Умер гетьман Іван Мазепа у Бендерах.
2. 1881—Умер письменник Іван Вагилевич, член „Руської Трійці".
3. 1914—Москалі займають Львів, — УСС переїздять до Стрия.
5. 911—Другий договір Олега з греками.
6. 1672—П. Дорошенко здобуває Камянець Подільський.
7. 1914—Погиб письменник Лев Лопатинський.
9. 1769—Уродився батько нового українського письменства І. Котляревський.
10. 1910—Умер письменник Василь Доманицький.
10. 1939—Канада офіціяльно приступила до війни проти Німеччини.
12. 957—Гостина княгині Ольги в Царгороді.
14. 1867—Умер письменник Опанас Маркович.
15. 1907—Умер письменник-драматург І. Тобілевич (Карпенко-Карий).
15. 1921—Умер шведський учений А. Єнзен, приятель України.
15. 1923—Умер батько українського пласту Ст. Тисовський.
16. 1658—Гадяцька умова гетьмана І. Виговського — Україна самостійна держава в союзі з Польщею.
17. 1660—Юрій Хмельницький удруге гетьманом.
19. 1903—Умер буковинський письменник Ізидор Воробкевич.
22. 1918—Відкрито український університет у Києві.
25. 1931—Умер педагогічний діяч і голова „Просвіти" у Львові Мих. Галущинський.
28. 1651—Білоцерківська умова Богдана Хмельницького.
29. 1866—Уродився найбільший історик України Милайло Грушевський.
30. 1876—Умер письменник і вчений Осип Бодянський.

Жовтень - October

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Евменія, Кастора	Ремігія
Ч	2	Трофима, Сав.	Леодегара
П	3	Вмч. Остапа, Теопистії і діт.	Кандида
С	4	Кондрата	МБ. Рож.
Н	5	**17 по З. св. Духа.** Смч. Фоки	**18 по З. св. Духа**
П	6	Св. муч. Андрея і Йоана	Брунона
В	7	Рівноап. Теклі, Копрія	Марка п.
С	8	Евфрозини, Пафнутія	Бригіди
Ч	9	Пр. св. ап. Івана.	Діон., Вінкент.
П	10	Мч. Калистрата й вояків	Францішка
С	11	Харитона	Еміліяна
Н	12	**18 по З. св. Духа.** Киріяка	**19 по З. св. Духа**
П	13	Св. Михаїла, пер. митр. київ.	Едварда кор.
В	14	**Покров Пр. Богородиці**	Каликста
С	15	Кипріяна, Юстини	Тереси
Ч	16	Діонісія	Ґалля
П	17	Смч. Ієротея еп. Атен.	Марґарети
С	18	Харитини	Луки ев.
Н	19	**19 по З. св. Духа.** Ап. Томи	**20 по З. св. Духа**
П	20	Сергія Печерського	Івана Кант.
В	21	Пр. Палагії, Таїси	Уршулі
С	22	Якова ап., Андроника	Кордулі
Ч	23	Евлампія	Івана Кап.
П	24	Ап. Пилипа, Теофана еп.	Рафаїла
С	25	Прова і Тараха	Криспина
Н	26	**20 по З. св. Духа.** Мч. Карпа	**21 по З. св. Духа**
П	27	Назарія, Геврасія, Протасія	Фльорентія
В	28	Пр. Євтимія, Лукіяна	Симона
С	29	Льонгина сот., Леонтія	Наркиза
Ч	30	Андрія, Осії	Клявдія
П	31	† Ап. єв. Луки; мч. Марини	Вольфґанда

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ЖОВТНІ

1. 1655—Перемога Б. Хмельницького під Городком.
3. 1916—Кінець кривавих боїв УСС на Лисоні.
5. 1657—Івана Виговського вибрано гетьманом.
6. 1926—Умер етнограф Володимир Гнатюк.
7. 1672—Бучацька умова гетьмана П. Дорошенка з Польщею.
10. 1648—Богдан Хмельницький облягає Львів.
12. 1624—Козаки нападають на Царгород.
12. 1727—Данило Апостол вибраний гетьманом.
13. 1866—Умер поет П. Артемовський Гулак.
18. 1596—Умер старший козацького війська К. Косинський.
18. 1876—Уродився історик українського письменства Сергій Єфремов.
19. 1918—Україн. Національні Збори у Львові проголошують на українських землях Австрії Українську Державу.
20. 1814—Уродився вчений, член „Руської Трійці", Яків Головацький.
24. 1648—Кінець облоги Львова Богданом Хмельницьким.
27. 1662—Чуднівська умова; Юрій Хмельницький переходить під зверхність Польщі.

Листопад - November

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Йоіля прор.	**Всіх Святих**
Н	2	**21 по З. св. Д.** Вмч. Артема	**22 по З. св. Духа**
П	3	Іляріона Велик., Дасія	Губерта
В	4	**Мч. Олександра**	Кароля Бором.
С	5	Якова ап. брата Господ.	Єлисавети
Ч	6	Арети, Атаназія	Леонарда
П	7	**Мч. Маркіяна й Мартирія**	Бл. Антонія
С	8	**Дмитра Вмч.**	Ґотфріда
Н	9	**22 по З. св. Д.** Мч. Нестора	**23 по З. св. Духа**
П	10	Упок. Іова Почаїв., Терентія	Андрія з Авел.
В		Бл. Марії, Анастазії	Мартина еп.
С	12	Зеновія і Зеновії	Мартина
Ч	13	Стахія, Нар.	Евгенія
П	14	**Безсреб. Кузьми й Демяна**	Йосафата
С	15	Акиндина	Ґертруди
Н	16	**23 по З. св. Д.** Мч. Акепсима	**24 по З. св. Духа**
П	17	Ахила, дияк. печ., Йоанікія	Сальомеї
В	18	**Мч. Галактіона**	Романа
С	19	Павла еп., Варлаама	Єлисавети
Ч	20	Єрона, Лазаря	Фелікса
П	21	**Собор Архистр. Михаїла**	**Введ. Пр. Богор.**
С	22	Онисифора	Кекилії діви
Н	23	**24 по З. св. Д.** Ап. Єраста	**25 по З. св. Духа**
П	24	Віктора, Стефаніди	Івана від Хр.
В	25	**Івана Милост.**	Катерини
С	26	† Івана Золот., Антоніна	Конрада
Ч	27	Филипа ап.	Валеріяна і Вірґ.
П	28	**Мч. св. Гурія, Салина**	Здислави
С	29	Ап. Матея	Сатурніна
Н	30	**25 по З. св. Д.** Григорія чуд.	**1 Адв.** Андрія ап.

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ЛИСТОПАДІ

1. 1918—Українські війська займають Львів.
3. 1885—Умер гал.-укр. письменник і громадський діяч Микола Устіянович.
6. 1811—Уродився Маркіян Шашкевич.
6. 1912—Умер Микола Лисенко.
6. 1931—Умер гром. діяч Володимир Охримович.
7. 1917—Большевицький переворот в Росії.
9. 1893—Умер байкар Леонід Глібів.
10. 1708—Москалі здобули Батурин.
11. 1916—Заява посла С. Вітика в австрійськім парляменті, що галицькі українці бажають зеднатися з придніпрянцями.
11. 1918—Відкриття Української Академії Наук в Києві.
15. 1648—Облога Замостя Богданом Хмельницьким.
15. 1863—Уродилася письменниця О. Кобилянська.
15. 1918—Гетьман Павло Скоропадський проголошує федерацію з Росією; створення Директорії УНР.
17. 1708—Вибір гетьманом Івана Скоропадського.
17. 1804—Заснування університету у Харкові.
18. 1874—Умер письменник Олекса Стороженко.
19. 1698—Умер в Московщині гетьман Петро Дорошенко.
20. 1917—Третій універсал Української Центральної Ради в Києві про самостійність української держави.
22. 1918—Українські війська покидають Львів.
22. 1921—Большевики розстріляли 359 під Базаром.
29. 1916—Умер учений природник Іван Верхратський.

Грудень - December

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Мч. Платона	Еліґія еп.
В	2	Пр. Авдія	Бібіяни д.
С	3	Григорія, Прокла	Франца Кс.
Ч	4	**Введення Пр. Богородиці**	Варвари
П	5	Ап. Филимона, Архипа	Сави еп.
С	6	Амфілохія	Миколая
Н	7	**26 по З. св. Д.** Вмч. Катерини	**2 Адв.** Амврозія
П	8	Преп. Мартирія, свщ. Клим.	**Н. З. Д. М.**
В	9	**Пр. Аліпія стовп.**	Леокадії
С	10	Якова, Паладія	М. Б. Льорд.
Ч	11	Стефана првмч.	Дамазія
П	12	Мч. Парамона і з ним 370	Александра
С	13	Андрія првмч.	Лукії діви
Н	14	**27 по З. св. Д.** Пр. Наума	**3 Адв.** Спіридіона
П	15	Пр. Авакума, Преп. Афан.	Валеріяна
В	16	Пр. Софронії	Евсевія
С	17	Івана Дамаскина	Лазаря
Ч	18	Сави Освящ. прп.	Граціяна
П	19	**Св. Миколая архиеп. Мирл.**	Немезія еп.
С	20	Амврозія еп.	Теофіля м.
Н	21	**28 по З. св. Д.** Пп. Потапія	**4 Адв.** Томи ап.
П	22	Зач. Пресв. Богор. св. Анною	Зенона м.
В	23	Мч. Мини, Єрмогена	Вікторії д.
С	24	Преп. Нікона, Данила Ст.	Нав. Різдва Хр.
Ч	25	Спіридіона	**Різдво Христове**
П	26	Мч. Євстратія, Авксентія	**Стефана**
С	27	Мч. Тирса	Івана ев.
Н	28	**29. Нед. Праотців.**	**Нед. по Різдві**
П	29	Пр. Агея, Феофанії.	Томи еп.
В	30	Пр. Данила, Ананії	Евгенія
С	31	Севастіяна і ін. муч.	Сильвестра

Записки:

ІСТОРИЧНО-ЛІТЕРАТУРНІ СПОГАДИ В ГРУДНІ

2. 1920—Свято „Дзвона Свободи" в Ужгороді.
4. 1803—Умер останній запорожський кошовий Іван Кальнишевський.
5. 1878—Уродився поет О. Олесь.
5. 1917—Відкриття Української Академії Мистецтв в Києві.
6. 1871—Уродився письменник Микола Вороний.
7. 1917—Перший всеукраїнський зїзд робітничих, селянських і вояцьких депутатів у Києві.
8. 1868—Заснування Товариства Просвіти у Львові.
10. 1834—Уродилася письменниця — Марко Вовчок.
12. 1900—Умер письменник Олександер Кониський.
14. 1918—Війська Директорії заняли Київ.
15. 1848—Умер байкар Евґен Гребінка.
16. 1637—Нещасний бій Павлюка під Кумейками.
17. 1915—Умер опікун української культури Вас. Симиренко.
19. 1240—Батий руйнує Київ і йде на Галичину.
21. 1764—Скасування Гетьманщини.
23. 1873—Заснування Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові.
24. 1653—Перемога Б. Хмельницького під Жванцем.
25. 1926—Умер політ. і громад. діяч Олександер Барвінський.
29. 1724—Умер Павло Полуботок у Петербурзі.
31. 1637—Смерть гетьмана Павлюка.

КАЛЄНДАР ВАГІТНОСТИ ДОМАШНИХ ЗВІРЯТ

Початок вагітности	День опоолження			
	Коняка	Корова	Вівця, коза	Свиня
1 січня	6 грудня	12 жовтня	3 червня	30 квітня
8 "	13 "	19 "	10 "	7 травня
15 "	20 "	26 "	17 "	14 "
22 "	27 "	2 листоп.	24 "	21 "
29 "	3 січня	9 "	1 липня	28 "
5 лютого	10 "	16 "	8 "	4 червня
12 "	17 "	23 "	15 "	11 "
19 "	24 "	30 "	22 "	18 "
26 "	31 "	7 грудня	29 "	25 "
5 березня	7 лютого	14 "	5 серпня	2 липня
12 "	14 "	21 "	12 "	9 "
19 "	21 "	28 "	19 "	16 "
26 "	28 "	4 січня	26 "	23 "
2 квітня	7 березня	11 "	2 вересня	30 "
9 "	14 "	18 "	9 "	6 серпня
16 "	21 "	25 "	16 "	13 "
23 "	28 "	1 лютого	24 "	20 "
30 "	4 квітня	8 "	30 "	27 "
7 травня	11 "	15 "	7 жовтня	3 вересня
14 "	18 "	22 "	14 "	10 "
21 "	25 "	1 березня	21 "	17 "
28 "	2 травня	8 "	28 "	24 "
4 червня	9 "	15 "	4 листоп.	1 жовтня
11 "	16 "	22 "	11 "	8 "
18 "	23 "	29 "	18 "	15 "
25 "	30 "	5 квітня	25 "	22 "
2 липня	6 червня	12 "	2 грудня	29 "
9 "	13 "	19 "	9 "	5 листоп.
16 "	20 "	26 "	16 "	12 "
23 "	27 "	3 травня	23 "	19 "
30 "	4 липня	10 "	30 "	26 "
6 серпня	11 "	17 "	6 січня	3 грудня
13 "	18 "	24 "	13 "	10 "
20 "	25 "	31 "	20 "	17 "
27 "	1 серпня	7 червня	27 "	24 "
3 вересня	8 "	14 "	3 лютого	31 "
10 "	15 "	21 "	10 "	7 січня
17 "	22 "	28 "	17 "	14 "
24 "	29 "	5 липня	24 "	21 "
1 жовтня	5 вересня	12 "	3 березня	28 "
8 "	12 "	19 "	10 "	4 лютого
15 "	19 "	26 "	17 "	11 "
22 "	26 "	2 серпня	24 "	18 "
29 "	3 жовтня	9 "	31 "	25 "
5 листопада	10 "	16 "	7 квітня	4 березня
12 "	17 "	23 "	14 "	11 "
19 "	24 "	30 "	21 "	18 "
26 "	31 "	6 вересня	28 "	25 "
3 грудня	7 листоп.	13 "	5 травня	1 квітня
10 "	14 "	20 "	12 "	8 "
17 "	21 "	27 "	19 "	15 "
24 "	28 "	4 жовтня	26 "	22 "
31 "	5 грудня	11 "	2 червня	29 "

КОНЯКА носить 48½ тижня або 340 днів; найменше 330 днів, найдовше 419 днів.

КОРОВА ходить тільна 40½ тижня або 285 днів; найменше 240, найдовше 321 днів.

ВІВЦЯ і коза носять майже 22 неділі або 154 дні; найменше 146, а найдовше 158 днів.

СВИНЯ носить 17 неділь або 120 днів; найменше 109, а найдовше 130 днів.

СУКА ходить кітна 9 неділь або 63 днів; а кішка 8 неділь або 56 днів.

НОВИЙ РІК ДО НАС ІДЕ

НОВИЙ РІК ДО НАС ІДЕ
ІЗ НЕБЕСНОГО ПРОСТОРУ —
І З НАС КОЖНИЙ ЙОГО ЖДЕ
В ГОСТІ ДО СВОЙОГО ДВОРУ.

ЧИ СТАРЕЦЬ ТО, ЧИ ЮНАК,
В КОЖНОГО ЯКІСЬ БАЖАННЯ —
І ДІВЧАТА СІЮТЬ МАК . . .
ГРІЮТЬ В СЕРЦІ СПОДІВАННЯ.

НОВИЙ РІК ІДЕ ДО НАС,
А СТАРИЙ КУДИСЬ ТІКАЄ —
ЙДЕ КУДИСЬ У ВІЧНІСТЬ ЧАС . . .
ЙДЕ НА ВІКИ Й НЕ ВЕРТАЄ!

І НА СВІТІ БОРОТЬБА
ЙДЕ ЗА КОЖНУ ПЯДЬ В НАТУРІ! —
ЙДЕ СІВБА І МОЛОТЬБА,
ХОЧ БЮТЬ ГРОМИ Й ВИЮТЬ БУРІ . . .

МИЛОСЕРДЯ ТУТ НІДЕ! . .
ДНІ ЛЕТЯТЬ У ДАЛЬ БАЙДУЖІ —
ПЕРЕМОГА ТИХ ЛИШ ЖДЕ,
ЩО СИЛЬНІ, ВІДВАЖНІ Й ДУЖІ . . .

БОРЕ ЛЮТЬ ЗИМИ ВЕСНА,
ЛІТО ДЗВОНИТЬ В СРІБНІ СУРМИ —
ЮНИХ ПІСНЯ ГОЛОСНА
ЗВЕ НА БІЙ В ВЕСІЛЬНІ ШТУРМИ . . .

ХАЙ ЖИВЕ НАМ РІК НОВИЙ!
ХАЙ НАМ СИЛУ ДАСТЬ, НАДІЮ,
ЩОБ МИ ГОРДО ЙШЛИ НА БІЙ
ЗА СВЯТУ, ВЕЛИКУ МРІЮ! . . .

Василь Хмара.

Їх Світлість Король ЮРІЙ VI. і Королева ЄЛИСАВЕТА.

Боже, щасти Йому,
Королю нашому,
Боже, щасти.

Хай переможе Він
Всіх ворогів своїх,
Довгі літа Йому,
Боже, щасти!

ЯК БУДУВАВ І ЯК РУЙНУВАВ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД

Хочу я вам розказати про те, як будував і як руйнував український народ.

Що під цим будуванням і руйнуванням розуміти?

Отже тут ітиме мова про такі річі, до яких можна би взяти, наприклад, будування хати, і про такі знову річі, як ось руйнування хати.

Словом, ця стаття буде складатися з двох частин. У першій частині буде мова про те, як український народ розвивав у себе політичне і громадське життя, як він будував собі власну державу, яка у него була освіта, наука, мистецтво, торговля й таке інше. У другій частині буде знов сказано, як український народ руйнував те, що йому не було до вподоби, або що виходило йому на шкоду.

Обі справи, як будування, так і руйнування дуже великої ваги, бо життя кожного народу складається власне з цих двох праць, що їх проваджено в двох противних напрямах. Та й зрештою нам мусить були цікаво знати, що в нас самих є, чи дух творення, чи дух нищення, чи трохи з одного і другого, а все те, як спадщина від наших предків.

Розуміється, що відповідь на ці питання може тут бути тільки дуже коротка, бо інакше стаття забрала би багато місця. Говоритимемо тільки про найважніші річі, а саме про такі, що вам більше чи менше відомі, як що ви цікавилися хоч трохи минувшиною українського народу. Зачнемо від справи будування своєї держави.

Справа будування держави є одною з найважніших справ, які виповняють життя кожного народа. Звісно, чоловік не може жити одинцем, він живе громадою. Але живучи так, мусить подбати про організацію цеї громади, бо тільки в орґанізованій громаді може були лад і порядок. Приклади цього можемо найти не тільки в людському життю, оглядаючи зорґанізовані громади людей, але це видно теж і у звірів, птахів і навіть комах, які живуть громадами. Візьмім на приклад мурашок або бджіл. У тих і в **других бачимо таке життя**, — життя зорґанізованою громадою. Кожна бджола чи мурашка має зазначене завдання, яке вона мусить сповнити, скрізь панує між ними лад і порядок. Значить, це є зорґанізовані громади.

Такою зорґанізованою громадою є кожна держава. Щоб її поставити, зорґанізувати, треба чимало праці й тому всі народи, що збудували собі власну державу, сповнили тим самим великоважну працю.

Про найновішу працю українського народа коло збудування своєї власної держави ми знаємо всі. Але нам важно знати також, як з тим було в минувшині, бо тільки тим способом зможемо відповісти на поставлені вище питання.

Отже щодо цього, то історія учить, що ми мали в минувшині дві держави, так, що та держава, яку охрещено „Українська Народня Республіка", а яка зачала будуватися в 1917 році у вогні російської революції, це третя українська держава.

Першою українською державою була давна київська держава Рюриковичів, що повстала коло 800-го року над Дніпром, а мала своїм осередком таки Київ. Цю стару київську державу називали колись „руською", тому, що в тім часі наші предки, що жили в ній, звалися „русини", а один чоловік „русин". І досі це імя подекуди задержалося у нас—на Бесарабії, Галичині, Буковині і на Закарпатті, де звуть себе русинами або руснаками, а все своє — землю, віру, звичаї — руським. Тільки пізніше й москалі стали звати себе теж руськими, присвоївши собі наше старе імя.

В новіщих часах увійшло в звичай називати цю державу київською тому, що Київ був головним її городом. Називають її також державою Рюриковичів від того, що так називалася родина київських князів. Та діло не в назві. Для нас важне те, що: 1) ця держава повстала на українській території; 2) населення цеї держави було в значно переважаючій части українське, бо це ж були наші предки. (Крім них жили в ній також предки білоросів і великоросів); 3) ця держава держалася переважно українськими руками.

Зваживши те все, ми справедливо можемо назвати цю державу першою українською державою.

Але ви можете сказати так: годимося на те, щоб цю державу називати українською, але що ж з того? Київська держава Рюриковичів це не є твір праці українського народа, а це праця князів і їх дружини, які може навіть не були словянами, а германськими варягами. **Тому нема чого** — скажете ви — покликуватися на цю державу, **а дехто з нас під впливом демократичного погляду** не хоче й згадувати про неї добрим словом. Мовляв, це князівсько-панська держава та й більш нічого.

В усьому тому є багато правди. Ми мусимо признати, що київська держава Рюриковичів була князівсько-панською державою, значить, коли дивитися з сучасного погляду на держави, була вона наскрізь аристократичною (панською).

Але спитаймося зараз: А як було це в інших народів? Чи були тоді демократичні держави?

Відповідь на це ми знайдемо в історії всіх европейських народів, які мали тоді свої власні держави. Чи подивимося ми до історії французького, англійського чи німецького народу, а так само до наших близчих і дальших сусідів, до поляків і чехів, всюди бачимо те саме, що було в нас, всюди був аристократичний лад у державах.

Так само ми можемо дати відповідь на закид, що київська держава Рюриковичів не була твором широких мас українського народа.

Насамперед ми мусимо знати те, що не тільки князь і його найблища дружина були творцями київської держави, але що також і міщанська кляса, тобто купецтво та й великі земельні власники причинилися до її утворення.

Правда, це не ціла маса українського народу, але спитаймося: чи повстала в тих часах яка держава при участи широких народних мас? Цього ніде не було й досить вже того, як народна маса не розвалювала держави. А хоч народна маса у нас так само, як всюди, ставилася байдужно до держави, то все ж таки ворожих виступів проти держави ми у неї не бачимо.

Виходить отже, що нам нема чого

Св. Володимир Великий.

відпекуватися від давньої київської держави. І коли йде про це, як її охрестити з національного погляду, то її треба назвати таки українською. Чи перший почин до основання цеї держави дали варяги, чи таки наші предки, це кінець-кінців не так важно. Але важне те, що цю державу удержували українські вищі суспільні кляси, бо з цього бачимо, що розвиток української держави був витвором праці українських рук.

А ця праця не була маловажна, бо перша наша держава була немаловажним твором в Европі. Вона була могутня й найбільше простора з усіх тодішніх европейських держав. Вона сповняла теж велике завдання, бо обороняла Европу перед степовиками. Вона розбила печенігів, турків, відпирала половецькі наїзди і хоч улягла татарській неволі, то все ж таки вязала татарські сили настільки, що татари не могли поширити далі свого панування в Европі.

І в цій державі розвинувся такий суспільний лад, який відповідав зовсім добре такому самому суспільному ладові у найбільше просвічених народів. Він не був кращим, але не був і гіршим від того ладу, який бачимо у цих народів.

Усе це було будування на політично-суспільному полі. Але будування бачимо також і на інших полях. І так повстала у нас церковна організація на візантійський лад, що була тісно звязана з нашою державою. У нас розвинулася торговля, наука і мистецтво. Київ став одним з найбільших торговельних осередків (центрів) східної Европи так само, як наше „Слово о полку Ігоревім" цінним твором в европейському письменстві, „Руська Правда" в державнім законодавстві, а мозаїки і фрески*) в київських церквах в европейському малярстві.

Усе те є доказом, що у нас будувалося, ставлялося, що у нас творча, будівнича праця показала гарні наслідки. Словом, перша доба української історії виказує дуже багато праці коло будування на всіх полях народнього життя. Це були часи, коли наші предки стояли на чолі народів східньої Европи. Вони стояли вище за тодішніх поляків і литовців, а коли на півночі зачав витворюватися окремий московський чи великоруський народ, то туди йшла освіта саме з нашого Києва.

Але почавши від половини XIII століття все змінилося на гірше. Могутня татарська орда, яка вдарила на руські землі, викликала цілковите замішання на нашій території. Політичний лад, який і без того підупадав на Придніпровю, завдяки сваркам князів, розбився тепер цілковито. На місці колишньої великої української держави повстало цілковите безладдя, анархія. Видно було, що кінчиться старе життя, старий лад, стара доба нашої історії.

Врешті скінчилася ця доба нашої історії, а настала нова. Це є часи, коли ми вже не мали своєї держави, а дісталися під панування Литви, а опісля Польщі.

Та український народ не зложив тоді рук бездільно. Він знову взявся до праці над будовою своєї власної держави і збудував у XVII-тому столітті козацько-українську державу. Це друга з ряду українська держава.

Учасників при будові цієї держави

---

*) Фрески це є малюнки на стінах. Вони малюються на свіжих, ще не висохлих стінах і тому барва входить досить глибоко в стіну і не стирається. Мозаїки це картини, які повстають з відповідного зложення до купи помальованих дрібних камінчиків або шкла.

було вже далеко більше, ніж при будові київської держави, бо збудувала її досить численна суспільна кляса, яка зорганізувалася в козацтво. Завдяки цьому характер цієї держави був далеко більше демократичним, ніж київської. Це вже був великий поступ.

допустили наші сусіди: Москва і Польща.

Але не зважаючи на те, збудування цеї держави треба признати великим здобутком праці українського народа. Нам треба памятати те, що будування козацько-української дер-

Король Данило.

А хоча ця держава й невідповідає сучасним демократичним поглядам, то все ж таки вона зовсім добре достосована до тодішніх европейських держав, а як чого й недостає їй, то тільки того, що політично-суспільний лад козацько-української держави не міг зміцнитись як слід, бо до цього не

жави відбувалося серед дуже некорисних обставин. Воно відбувалося серед тяжкої боротьби з двома противниками української незалежности: з Польщею і Москвою.

Разом із будуванням козацько-української держави і в звязку з тим будувався також новий суспільний

лад, який знову показував, що будівничі української держави стояли зовсім на рівні з будівничими держав у інших народів.

Коли додамо до цього те, що у нас по занепаді XIV і XV століття ожився письменницький рух у XVI-ому столітті, що у нас міщанська кляса бере живу участь у просвітному руху, що вона основує Церковні Братства, які положили велику заслугу на просвітному полі, то мусимо признати, що наші предки виказали чимало енергії і здібности як на політичнім, так і на культурнім полі. І хоча в цій добі не стоять вони вже на першому місці між народами східної Европи, як це було за часів існування київської держави, то все ж таки великороси йдуть ще до нас по науку аж до половини XVIII-го століття.

Щойно друга половина XVIII-го століття зіпхнула нас на дальший плян. Під політичним оглядом стратили ми тоді все, бо в 1764 році скасовано гетьманську владу й тим способом розвалено остаточно будівлю козацько-української держави, а в 1775 році зруйновано Запоріжську Січ, останнє забороло незалежних українських змагань.

Настали часи найбільшого нашого занепаду, а з тим і необхідність будування на місці руїни. І цим разом знову стає український народ до будови. Зачинається від літературного руху, який розвивається дуже гарно й видає врешті великого ґенія-поета Тараса Шевченка. За цим пішло національне і політичне освідомлення українського народа, яке кінець кінців привело до утворення Української Народньої Республіки в 1917 році.

І коли зважимо все це, коли зважимо власне, що українськими руками будовано три рази державу, то мусимо признати, що праці вложено тут дуже багато і що ця праця йде на рахунок українського імени.

А це будування є найгарнішим із усього, що маємо в нашій історії. Це те саме, що було у вашому життю, коли ви ставляли хату, садили городину, або сіяли збіжжа.

І коли дехто скаже вам, що в українськім народі є тільки дух нищення, що ми вміємо тільки руйнувати, а не будувати, то на оборону приходить нам історія нашого народу, яка вчить, що в нашій історії побіч руйнування було також і багато будування.

Але ми перейдемо тепер до справи руйнування в українській історії.

Руйнування це теж свого рода праця. При цій праці треба так само сили і енергії, як і при будуванню. Тільки, розуміється, ця праця є зовсім щось відмінне від того, що робилося при будуванню. Коли там складалося щось до купи, немов би одну цеголку до другої, щоб із цього зробити якусь одну більшу цілість, то тут розкидається ці цеголки, руйнується їх. Там будовано хату, тут розвалюється її.

Виходить отже, що руйнування є суперечністю до будування. Воно й є так направду, але треба завважити, що між цими двома історичними проявами є дуже часто тісний звязок, бо нераз руйнується щось на те, щоб опісля на тім місці щось збудувати. Поговоримо тепер саме про такого рода руйнування.

Руйнувань, звязаних тісно з будуванням, знаємо в нашій історії два головних. Перше з них це є велике руйнування з кінця XVI-го століття і в першій половині XVII-го століття. Воно звісне в історії під іменем ко-

зацьких воєн і хмельниччини. Тоді було зруйноване польсько-шляхетське панування і політично-суспільний лад, заведений польськими панами на Україні. Це руйнування було дійсно велике і грунтовне. Такі імена, як Косинський, Наливайко, або знову Жовті Води, Корсунь, Зборів і Берестечко нагадують нам, що тоді робилось, а

Гетьман Петро Дорошенко.

між цими іменами на перше місце вибивається ім'я Богдана Хмельницького, головної історичної особи в тих часах.

Богдан Хмельницький це найвизначніший представник боротьби з Польщею, руйнування польсько-шляхецького панування на Україні. Але він був одночасно й будівничим козацько-української держави, бо руйнування відбувалося на те, щоб на місці зруйнованого могла стати будівля. На місці шляхецько-польського панування мало повстати на Україні козацько-українське панування.

Другим великим руйнуванням звязаним із будуванням, якого доконав український народ, є те, що зачалося в 1917 році. Це було руйнування московського і польського панування, щоб на українській землі збудувати українську державу.

Інший характер має руйнування в українській історії, знане під назвами Гайдамаччини або Коліївщини. Це були народні рухи у XVIII-тому столітті, які мали на ціли знищити тодіш-

ній суспільний лад на Україні. Це руйнування інакше, ніж два попередні, бо воно не звязане з думкою будування. Гайдамаки, йдучи до боротьби, хотіли помститися на панах шляхтичах за свої кривди та й більш нічого. Руйнуючи кривдячий суспільний лад, вони одначе не поставили ніякої програми щодо того, який суспільний лад треба би завести на місці зруйнованого.

В тім головна ріжниця між нашою Гайдамаччиною й новішими народніми рухами в Европі XIX і XX століття, в яких бере участь зорганізована робітнича кляса. Тут є свідомість того, що робиться, бо тут є ясно поставлена програма, а там тільки почуття конечности пімститися за кривди. І тому, хоча Гайдамаччину так само, як і боротьбу зорганізованого робітництва в Европі XIX і XX століття треба вважати суспільною боротьбою, то все таки не можна ставляти цих обох проявів занадто близько до себе.

Та й взагалі нам треба бути обережними в оцінці Гайдамаччини. Її не треба переціновати і ставляти в нашій історії в один ряд з великими визвольними боротьбами українського народа за Хмельницького або за наших часів. Цього не можна робити, бо Гайдамаччина, руйнуючи чуже панування на Україні так само, як Хмельниччина і найновіщі події на Україні, відріжняється від них тим, що була тільки руйнуючою роботою, що немає звязи з будуванням.

Гайдамаччина не принесла бажаної користи українському народові не тільки тому, що її придушила Польща і Москва, але ще й тому, що не була здатна поставити щось від себе на місце зруйнованого. А ми все мусимо памятати, що не в руйнуванню, а саме в будуванню лежить поступ.

Ще інший характер мають ті руйнуючі роботи, знані в українській історії, про які буде зараз мова.

Перша з них це боротьба князів за часів існування київської держави. Вони розбили єдність держави, ослабили її і викликали те, що степовики стали важкою ногою на Україні. Словом, це події, про які кожний з нас висловлюється, як про темний бік нашої давньої історії з княжих часів. А темний бік в тім власне, що в цьому були винні не тільки самі князі. Коли вони могли провадити війни між собою, то тільки завдяки тому, що в тім усім піддержувала їх дружина та й взагалі вищі, а часом і середні суспільні кляси. А що ці кляси були, з виїмком певного відсотка варягів, українськими, то ця руйнуюча робота йде на рахунок українського народу настільки, наскільки на його рахунок вписано існування першої української держави.

Виходить отже, що українські вищі суспільні кляси руйнували свою власну будівлю.

І знову тут, як за Гайдамаччини, йде руйнуюча робота без ніякої ціли, без думки будування. Але гайдамаків можна виправдати. Перше, це була темна, непросвічена кляса, а друге, вони мстилися за своє суспільне поневолення. А учасників руйнування з княжих часів оправдати тим не можна. На жаль до руйнування пхала тут людей особиста користь і бажання вивищити себе.

Ще більше неприємною справою в нашій історії є руйнуюча робота у нас на Україні в другій половині XVII століття, за часів так званої „Руїни". Дуже справедливо названо цей час „Руїною", бо дійсно тоді йшла руйнуюча робота як найліпше. Це було руйнування також задля особистих

користей і задля бажання себе вивищити так само, як і руйнування за княжих часів. А воно тимбільше мусить вражати, що руйновано молоденьку ще козацько-українську державу, яка щойно недавно повстала й опинилася в дуже тяжких політичних обставинах, маючи перед собою боротьбу на два фронти — з Москвою і Польцею.

Гетьман Іван Мазепа.

Годі тут представляти докладно це руйнування власної хати, власної держави, але мусимо пригадати бодай кілька таких хвиль, в яких особливо яскраво виступає ця руйнуюча робота.

Одна з таких хвиль є зараз на початку гетьманування Івана Виговського. Виговського вибрала за гетьмана козацька старшина, яка сподівалася, що в новім гетьмані знайде гідного наслідника Богдана Хмельницького. Тимчасом полковник Мартин Пушкар підняв бунт проти нього, опираючись ніби то на демократичних кличах. В дійсности ж йшло тут про заспокоєння власної амбіції: Пушкар хотів і собі стати гетьманом. Правда, Пушкаря розбито, але все ж таки Виговському перешкодила ця справа зміцнитися на Лівобережжі.

Ідемо далі. В 1659 році, по великій побіді над московськими військами став Виговський на вершку своєї слави і значіння. Ціла Україна з виїмком західних українських земель була в його руках. Але знову зачалася руйнуюча робота. Отаман Запоріжської

Січі Сірко виступив проти Виговського, а наслідок цього був такий, що Виговський стратив Лівобережжа, а опісля й гетьманську булаву. Його наслідник, Юрій Хмельницький, мусів увійти в переговори з Москвою і згодитися на обмеження самостійности України. Ще гірше було те, що Україна розпалася на дві части: на Правобережну і Лівобережну, з яких кожна мала свого гетьмана.

Найяркішим представником української руїни серед тодішніх гетьманів був Брюховецький. Бажання стати гетьманом доводить його до того, що він просить московське правительство про заведення московської адміністрації на Україні. І чи ж дивно, що Москва з цього скористала й обмежувала автономію України?

Гетьманування Петра Дорошенка були це часи, коли здавалося, що ось може Україна все таки зістанеться незалежною державою й обійме собою всю українську територію. Але до того не прийшло — раз тому, що Дорошенко знайшов ворогів своєї політики в широких народніх масах, тому, що він був в союзі з татарами і турками, а головно тому, що зявилися гетьмани-самозванці: Многогрішний, Самойлович і отаман Січі Ханенко, які приложили руку до повалення Дорошенка.

Дорошенко впав, але разом з ним упала й українська будівля. Гетьман Іван Мазепа силкувався поставити її наново, але битва під Полтавою в 1709 році положила усьому кінець. Україна зосталась розділеною між дві сусідні держави: Польщу і Москву, і протягом XVIII століття стратила свою політичну автономію (самоуправу).

Усе те було наслідком руйнуючої роботи, про яку була мова. Але прикладів руйнування без охоти будування можна би знайти в нашій історії ще більше.

Таке руйнування можна було бачити у нас і в XIX столітті, якщо нагадаємо всякого рода українців, що вирікалися свого імени і свого народу, і називаючи себе „малоросами" чи таки „русскими", ставлялися ворожо до всього, що українське.

А коли поглянемо на ще блищі часи, на ці великоважні події, що ми були їх свідками, почавши від 1917 року, то й тут побіч будування є таке безцільне руйнування. Правді треба глянути просто у вічі. При будуванні третьої української держави ми показали менше здатности, ніж наші предки з часів Хмельниччини, не кажучи про ті суспільні кляси, що збудували першу українську державу. У нас було замало політичного розуму і тому нам було дуже тяжко будувати свою державу. У нас не було єдности, а замість цього взаїмна недовірчивість, а часом ворожнеча. І нічого дивного, що в нас ішло руйнування своєї власної будівлі раз свідомо, другий раз несвідомо. І коли нам здається, що в цих словах є пересада, то незабуваймо, що не тільки кожне наше діло, але навіть кожна наша думка, яка звертається проти цього, що ми збудували, а немає за собою оправданої причини, є в дійсности нищенням власної праці, а тимсамим руйнуючою роботою, не звязаною з будуванням.

Можна тепер запитати, чого було більше в українській історії, — будування чи руйнування?

Відповідь ми мали властиво у цьому викладі. Ми бачили одно і друге. А хоча здається нам, що руйнування було у нас занадто багато, то все ж таки і будування було у нас чимало, а будування трьох українських держав є найліпшим доказом цього.

А в тім ми мусимо памятати й те, що два наші сусіди наставляли були на нашій території свої будівлі, не дозволяючи на те, щоб тут збудовано українську хату. З цього й вийшло таке, що аби поставити своє, треба було насамперед зруйнувати чуже. От тому й вийшло в нашій історії так багато руйнування.

Наша історія вчить нас дечого. Ми бачимо, що тільки те руйнування вийшло на користь українському народові, яке було тісно звязане з будуванням. А всяке інше мало дуже шкідливі наслідки.

Нехай це й буде дороговказом, як нам поступати в кожному становищі. Ми повинні вкладати свою працю до народньої будівлі на користь цілого українського народу. Це буде наше будування. Але нам вільно також руйнувати те, що вважаємо за невідповідне чи навіть шкідливе, маючи все на увазі, що на місці зруйнованого конче треба буде щось поставити. А вже ж ніяким способом ми не повинні прикладати рук до такої роботи, де є тільки руйнування, де особисті користи, а не загальне добро стоять на першому місці.

Тому нашою найвищою ціллю мусить зостатися все таки будування. У нас на всіх полях багато незабудованого місця. Тому нам треба взятися до праці в цьому напрямі і усуваючи те, що перешкоджає нам в цій праці, будувати гарну українську хату, в якій був би лад і порядок.

О. Терлецький.

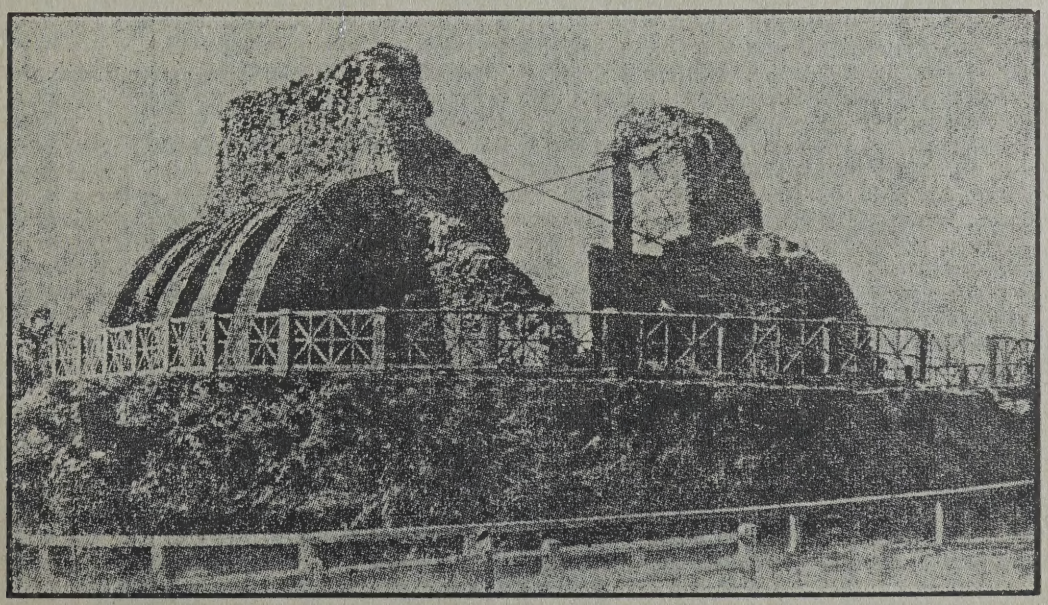

Золоті Ворота в Києві.

Дім на передмістю Лондону, знищений бомбою.

Німецька бомба поцілила майже в саму середину будинок на однім з передмість Лондону і оце є румовища, які з цего дому лишилися. Огнева сторожа, що в случаю воздушного нападу є спеціяльна на поготівлю, поспішила на поміч і не допустила до пожежі.

ГОСТІ

Гості прийшли зараз по обіді, випили каву із свіжою, домашньою булкою і доходила година шеста, а вони все ще сиділи. І то пятеро душ! Радник з жінкою, дві доні віданиці і синок матурист. Казав би хто, люди образовані, з „формами", радник навіть до Карльсбаду їздив, і нараз — такий нетакт! Ще година і треба буде запросити їх на вечеру. А тут ані мяса, ні з чого яку „легуміну" зробити.

Хазяйка, жінка директора Пишицького, який недавно побудував собі віллю на передмістю і кожен лишній гріш пхав у будівлю, чула, як у ній жовч розливалася. „Що вони собі гадають? Як так можна робити? Правда, що вже давно в них не були, бо для радника трохи задалеко, але то ще не дає їм права забуватися і до півночі висиджувати в чужій хаті. Ще коли б син їх не був матуристом, а укінченим правником і міг „старатися о' руку" доньки пані Пишицької, то можна би такий нетакт простити, але так...?"

І пані Пишицька глянула на годинник з зозулею.

— Ах, татусю, — звернулася до чоловіка — будь ласка, підтягни вагу, щоб не став. І посунь трохи, бо він мабуть спізняється.

Татусьо приніс крісло, зітхаючи витарабанився на нього, підтягнув вагу і посунув вказівку. Зозуля кукнула шість разів.

Гості спокійно приглядалися цій операції, але ніхто з них не догадався, яка була її властива причина.

— Тут такий гарний воздух — почала радникова, — що я вам прямо завидую, мої панство.

Пані Пишицька стратила всяку надію. Гарний воздух — не скоро підуть.

— Воздух дійсно куди кращий, як у місті, — відповів пан Пишицький, — але мене щось шпигає в костях, мабуть чи за які дві-три години не буде дощу.

— Ні, не буде, — заперечила пані радникова — наш барометер сильно на погоду пішов.

Пані Пишицька проклинала всі барометри на світі, роздумуючи, яку б то їм вечеру зготовити. Нараз пригадала собі, що якраз сьогодні дві качки занедужали. Лихий знає, що їм таке! Треба дорізати і буде вечера для гостей, а для своїх кулеша й квасне молоко. Скаже, що лікар не позволив їм їсти мяса на вечеру, бо це не добре на артретизм, а дітям також не дає мяса, бо то не добре, тільки в гостині позволяє їсти мясо, бо це їм нездорово.

Рішивши таким чином важке питання, вибігла до кухні, звідки за хвилину чути було, як служниця гострила ніж до неполиваної миски.

Гості бавилися. Старша донька панства радників грала на фортепяні, а наймолодший Пишицький гуляв. Пятилітний хлопчина, з великою головою і трохи кривими в формі „О" ногами завзято тупцював по паркеті. Даром гасила його пориви танцюристі одиначка панства Пишицьких, буцім то боячись, щоб він не дістав запалення легенів, а на ділі маючи на увазі, що завтра треба буде цей паркет витирати, — хлопець не вгавав, поки не закрутилася йому голова і поки не впав на коліна пана радника.

Пан радник притулив його до себе:

— Ось тобі козак, ось тобі танцюристий! — приговорював, гласкаючи велику голову хлопчини своєю пухкою долонею.

Хлопець сів радникові на коліна, як на коня, що йому й не трудно було зробити, бо ноги в формі букви „О" дуже добре надавалися до такої їзди.

— Гаталай! гаталай! гаталай! — приговорював пан радник, підкидаючи їздця.

Хлопець реготався на всю губу.

Нараз став і вдивляючись поважно в окуляри пана радника, запитав:

— А чи чорт любить випіканий риж?

Всі розсміялися, подивляючи дотепність хлопчини. Тільки пан Пишицький, буцім то невдоволений таким глупим питанням, сказав:

— Чи ти, Андрусю, нічого мудрішого не можеш запитатися?

Андрусь, не звертаючи уваги на свого батька, питався дальше пана радника:

— А як здохне качка, то чи вона до неба йде, чи до пекла?

— Ну, знаєте панство, цей хлопець не знаю в кого вдався, — журився пан Пишицький. — Чистий ідіот.

— Не ідіот, — заперечила радникова, — а скорше вундеркінд, пане директоре, анфан-терріблъ!

Андрусь зіскочив з колін і засоромлений побіг у кухню.

— Але нам додому пора, — промовив нараз пан радник, — добуваючи з білої камізельки свій золотий годинник. — Го-го-го! Та ж то вже сема година минула, мамусю. Коли ж ми додому зайдемо!

Пані радникова піднялася з канапи, панночки поправляли суконки на собі, матурист защіпав свій сурдут і пригладжував волосся.

— А панство що? — скрикнула нараз пані Пишицька, вернувши з кухні. — Гадаєте, що я пущу вас без вечері? Татусю, замкни двері від веранди і ключ сховай до кишені! За пів години подаю вечеру.

Гості випрошувались, але лишились на вечéру.

— Го-го-го! — гуготів радник, випивши другу чарку наливки й не маючи певности, чи черницю, чи муху проковтнув разом з нею. — Го-го-го! Печені качки та ще з компотом... і як гарно спеклися!

— Бо вони були хорі, — вихопився нараз Андрусь — і мама їх казала дорізати...

Пані Пишицькій кров залила мозок, пан Пишицький як тримав на вилках шматок качачих грудей, так їх випустив під стіл, панна Пишицька перемінилася в стовп соли.

Тільки Андрусь не тратив фантазії.

— А чи чорт також їсть дорізані качки? — питався радника.

Богдан Лепкий.

Висновок.

— Чи цей пан, що має женитися з твоєю сестрою, є багатий?

Малий Ромчик: — Думаю, що ні. За кожним разом, коли матуся говорить про весілля, батько зідхає: „Бідний хлопець".

Гудзики.

Жінка (читає часопис): Знаєш, вчені ствердили, що жінки тепер живуть пять років довше.

Чоловік: Дуже мене те радує, бо тепер ти вже напевно знайдеш час, щоб попришивати мені гудзики.

ОБИВАТЕЛЬСЬКІ ЖАРТИ

— Глянь сюди, Ваню: Касяненко з Гордійчуком до нас ідуть, — раденько звернулася до чоловіка Євгенія Калістратівна.

Іван Федотович підійшов до вікна.

— Що за диво — справді до нас! — здивувався він, — а я вже думав, що вони й до віку не заглянуть до мене.

— Слухай же, Ваню, — промовила Євгенія Калістратівна, — благаю тебе, ради Бога, не збивай ти вже бучі за ту свою „мову", бо знову посваришся; вже й так мало не всі знайомі одцуралися нас через твої вигадки.

— Ні, Женю, будь спокійна!... Самому мені очортіли ті безглузді суперечки, — заспокоював її Іван Федотович, — я добре звірився вже, що нічого доброго з цього не вийде.

Після трьох днів гризні Іван Федотович щойно помирився з жінкою, і в семї знову запанувала згода та тиша.

Іван Федотович почував себе тепер спокійно, хоч трохи й сумно.

— Тепер я сам бачу, що самотою мені нічого не вдіяти, — сказав він щиро, близько сівши коло жінки. — Бути одиноким на все місто свідомим українцем — це треба зовсім отруїти собі життя, треба посваритися з приятелями, з рідньою, зачинитися між німі стіни й не показуватись на люди. Тут треба жертви, треба гореєм бути, а я... я не герой... — Іван Федотович сумно й покірно схилив голову.

У Євгенії Калістратівни заблищали в очах радісні потайні іскорки, проте вона теж прийняла сумний вигляд.

— Скільки нервів поскубли, скільки крови попсували мені любі мої землячки! Ще до всього дурнем зробили, чудаком ославили... Е, та що казати — краще ніколи не здіймати цього питання, на душі спокійніше буде.

— Кажуть, що ти спокою нікому не даєш, усіх ображаєш, — тихенько промовила жінка.

— Що ж... іноді й сам не рад — доведуть. Тепер побачиш — не нагадаю й словом.

— Щирий син України дома? — близько залунав веселий голос і у вікні зявилося рябеньке лице з великим носом, в окулярах.

Іван Федотович зразу скривився.

— А, пан Гордійчук! пан Касяненко!... прошу заходити! — промовив він увічливо.

Рипнули двері й на порозі зявився Гордійчук і общипана постать міського педагога Касяненка.

— Як себе почуваєте, добродію? — кажется, так говорят на вашей „мове", — промовив Касяненко, відтіняючи українські слова.

Іван Федотович, помітивши, як скривилися губи у педагога на слові „мове", зразу почув у собі непереможне бажання без зайвих міркувань садонути земляка-педагога під ребра.

Він зробив вигляд, що зовсім не звернув на це уваги.

— Що маєте новенького? Як Анна Михайлівна, діти? — заговорила до Гордійчука Євгенія Калістратівна, намагаючись затерти небажану розмову.

Заговорили про домашні справи, і Іван Федотович думав уже, що все на цьому й минеться, аж, глянувши на педагога, який стояв схилившись над столом, став почувати, як стара досада й нудьга заворушилися в грудях: на столі лежало свіже число украї-

ської газети, що він забув у свій час сховати. Педагог прищуреним оком скоса дивився в газету й єхидна усмішка грала на його губах.

— Напрямок газети поступовий... — став читати він стиха, немов для себе. — На-прямок... — пробіг він і насмішкуватим оком глянув на Гордійчука. — Ви слишали когда-нибудь такое слово в наших селах? — звернувся він до того.

Почувши зразу небезпеку, Євгенія Каліст ратівна звернула до чоловіка затурбоване лице й зробила перестерігаючий знак. Іван Федотович важко зітхнув:

— „Направление" — теж, здається, не цілком народне російське слово... ну, та облишмо про це, — сумно промовив він.

— Позвольте — как не народное? — здивувався педагог.

— А так, — неохоче промовив Іван Федотович, — його теж викували російські письменники із народнього пня, коли виробляли літературну мову. Хіба ж ви цього не знаєте?...

— Разве?... впрочем, может бить, но главное видите ли в том, что ето слово „направление" звучит з русской речи вполне естественно, а напрямок...

— Ну, їй же Богу ви міркуєте, як дитина, — розвів руками Іван Федотович, — скільки разів уже...

— Слухайте, Іване Федотовичу! — втерся в розмову Гордійчук, — ви самі бачите, що я теж малорос, люблю рідну мову, а завше казав вам і тепер скажу, що поки не стануть ваші літератори писати мовою Квітки та Шевченка — діла не буде.

Іван Федотович побачив, що не обминути йому старої суперечки про мову. Згадавши останні свої самому собі й своїй жінці обіцяння, він рішив узяти себе в руки й при розмові не захоплюватися. „Буду доводити їм цілком спокійно й логічно, — думав він, — логіка в суперечці — велике діло, логіка спокійна, холодна й міцна, як криця"...

— Ну, слухайте сюди, — тихо почав він говорити, звернувшись до педагога.

— Ваню, забув уже? — погрожуючи блимнула на його очима жінка.

— Ось геть, ради Бога! — нетерпляче одмахнувся од неї рукою Іван Федотович, — знаю... Слухайте, земляче, — звернувся він знову до педагога, — будемо міркувати спокійно і... цілком логічно. — Скажіть мені, поклавши на серце руку, чи можна ж писати, ну хоч газету, мовою Шевченка?

— Полагаю, что можно, — зразу одповів той.

— Ну ви ж повинні знати, що лексикона Шевченкової мови і взагалі всякої народньої, яка б не була вона багата, не вистарчить на те, щоб писати, скажемо, реферати, наукові статті та інше. Я ж ще минулий раз ясно довів вам це і ви цілком тоді згодилися зо мною.

— Ну да, так конечно... но видите ли... — замявся був педагог.

— От бачите! — радо промовив Іван Федотович, — тепер же скажіть — як же обійтися без нових слів?

— Как обойтись? — звернувся педагог уже до Гордійчука, — чудак, право, — ето должни знать ваши „письменники", а меня ето мало интересует.

— Та ви ж згодилися, що Шевченкової мови не вистарчить для цього, — значить, виходить ясно, що нові слова потрібні? Так, чи як? — приставав до педагога Іван Федотович.

— Представте себе, — звертаю-

чись через плече Івана Федотовича до Гордійчука, казав Касяненко, — представте, что какому-нибудь нашему „Матвию" или „Миколе" прочли газетную статью на етой „мове" и сказали...

— Та чого ж ви мені не хочете сказати, — так, чи ні? — мало не з плачем промовляв Іван Федотович, перехоплюючи погляд Касяненка.

— Нет, я полагаю, что русская речь нашему... — провадив своє педагог, не звертаючи ніякої уваги на Івана Федотовича.

— Так, чи ні? — крикнув на всю хату Іван Федотович у самий рот педагогові, — я вас питаю: так, чи ні?

— В чем дело? — педагог здивовано глянув на Івана Федотовича.

Той знизав плечима й став різати кожне слово:

— Ви згодилися, що Шевченкової мови не вистарчить для широкої літератури; я вас питаю: значить, потрібні нові слова?

— Что ему нужно от меня? — звернувся до інших педагог, — привязался ко мне!

— А я ж казав, що те буде, — вставив Гордійчук. — Тільки до його на поріг, зразу й причепиться, як репях, з своєю мовою. Я ж казав, що не варт було заходити.

— Хто, я? я зачіпав вас? — сказав, складаючи на грудях руки, Іван Федотович. — Бога ви не маєте в собі, панове!... Я ж навіть сам прохав залишити цю розмову, ви ж самі, ви навязли, ви примусили мене говорити за це... Тепер же ви повинні або довести мені, що я помиляюсь, або згодитися зо мною — треба коли-небудь довести нам діло до краю!

— Дуже дякую! — нехай хто хоче — доводить до краю, а я піду до дому! — Гордійчук став шукати своєї шапки; педагог теж пішов до дверей.

— Ні, панове, я прошу вас лишитися, я дуже прошу вас! — Іван Федотович розставив руки навперейми гостям. Піт котився по його чолі.

— Нога моя більш не буде тута! Прощавайте! — кинувся Гордійчук.

— Пустите — прориваючись під руками Івана Федотовича, казав сердито педагог, — я... я не знаю, что ето такое! ето просто свинство!

Іван Федотович почув, як кров прилинула до лиця.

— Так ні ж, чорт забирай! я навчу вас, як глузувати з людини! — тупнув він ногою. Потім, кинувшись до дверей, він клацнув замком і сховав ключа в кишеню.

— Тиран! мужик! — заголосила жінка і, закриваючи лице руками, вибігла в другу кімнату.

— Він збожеволів!... Тікаймо, пане Касяненку! — Гордійчук шарахнувся по кімнаті, підбіг до вікна й аж захурчав у кущі. Педагог уже був пригнувся, щоб стрибнути за ним, та Іван Федотович міцно схопив його за комір.

— Ні, голубе, ти то не втечеш від мене! — схопивши за горлянку, він труснув педагогом, як віхтем.

— Довго ви будете жили тягнути з мене? Довго будете розпинати мене?... Зараз кажи мені, кацапське сміття, потрібні нові слова в нашій літературі? Кажи, а то я з тебе душу витрясу!

Іван Федотович припер Касяненка в куток і так здавив за горло, що тому виперло з лоба очі.

— Бог з вами, земляче, — лагідно промовив переляканий на смерть педагог, — чого ви так схвилювалися? Хіба ж ви не бачите, що то були жарти? Коли народня мова культивується в літературну, то справді повинні зяв-

лятися нові слова. Так було з російською літературною мовою й інакше бути не може. Про це навіть школярі знають.

Іван Федотович випустив з рук педагога, зітхнув з полегшенням і став витирати хусточкою рясний піт на чолі.

С. Васильченко.

ЯК БИ ТИ ЗНАВ . . .

Як би ти знав, як много важить слово,
Одно сердечне, теплеє слівце!
Глибокі рани серця як чудово
Вигоює — як би ти знав оце!
Ти певно б поуз болю і розпуки
Заціпивши уста безмовно не минав,
Ти сіяв би слова потіхи і принуки,
Мов теплий дощ на спраглі ниви й луки, —
Як би ти знав!

Як би ти знав, які глибокі чинить рани
Одно сердите, згірднее слівце,
Як чисті душі кривить і поганить
І троїть на весь вік — як би ти знав оце!
Ти б злість свою неначе пса гризького
У найтемніший кут душі загнав,
Потіх не маючи та співчуття палкого,
Ти б хоч докором не ранив нікого, —
Як би ти знав!

Як би ти знав, як много горя криється
У масках радости, байдужости і тьми,
Як много лиць, за дня веселих, миється
До подушки горючими слізми!
Ти б зір і слух свій нагострив любовю
І в морі сліз незримих поринав,
Їх гіркість власною змивав би кровю
І зрозумів весь жах в людському безголовю, —
Як би ти знав!

Як би ти знав! Та це знання предавне;
Відчути треба, серцем зрозуміть,
Що темне для ума, для серця ясне й явне...
І іншим би тобі вказався світ.
Ти б серцем ріс. Між бур життя й трівоги
Була б несхитна, ясна путь твоя.
Як Той, що в бурю йшов по гривах хвиль розлогих,
Так ти б мовляв до всіх плачучих, скорбних, вбогих:
„Не бійтеся! Це я!"

Іван Франко.

НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ

(ГУМОРЕСКА).

Пізно вернувся Іван Побігущий до дому.

Відчинив він фіртку, ввійшов у двір і став здивований.

Двері в стайні, в хліві й курнику повідчиняні, худоби немає, а з обори чути спокійний і немов знайомий голос.

— Товариші Кукурікало та Круторогий, прошу зайняти свої місця.

Тихо й обережно підійшов Іван до обори, глянув і завмер — волосся на голові заворушилось і наїжилося. Протер очі — ні, таки не ввижається! Дивну картину побачив Іван.

Серед обори, довкола ясел, стояла, сиділа й лежала вся його худоба.

Недалечко на поломаній драбині сиділо все птацтво, трохи збоку стояли стрижені вівці, похиливши голови, й тремтіли від холоду, біля ясел лежала свиня з малими замурзаними поросятами — поросята жалібно кувікали. Оддалік тулилась худа корова Красуля з миршавим телятком, а поруч неї кобила, а за кобилою кінь Білокопитий.

Поміж худобою походжав пес Сірко й бубонів щось, помахуючи хвостом.

На драбині в горі промостився кіт Мурко й накручував лапкою свого вуса.

Серед обори, за яслами, сидів віл Круторогий та півень. Півень записував щось пером із свого хвоста.

Раптом віл підвів свою голову, поглянув на всіх і, стукнувши ратицею, поважно промовив:

— Товариші! Надзвичайні загальні збори всьої худоби й птацтва двору Івана Побігущого вважаю відчиненими.

Порядок денний:

1) Реферат тов. Білокопитого на тему: Зима й наше становище.

2) Біжучі справи.

В кого є які внесення до денного порядку?

— Немає! — хрюкнула свиня.

— Нема! — муркнув кіт.

— Так-так! — закахкали качки.

— Пр-рий-нять! — гаркнув Сірко.

Віл знову стукнув ратицею об дошку й промовив:

— Слово в справі реферату має тов. Білокопитий.

Наперед вийшов кінь.

— Шановні громадяни, чесна худобо з двору Івана Побігущого. Надзвичайно тяжке становище примусило нас усіх зібратися тут на загальні збори.

Вже рік, як хазяйнує наш новий хазяїн, Іван Побігущий, вже рік, як немає нашого старого хазяїна. Ми раділи тоді, товариші, гадали, що новий хазяїн почне господарювати так, як це він на словах старому свому батькові казав і про культурність у господарстві і про чотирьохпілля і про таке інше. Казав він тоді, що годувати нас треба квашеною пашею та мішанкою і казав, що тримати нас треба в хлівах сухих та чистих і, що напувати не слід нас в зимі водою ледяною.

Ех, дорогі товариші, не справдились наші надії, даремно ми раділи. Ось чим годує нас Іван, хазяїн наш новий.

І кінь показав зборам жменю торішньої соломи та зопрілої осоки.

Іван, слухаючи це, почервонів і подумав: „От сучий син, з фактами виступає..."

— Та тільки те й знає, що по гулянках ходить та серед ночі до дому повертається — продовжував кінь свій реферат.

Іванові стало ніяково й він подумав: „Чудаки, вони так „просто з моста" й кажуть!"

А кінь все говорив та факти наводив.

Палко промовляв кінь Білокопитий, краяв словами серця слухачів. Сильно казав — деякі навіть плакали.

— А в чому нас держить Іван, господар наш. У стайнях та хлівах, немазаних, вітер свище, холод нестерпимий, а ми стогнемо, терпимо — в кізяках по коліна. — Гляньте на корову Красулю. Їй, братця, соромно й на вулиці пройтися, сусідські корови на сміх здіймають. А на дітей наших погляньте. Ех, товариші, гірко й тяжко говорити. Діти наші хирляві, немічні й замурзані, негодящі наші діти. Та хіба в таких умовах, в такому оточенні, що путнє вийде?!

Іван побачив, що корова Красуля, зітхнувши, втерла сльозу й лизнула своє телятко, хлипнула й свиня, а далі хрюкнула:

— Ох-хо-хо! горенько наше.

— Зима йде, товариші, — палко мовив кінь, — холод і метелиця. Треба рішуче ставити питання про наше становище.

— Хай живе тепла стайня і теплий хлів! Хай живе добра мішанка! Хай живе поліпшення нашого життя!

Кінь схвильовано закінчив реферат і відійшов на бік.

Надзвичайні збори тривали далі.

Виступив віл Круторогий, нарікав на Івана, докоряв його, не-хазяїном називав.

Іван стояв мов на вогні і червонів, як півонія.

Виступила корова Красуля й промовила:

— Дорогі мої товариші, дайте й мені від жіночого роду промовити слово. Вірно сказав товариш Білокопитий, все вірно, так не можна далі. Ось я, наприклад, вагітна ходжу, телятка чекаю, чистоти мені треба, мішанки з борошном, стайні тепленької, то й приведу я телятко гарненьке, то й буде зміна путяща. А яка в мене, товариші, стайня? Ех, братця, й говорити соромно. І правду каже товариш Білокопитий, вчора таки дійсно корови сусідські насміхалися й питали мене: „Чого це ти, Красуле, все в кізяках ходиш? Чи може це культура вимагає, бо в тебе хазяїн все про культуру балакає?"

Дорогі мої товариші, я з сорому мало не згоріла.

А як молочка — то дай! Та щодня дай. Що я йому фарма молочна?! Нагодуй мене, тоді й молока жадай!

Після Красулі Сірко, крутнувши хвостом, слово взяв.

— Товариші, це дурниця. Нащо нам на господаря оглядатися. Живи, як хочеш, їж, що хочеш. — Кидай роботу, на чорта вона нам!

— Подумаєш, міцний знайшовся,— хрюкнув з свого місця кнур.

Віл суворо стукнув ратицею й гукнув:

— Товаришу Хрюкало, прошу з місця не хрюкати і взагалі не перебивати.

Коли вже всі висловилися, взяв прикінцеве слово кінь і сказав:

— Товариші, багато говорити не доводиться. Думка всіх ясна й одностайня. Правда, тут виступав товариш Сірко, закликаючи, так би мовити, до анархізму. Та цей виступ ми повинні

рішуче осудити, бо хто такий товариш Сірко? — Це, товариші, здеклясований тип, який фактично ніякої роботи не виконує, бігає по чужих дворах, нишпорить та з сусідськими сучками шури-мури розводить.

— Прошу мене не чіпати і не обр-р-р-а-жати! — гаркнув Сірко.

— Тут, товаришу, нічого ображатися. Все одно ми й анархізм суворо відкинемо, — мовив кінь. Моя пропозиція така: піти до господаря гуртом і заявити, що на далі так жити не можна.

— Правильно!

— Так-так-так!!

— Гру!!!

Замукали, заревіли, закахкали всі присутні. Худоба рушила з кошари. Похолонуло серце в Івана.

— Хазяїн! — заіржав кінь, побачивши Івана.

— Ех, хазяїне! — мукнула корова.

— Тягни з нього чоботи! — ні з цього, ні з того хрюкнула свиня і схопила Івана за ногу.

„Пропав я!" — подумав Іван, — струснувся, скрикнув і... прокинувся.

Біля нього стояла його мати й казала хитаючи головою:

— Ех, хазяїне, хазяїне, чоботи хоч скинь.

Іван радісно зітхнув і пригадав, що прийшов пізно до хати і заснув не роздягаючись.

Ранком простягся солодко, позіхнув і подумав:

— „Находилися, набалакалися про всяку всячину, то воно й сниться".

Далі встав, поснідав, вийшов з хати і хотів був іти на село до товаришів, та глянувши на коня й на корову, що стояли в кізяках, почервонів і промовив:

— Треба таки вичистити, а то воно дійсно...

Взяв вила в руки й ласкаво штовхнувши корову, сказав:

— Ну, ти, делеґатко, поступись, вичищатиму, порядок буду заводити, бо так далі бути не може.

Ю. В.

НЕВДЯЧНИЙ КІНЬ

Хто в воза коней запряга,
То ґречно їх не просить.
Та добрий пан сказав, що вже
Того порядку досить.

І, зануздавши раз коня,
Він став питати в його:
„Чи вас у корінь запрягти,
Чи з боку — і з якого?

Коштовні віжки почепить,
Чи з простої сириці,
У голу руку взять батіг,
Чи брати й рукавиці?"

Та мабуть кінь невдячний був,
А то й дурненький може,
Бо на ласкаві ці слова
Він відповів негоже:

„Язик ваш любо так бренить,
Як добрії цимбали,
Але було б мене спитать,
Як ще не зануздали.

Я знаю — віжки всі цупкі
Чи з шовку чи з ременю;
Батіг усякий дошкуля,
Як вам попався в жменю.

Та й ще скажу: як чорт-зна-що
Я тут возити маю,
То краще б не запрягавсь
Ні в корінь, ані з краю".

Володимир Самійленко.

ГИМНИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Гей, за морем, за широким . . .

Гей, за морем, за широким
Разом нас судьба звела —
Край далекий на чужині
Нам за вітчину дала.
Але ми — гетьманські діти
Тямим предків козаків!
Понад море, над широке
Кличем до своїх братів:
Як прийдеться стати разом,
Ми в Україну підем!
Бо для неї ми на світі,
Для України живем!

Хоч за морем ми, далеко,
В нас український є дух!
Горду мрію він леліє
Над козацький лине луг!
Там престол нам заясніє,
Встануть нам нові князі!
Ще добудемо ми слави,
Як у бій підемо всі.
Як прийдеться стати разом,
Ми в Україну підем!
Бо для неї ми на світі,
Для України живем!

Ми українці до скону,
В нас є сила козаків!
Не розлучать нас ні море,
Ні межі чужих країв!
Сонце всюди нам принесе
Подих нашої землі,
Клич її ми все почуєм
І за морем в чужині.
Як прийдеться стати разом,
Ми в Україну підем!
Бо для неї в цілім світі,
Для України живем.

О. Грицай.

Далека ти, а близька нам . .

Далека Ти, а близька нам,
Кохана Вітчино!
Як сонце з неба Твоїм ланам,
Ти світиш нам в одно.

Світи нам, вітчино, світи,
Кохана Україно,
Щоб знали ми, куди нам іти
У слушную годину —
У бій, у бій
За світлий прапор твій,
За тебе Україно!

Як птахи ті, що їх пожар
Прогнав з під рідних стріх,
На перший поклик, хоча б з під [хмар,
Ми злинемо до них.

Поклич нас, вітчино, поклич,
Кохана Україно,
Ми злетимо, як козацтво у Січ,
У слушную годину —
У бій, у бій
За світлий прапор твій,
За тебе Україно!

Не даром ми тепер живем
У вітчині свобод:
Ми знати будем, як без ярем
Живе й росте народ.

Вставай лиш, вітчино, вставай,
І нас клич Україно,
Ми здивуєм заморський наш
У слушную годину— [край
Як бій, то бій
За світлий прапор твій,
За тебе Україно!

В. Щурат.

Оба гимни, це дарунок для американських і канадійських українців від „Рідної Школи" в Галичині.

Музику до обох гимнів уложив Ст. Людкевич, український композитор, директор Музичного Інституту ім. Лисенка у Львові.

Українські хори по більших осередках часто співають ті гимни на святочних виступах. Слова й мелодії обох гимнів гарні. Однак широкий тутешній український загал не засвоїв їх і не співає мабуть тому, що як вірші, так і мельодії досить довгі і складні, тому й трудні до спопуляризування між народом.

СІДАЙТЕ, ПРОШУ!...

Був раз, жив раз Гринь Курмейчик. Чоловік, хоч до рани клади. Влетить комар до хати, він обережно візьме його, обдує, винесе на двір, пустить, та: „Нехай собі здоров живе! І воно, нещасне, теж жити хоче". „Що ж — міркує він дальше — своєї хати не має, тож до чужої летить". Словом — такий чоловік отой Гринь, що готов комареві хату будувати.

А мав Гринь сусіда, Петро звався. І наскільки Гринь був дуже добрий, настільки Петро був дуже злий. Петро не тільки, що комара не жалує, але й чоловіка в калабаню трутить, щоб потішитись. Та й ще не те...

Кілько він Гриневі напакостив, то й міри нема. Позичить грошей і — пропало. Ще й ганьбить Гриня, коли той упімнеться, щоб віддав. Між людьми дурнем прозиває. Свої свині серед білого дня на Гринів город пускає. Собаку Гриневу вбив, щоб показати, який з нього стрілець. В очі Гриневі через його грядки йде, та ще й посвистує, а потім упоминається, щоб Гринь винагородив ту шкоду, яку він, немов би то, на Петровім городі зробив. Словом — жива напасть.

А Гринь... Чув він кривду, серце боліло, але... З жінкою пошепки поговорить, що Петро злий чоловік, та й тільки. Та ще й жінці наказує: „Нікому не кажи!" А здибле Петра на вулиці, чи на вигоні, вклониться, поздоровить. Навіть поза очі інакше не скаже, як „пан Петро". І поза очі паном величає. Словом — Гринь золотий чоловік. Аж шкода, що мусить на нашій грішній землі жити. Рай для таких, а не наш грішний світ.

Аж раз ні з цього ні з того набив Петро Гриня так, що Гринь два тижні ходив, як змокла курка. А за що? Бо десь там Гринева жінка сказала, що Петрів когут захрип. От зате він набив Гриня, та ще й каже: І жінку твою набю!

Дуже це заболіло Гриня — аж душа його заболіла. І вже він Петра обминає, а коли нікуди обминути, то перейде, понуривши голову, немов би світ на нього валився.

Завважив це Петро. І от йде він до Гриня до хати. Побачив його Гринь крізь вікно та й оторопів. Втік би, та нема куди. Що йому діяти? Але тут вроджена доброта перемогла і він, обережно відчинивши двері, вклонився Петрові, та: „Прошу, прошу в хату!"

Петро увійшов в хату, не сказавши навіть „добрийдень", а Гринь:

— Сідайте, прошу, сідайте та й кажіть що доброго!...

І починає Петро:

— Щось то ви, сусіде, на мене лихі, а воно не добре. Ми ж християни. До церкви божої належимо...

— А вже ж, а вже ж, що належимо —каже Гринь.

— Еге! Отже не треба, щоб ви на мене гнівались...

— Еге, еге, та воно не треба, — каже Гринь загикуючись — я не гніваюсь.

— Ая, не гніваєтесь! Та хіба ж я не бачу? Шапки не скидаєте, бачу ж я...

— Ні, ні, то я може не завважив, може...

— Я прийшов з вами помиритись, поєднатись, дружну згоду зробити! (Петро був письменний, то по письменному). Угоду, чуєте? Таке братерське опрощення, чуєте?

— Еге, еге, та чую, але... Але я щось

не знаю, бо ви вже.. теє... не гнівайтесь, дуже вас прошу, вже ніби сім таких упрощень ми мали... тільки не гнівайтесь, а ви все теє...

— То що! ви мені не вірите? А ви ж християнин!

— Та вірю, вірю, але теє... сім разів вже ви зо мною таке робили, але... Ну, то я вам вірю, я на вас не гніваюсь, ая, я люблю вас, як рідного брата.

І поєдналися Гринь з Петром. А за місяць Петро не тільки, що Гриня знов набив, але й його жінку, Палагну. А за тиждень потім знов „опрощення" робили і Гринь на те, як завсіди, годився. І так з року на рік.

— — — — — — — —

Скаже хтось: Гарна казка, однакож таких Гринів і таких Петрів дуже мало на світі...

Та чи справді мало? Пригляньтеся добре, а страшно вам стане, що їх так багато. Особливо Гринів...

Бо Гринь, то ота вузкоглядність і нерішучість, що під нею чоловік ще здалека згинає шию перед кожним таким Петром.

А Петро — це вся та напасть, те нахабство, що залазить і на поле, і на подвіря, і до хати, і до церкви добродушних Гринів, і розпаношується, як при своїм столі. А вони не тільки, що лиха не зупиняють, але ще й двері відчиняють, та: „Просимо, сідайте, та й кажіть щось доброго".

Почне чоловік в громаді явно хрунити і нівечить, що лише може, плюгавить кого хоче — а як люди до нього ставляться? Роблять добру міну, чемно поздоровляють, а зайде до хати, то: „Прошу, сідайте та й кажіть щось доброго".

Піде чоловік на службу ворогові громади, працює за Юдів гріш, всі те знають, але кожна хата в громаді для нього відчинена. І всюди: „Прошу, сідайте та й кажіть щось доброго".

Покине чоловік свій нарід, свою церкву і йде до чужих сектантів, однакож для нього двері відчинені в тих, яких покинув і яких тепер нівечить. Зайде і зараз чує: „Сідайте, прошу, та й кажіть щось доброго".

Йде агент ворожої секти, щоб при помочі грамофона нівечити їх святощі, нівечити їх духовенство, баламутити їх та їх дітей, баламутити громаду, а помимо цего кілько то є тих Курмейчиків, що відчиняють агентові двері, впускають в хату, і: „Сідайте, просимо, та й кажіть щось доброго". А відходить, то вони підбігають за ним та й: „Зайдіть ще колись, не забувайте..."

Несе хтось до хати ворожі книжки, газети, летючки і що хочете, та замість поставитись до нього, як ставляться свідомі люди, Гринь впускає такого в хату і: „Сідайте, прошу, та й кажіть щось доброго. А може ви ще й не обідали, голодні..."

Словом — яке лихо, яке хрунівство, яка напасть, який ворог, яка нікчемність не прийшла б, так зараз відчиняють двері, і: „Прошу, сідайте, та й кажіть щось доброго".

Отже, чи дивуватися тому, що стільки лиха всюди розпаношується, розтаборюється і що те лихо робить, що хоче! І коли те лихо ходить з піднесеною головою, то Гринь зігнув голову і не має відваги вгору глянути. Тільки потихо постогнує та шепче жінці: „Нікому не кажи, бо ще буде гірше. Не треба біди зачіпати".

Та не так треба робити. Проти лиха треба ставати опором. Бурян виполювати. Хруня та ворога і на подвіря не впускати. Дивитись на хруня згори та ще й в каблуку його згинати,

а не казати: „Сідайте, прошу, а може ви голодні".

Треба знати, хто ми, хто не ми. Що наше, що чуже. Хто з нами, хто проти нас. Хто свій, хто ворог. Хто добрий, хто хрунь. Хто наш громадянин, а хто служить ворогові за Юдів гріш. І для добрих ми повинні бути добрі, але для лихої сили в нас не повинно бути милосердя, ані пощади.

Коли таке настане, тоді будуть плисти літа за літами — один рік, другий, пятий, десятий, а в громаді не буде ані одного хруня, на диво сусідним громадам. Ворожий аґент не зайде туди й води напитися, бо не дадуть. Словом — буде там і добро і самопошана і честь і слава!

Прот. В. Кудрик.

ЯК ТРАПИТЬСЯ ТОБІ . . .

Як трапиться тобі в громадськім ділі
Здобути голос, вплив якийсь і значність,
Народ вести, снувати пляни смілі,

То памятай і все май ту обачність,
Не вірити і не дуфать ніколи
На княжу ласку й на народню вдячність.

Бо княжа ласка як той сніг на поли,
Що вітер здує, в південь злиже сонце,
І лишить чорний ґрунт, пустий і голий.

Народня вдячність, — ти фатальний гонче,
Що з злою вістю все прибудеш вчасно,
А з доброю все спізнишся доконче!

І не міркуй, що де ти бачиш ясно,
Там іншим з твого слова засвитає,
Хаос думок уложиться прекрасно.

Не вір, що люд твої заслуги пощитає,
Що задля них одну дрібну провину
Тобі простить! Він судить — не питає.

І знай, коли щасливую годину
Ти прозівав, щоб інших взять під ноги,
Тебе самого безпощадно в глину

Затопчуть, як камінчик в брук дороги.

Іван Франко.

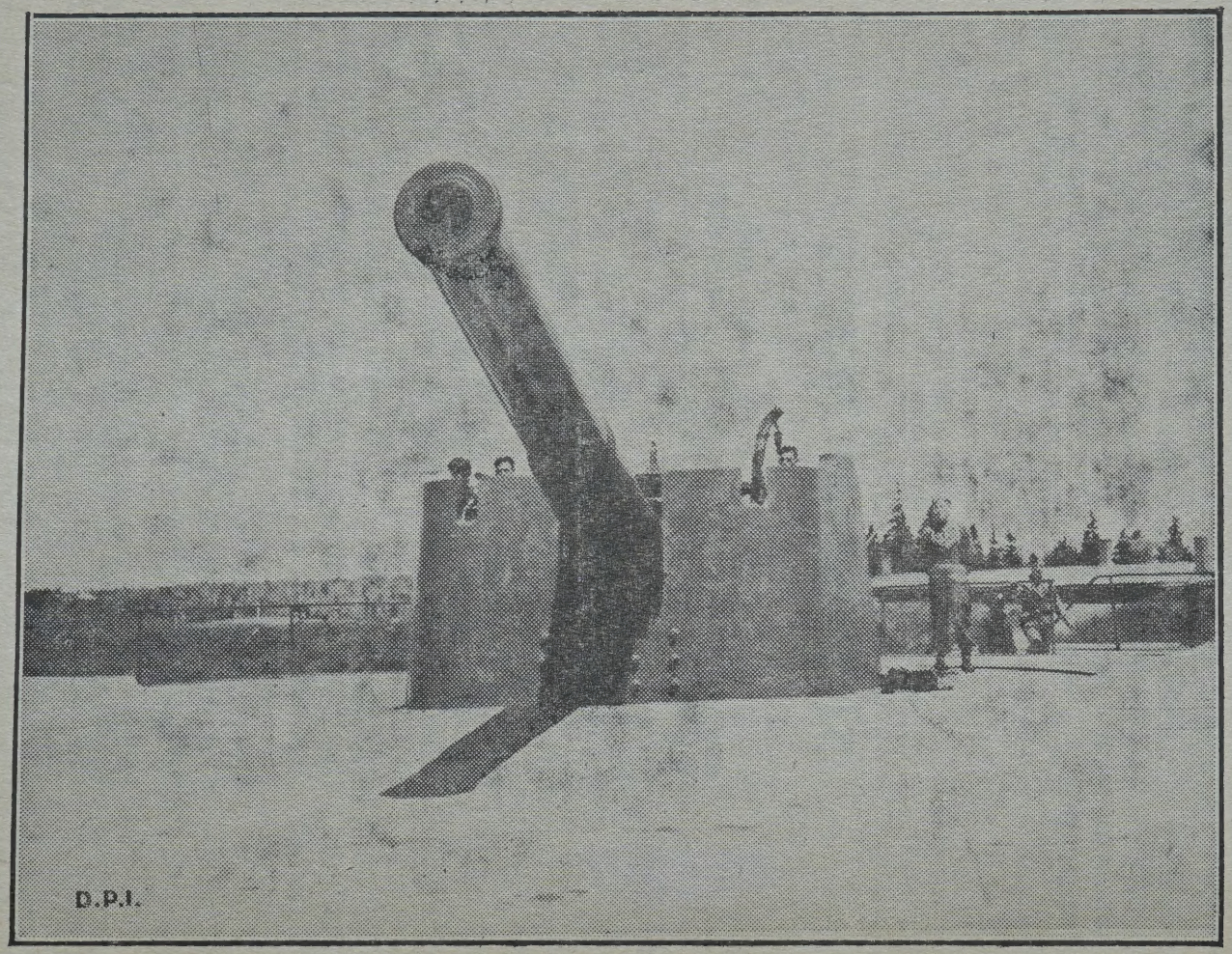

НА ПОГОТОВІ.

Постійно на поготові є канадійські батерії для оборони морських берегів. Ці батерії є порозкидані по ріжних важніших місцях так на східнім, як і на західнім березі. Тяжкі гармати є звернені дулами до входу до порту. (Урядова канадійська світлина. Одобрена цензором).

БУРЯ НА ЛІТНИЩІ

Комедійка в 1 дії.

ДІЄВІ ОСОБИ:

ЧОЛОВІК
ЖІНКА
СУСІД.

Ніч. Спальня. Тихо. Чоловік і жінка. Сплять. Спущені віконниці. Нараз — Г-р-р-рим!!

ЖІНКА (зривається в піжамі): Ох! Ох! Боже! Тольку, ти спиш? Чуєш?

ЧОЛОВІК (з просоння): А-а, гаа?

ЖІНКА: Ти спиш?

ЧОЛОВІК: Сплю.

ЖІНКА: Чуєш?

ЧОЛОВІК: Чую.

ЖІНКА: Ох, млію! Ти чуєш і спиш? Не знаєш, що сталося?

ЧОЛОВІК (сів): А що ж таке? Може горить?

ЖІНКА: Ще гірше! Грре-мить!!!

ЧОЛОВІК (ляг): А, гремить! Натягни коц на голову і спи.

ЖІНКА: І блискає!

ЧОЛОВІК: Ну, то замкни очі!

ЖІНКА: Ох, Боже мій! Йому жарти в голові! Я-ж тремчу за твоє і своє життя. Це ж буря, жахлива буря. (За сценою знову: Ррим!) Ай! Бійся Бога, встань зараз із ліжка!

ЧОЛОВІК: Чого? В мене на ліжку бурі нема...

ЖІНКА: Ліжко стоїть біля вікна. Там небезпечно. Встань, як не хочеш, щоб я зімліла! Чуєш?

ЧОЛОВІК: Ну, добре. Вже встаю. А де піду? Хіба до тебе на ліжко?

ЖІНКА: Що-о-о? Ти не знаєш, що два тіла себе взаємно притягають...

ЧОЛОВІК: Нема страху! Я в те не вірю.

ЖІНКА: Тоді електрика виладовується... В тій хвилині йди на канапу!

ЧОЛОВІК: Чую вже і йду! (Встає. Тягне із собою ковдру. Замотується і паде. В тій хвилині за сценою: Ррим!!).

ЖІНКА: Ай! Що сталося?

ЧОЛОВІК: Нічого. (Встає). Я впав. (Стоїть заклопотаний на середині).

ЖІНКА: Тольку! Чого ж ти стоїш на середині? Ох, зімлію! Громи бють усе там, де щось сторчить.

ЧОЛОВІК: Але ж, любко, мені здається, що тут нічого не сторчить.

ЖІНКА (лиха): Не сторчить, не сторчить, а от ти сторчиш, як стовпок! Я через того лобура направду зімлію. Подай мені води, там, у склянці.

ЧОЛОВІК (іде по воду; перевертає карафку; товче склянку): А щоб тебе громи били!

ЖІНКА: Ой, Тольку, бійся Бога, не клени! Не викликуй вовка з ліса. Пошукай там, на поличці, є книжка про громи. Принеси її сюди. Скорше!

ЧОЛОВІК (зрезигновано): Добре! Зараз! (Світить електричне світло).

ЖІНКА: Ай, згаси! Бійся Бога, що ти робиш, згаси! Я посивію через того нездару.

ЧОЛОВІК: Чому?

ЖІНКА: Ото йолуп! Не знає навіть того, що підчас бурі не можна світити електрики. Зараз згаси! Маєш підручну ліхтарку.

ЧОЛОВІК (гасить): Але ж ліхтарка також електрична.

ЖІНКА: А хто ж тобі каже її світити? (По хвилі): Що ти знову там робиш?

ЧОЛОВІК: Шукаю сірників. (На-

йшов і засвітив свічку. Подає жінці книжку. В тім менті станув котові, що вилігувався біля ліжка, на хвіст. Кіт проймаючо мявчить).

ЖІНКА: Ай! Кіт! Жах! Збожеволію. Викинь кота, бо кіт це ж—смерть. Має цілу масу електричности. Скоро, викинь на двір!

ЧОЛОВІК: Добре тобі на ліжку казати: Викинь. А я змерз як собака. (Повзає за котом по долівці). До того ще ця котяча віра під ліжко залізла. А кацце! (Кіт утікає. Він гонить за ним. По дорозі перевертає, що попаде! Ну, вже злапав псяюху. (Викинув кота). Тепер покладуся на канапу.

ЖІНКА: Що-о? Ти здурів? На канапу?

ЧОЛОВІК: Ти ж сама сказала!...

ЖІНКА: Ні, то ти вперся мені на злість. Канапа на сталевих пружинах — розумієш? Спати на ній підчас громовиці це самогубство.

ЧОЛОВІК (люто): Але ж не спати цілу ніч — теж самовбивство.

ЖІНКА: Ти дурний! Слухай! Тут написано, що підчас бурі треба мати громозвід. З чого ми зробили б громозвід? Ага, візьми парасолю і відчини. Чекай, чекай! Тут ще написано, що підчас бурі добре бити в дзвони... дзвонити, бо колибання дзвонів витворює рух повітря і хвилі електр... ні, ні... Зле дзвонити. Тут так якось незрозуміло написано... але... на всякий випадок принеси з передпокою дзвінок.

ЧОЛОВІК (йде до передпокою, клене): Де ж той проклятий дзвінок? (Чути бренькіт товченого скла).

ЖІНКА: Ай! Що там сталося?

ЧОЛОВІК: Нічого. Креденс перевернувся і сервіс потовкся, але зате я знайшов дзвінок. (Вертає обсипаний мукою, обваляний конфітурами і т. д.).

ЖІНКА: Але ж ти нездара! Стань по середині кімнати, відчини парасолю і дзвони, може це нас врятує.

ЧОЛОВІК: Справді, чортівська ніч! Я ніколи був би не повірив, щоб на літнищі така пекольна буря шаліла. (Робить те все, що вона йому веліла, — стоїть під парасолею і дзвонить. Стукіт до дверей).

СУСІД: Гальо! Що там у вас діється? Мордують кого, чи що? Відчиніть! (Вивалює двері і впадає до середини): Що ви тут робите?!

ЧОЛОВІК: Ми... так перед бурею і громами рятуємось. Жінка... боїться спати, бо два тіла притягаються... і тому блискає.

СУСІД: Що ви плетете? Які громи? Які блискавиці? Яка буря? (Відчиняє віконниці). Гляньте! Прекрасна погода.

ЖІНКА: Яка погода, коли я виразно чула, що гремить.

СУСІД: Це не гремить. То військо на маневрах стріляє.

ЧОЛОВІК і ЖІНКА: А-а, так?!

(З а в і с а).

Г. Брунька.

Полохливий жид.

Срулько Кон сидить в готелі і пє пиво. Нагло вбігає його знайомий Мошко і кричить:

— Кон! Твоя жінка впала з драбини і зломила ногу!

Кон зривається з крісла і що духу біжить до дому. По хвилі задержується і каже сам до себе:

— Ну, як то може бути? В мене пречінь нема драбини?!

Після того гонить далі і знов стає.

— А то ґанеф Мошко. Та я пречінь навіть немаю жінки . . .

МИР І ВІЙНА У МУРАШОК

Коли приглядатися виглядові, будові, життєвим звичаям ріжних животин і порівнувати їх з тим усім, що знаємо про чоловіка, про його вигляд, будову й звичаї, можна багато цікавого навчитися, зрозуміти неодно таке, що передше видавалося незрозумілим.

Відомо приміром кожному, що люди ніколи не дійшли б до культури, серед якої живемо, як би вже здавна не получилися у великі гурти, як родини, племена, народи, держави і як би не виконували в порозумінню злученими силами багато таких праць, яких один чоловік не міг би виконати.

От, скаже хто, як то мудро видумали люди, що їм треба працювати спільно, разом, не одинцем. Який це мусів бути розумний чоловік той перший, що попав на щасливу думку і порадив таке людям.

Нераз роздумуємо над такими дуже розумними помислами, а не приходить нам на гадку, що почин до такого винаходу дає нераз сама природа, а чоловік спершу несвідомо робить тільки те, що вона наказує.

Гляньте на гніздо мурашок. Правда, не дуже воно гарне зовні, бо що ж надзвичайного дасться збудувати з грудочок землі, чатиння чи дрібненьких відламків галузок. Добре, як повстане з цього велика стіжковата копиця. Але не про форму тут ходить, важніше те, що ця копиця повстає спільною, згідною працею десяток тисячів маленьких тварин, в яких дрібненькім мозочку навіть нема місця на глибоко-думні помисли, як би то умовитися щодо поділу праці і її виконання. Без нічийого приказу бере кожна мурашка одну грудочку землі або одну шпильочку із смереки й несе туди, де будується гніздо. А принесе одну, вертає по другу, і так далі. Річ у тім, що це робить кожна з них охочо й добре. А треба вибрати землю, щоб зробити комірку чи хідник, то ті, що найблищі, беруться до роботи всі. Кожна робить своє, не думаючи про те, що може її друга обманить і свою пайку роботи зсуне на неї. Вона цього не боїться, бо вона вкладає у спільну роботу все, що може й уміє.

Цеї роботи є в муравлиску в порівнанні до маленьких розмірів мурашки ледве чи не стільки само, скільки ріжнородних орудок мають до виконання люди в якімось великім місті або навіть у цілій державі. Здивує вас таке порівнання, але воно направду так є.

Слід би зачати з початку. Не всі породи мурашок будують гніздо чи, сказати б, устроюють своє місто на той сам лад. Воно залежить від того де, в якому краю і в якому окруженні приходиться їм жити. Одні будують копиці з землі й чатиння, інші вкопуються в твердшу землю, де викопують собі хідники і комори, ще інші оселюються в моршавих деревних пнях, ще інші замешкують окремого роду ростини з дуплавим билом, а буває, що й у скрині з книжками й паперами, або в предметах хатньої обстанови або навіть в камінню прийдеться проживати мурашкам. До того живуть мурашки в ріжних околицях то у нас, то в зимніших, то в теплих краях. Як люди в ріжних областях землі ріжно дають собі раду,

так і мурашки в ріжних обставинах ріжно укладають собі життя.

На будову наземних кіпців треба зносити матеріял, по змозі вогкі грудки землі і укладати так, щоб повставали спершу довгі мури. Ці мури лучиться опісля в горі склепінням і твориться довгі кручені хідники. Тут і там треба побудувати комору або простору салю, а щоб не завалилася, підперти стовпами з землі. Часом удається вибудувати, що правда, невисоку, бо яких 7 цм. заввишки, вальцевату, згори криту, а в середині пусту будову серед трави так, що сусідні била трави творять собою дуже міцну підпору. До нутра цеї будови є в ріжних місцях кілька входів.

Хідники і комори у стіжковатих копицях будують мурашки поверхами, яких буває над землею й під землею часом до 40. Це в порівнанні з маленькою мурашкою зовсім відповідає 30—40 поверховим будинкам по людських містах. Наземні будівлі є для мурашок трудніші до будування, ніж підземні коридори і комори, бо при останніх тільки вибирається непотрібну землю.

В деревних пнях мусять мурашки вигризати хідники своїми щоками. З цього змеленого деревна вони часом роблять рід грубого паперу, з якого опісля будують стіни комор.

В пісковику, тобто в камені, що складається із зліплених вапняком зерен піску, мурашки будують хідники тим способом, що квасом, який виділюють із себе, розпускають спійло, а розпавші зернятка піску усувають.

Найвигідніше деяким полудневоамериканським породам мурашок, для яких є, сказати б, готові, окремо приладжені домівки в дуплавих билах або кільцях ростин, званих кекропіями і акаціями. До того ще родять ці ростини дрібні нарости, немов овочі, призначені тільки для тих мурашок, що в цих ростинах замешкають. Цим ростинам дуже потрібний саме один рід мурашок для оборони перед шкідниками і тому вони так про них дбають. Вхід до нутра кекропії мусять собі мурашки перегризти справді самі, але й це улегчене їм тим способом, що в деяких місцях саме для тої цілі стіна била є трохи мякша і тонша.

Робота в муравлиську не кінчиться на построєнню хідників і комор, навпаки вона тоді щойно починається. Комори і просторі салі призначені до ріжних цілей. В муравлинім гнізді так, як в людській державі, найбільше старання й труду тратиться на придбання поживи, удержання ладу й чистоти, виховання молодого покоління і запевнення безпечности всім.

Пожива мурашок складається як з мяса, так і з ростинних витворів. За мясом ходять мурашки нераз дуже далеко, коли брати під увагу їх маленькі кроки. До того нема в них ніяких возів ні тачок так, що ввесь тягар мусять нести „в руках", тобто в щоках і в передніх ніжках. В пошукуванні за поживою мусять мурашки при помочі своїх досить довгих ріжків, що ними нюхають, спершу „розвідувати" в околиці гнізда, де дістати б мяса. Коли якій мурашці, висланій на звіди, удасться найти яку мертву миш, горобця, крота, ворону, ящірку чи що інше, тоді вона дає знати своїм товаришкам і починається праця: обгризання, їдження і зношення мяса до гнізда. Довгий ряд мурашок мандрує від добичі до гнізда, а другий із гнізда до добичі, одні одних вимінають старанно, щоб себе взаїмно не

перепиняти в праці, й згодом витоптують виразну стежку, немов вулицю. Лучається часом, що одна чи друга мурашка впаде з утоми, то зараз підбігає інша, часом дві й три беруть її передними лапками й несуть у гніздо. Коли кожна возьме з добичі таку пайку, яку тільки донесе, а так працюють тисячі мурашок, то небавом з миші, горобця чи ящірки остануть тільки тверді кісточки.

З ростин беруть мурашки насіння, яке вміють довгий час переховувати в значній скількости. На ці запаси призначені комори, до яких не доходить вогкість. Щоб зерно не викільчило, мурашки нагризають в ньому зародок (кілець), а коли лучиться, що по сильнішому дощі вода залле муравлині шпіхлірі, то мурашки виносять потім зерно на верх сушити на сонці.

Буває і таке, що з менших ростинок одні мурашки стрясають насіння, а інші визбирують і несуть до гнізда, де одначе передають його ще третім, які щойно складають в комори. Тут бачимо дуже виразно, як то природа сама дає мурашкам зрозуміння поділу праці, яким це є великим улекшенням, а від якого в великій мірі залежить також розвій людської суспільности. За зерном підкрадаються нераз мурашки також під людські шпіхлірі і відси забирають чимало у свої гнізда. Мурашки люблять також цукор і солодощі, тому поїдають солодкий сік з цвітів. При нагоді слід знати, що цей сік призначений не для них, а для літаючих комах, які прилітаючи по нього запилюють цвіти. Мурашки нагризають також грушки, яблука, сливки, добираються до меду і проче.

Деякі ростини гостять мурашок окремими присмаками, щоб їх приманити до себе, бо потребують їх оборони перед ріжними шкідниками, для яких муравлині щоки є правдивим пострахом. На таких ростинах бувають приміром позацвітні меднички, тобто дрібні прилади, з яких виділюється солодкий сік, званий по вченому „нектаром", або окремі поживні нарости при підставі листків у згаданої кекропії, або подібні нарости на кінцях листків у акації і ін.

В пошукуванні солодощів мурашки впали на слід дуже багатого й постійного джерела ласощів, а саме найшли звірятко, яке виділює із себе солодкий сік, так як корова дає чоловікові молоко. Цим звірятком є дуже звичайна на ріжних ростинах комашка, що її звуть мшиця. У неї на кадовбі дві рурочки, з яких головно тоді, коли мшиця подразнена, витікає солодкий плин. За цими мшицями уганяються мурашки по зелах, корчах і деревах і де їх допадуть, скобочуть своїми ріжками і злизують витікаючий сік. Мало цього — мурашки взялися на спосіб: вони зганяють трохи таких мшиць у свої підземні комори, які цим робом переміняють немов в стайні для свого рода худоби. Тоді вже мурашки - робітниці доять свої „корови" на місці.

Помисловість мурашок не дасться попросту короткими словами описати. Деякі їх породи вміють будувати для своїх мшиць, які часом мусять остати на дереві на листі, немов шалаші і то дуже дивним способом. Вони зшивають береги листків, уживаючи до цього свого черва, як голки, а їх липкого прядива як нитки.

Інші породи сіють близько свойого гнізда насіння одної трави, яка саме творить їх поживу, ще інші, а саме

мурашки горячих околиць Америки закладають у своїх підземних коморах городці для плекання грибків, які є їх одинокою поживою.

Дуже дивним способом переховують деякі африканські породи мурашок свої запаси меду. Замісць посудин для збирання меду є тут кілька соток окремо до цього призначених робітниць, яких обовязком є наїстися меду, як тільки можливо багато, і заховати його в свойому нутрі для інших. Ці робітниці наїдаються так багато меду, достарчуваного іншими робітницями, що їх кадовб перемінюється в велику баню, коли його порівняти з кадовбом інших їх товаришок. В разі потреби віддають вони цей запасний мід ротом просто до рота тих, що потребують поживи.

Мурашки дбають дуже про чистість як свою власну, так і цілого гнізда. Хто приглядається мурашкам, може завважити, як вони нераз при помочі щок і ніг чистять старанно своє тіло, вигинаючися притім на ріжні сторони, щоб досягнути ріжних частей як голови, очей, ріжків, тулова, трьох пар ніг і кадовба. Всяку нечистість з гнізда усувають мурашки, щоб переходи були все вільні й чисті, а коли щось попсується, зараз старанно направляють. Без цього очевидно ціла праця в гнізді була б дуже утруднена, а навіть спинена.

Дуже багато заняття, а нераз і тяжкого труду мають мурашки при плеканні молодого покоління. Запопадливість, з якою виконують все це, вказує виразно, як глибоко в інстинкті цих звіряток лежить зрозуміння значіння молодого покоління для існування і розвитку держави. Окремі комори призначують мурашки для яєчок, окремі для черви, що виколюється з яєчок, окремі для кукол, в які згодом перемінюється черва. Яєчка вимагають, щоб їх часто звогчувати поживною слиною, черви без ніг, без свобідного руху вимагають, щоб їх носити і кормити наче немовлята. Зовсім непорушні кукли, що їх звуть у нас подушками, в яких нутрі черв перемінюється в дорослу мурашку, вимагають, щоб їх виносити і вигрівати на сонці і назад вносити до відповідних комор. А коли приходить час, що з кукли має виколотися мурашка, треба щоками розпороти тверду оболону т. зв. кокон і увільнити з неї молоду мурашку та й по виколенню поживити її, щоб набрала сил до праці, яка її зараз жде.

В муравлиній державі є поділ суспільности на два шари або верстви (по вченому кляси): одну творить велика скількість робітниць, призначених з роду до праці в гнізді, другу творять самочки і самиці призначені для розмножування. По правді, то слово „верстви" не зовсім добре тут ужите, бо цей поділ муравлиної суспільности не відповідає тут „верствам" людської суспільности, де часто одна верства направду опирається й тяжить на другій. У мурашок ці дві „верстви" це радше два роди занять, але таких, що як хто призначений до одного, то вже не може виконувати другого. Тому й нема тут ніякого невдоволення, зависти або почуття кривди. Тут ходить тільки про лад і якнайкраще виконання всього, що для добра всіх мусить бути виконане, а ріжниці вирівнує те, що оба головні роди занять є однаково важні. Робітниці, заняті працею, мусіли виректися висилюючої чинности творення в свойому тілі яєчок і плодження нового покоління. Це остало обовязком самичок, які забезпечені з початку крилами, призначені ще до

засновування нових гнізд в інших, по змозі віддалених, місцях. Самці, також крилаті, мають справді тільки одно призначення: запліднювати яєчка, щоб вони могли розвиватися, але зате життя їх на цьому й кінчиться, бо вони небавом потім гинуть. Отже є суспільні ріжниці, але це тільки поділ праці без ніякого визиску, бо кожний за протяг свого життя сповняє те, до чого призначений, а не живе в безділлю.

Мурашки вміють своє будувати, розвивати, а до цього вміють також те, що совісним трудом збудували, безоглядно й рішучо берегти й боронити. Треба саме знати, що мурашки, це трудящий, але при цьому й дуже войовничий народ, розуміється тільки супроти сторонніх. В самому гнізді панує у них повна згода. Це декому з людей, а зокрема українцям слід би зрозуміти й затямити, що природа дає своїм істотам завзяття й зброю до оборони гнізда перед чужинцями, а не до сварки в гнізді. Цеї рішучості й завзяття мурашок довелося вже досвідчити неодному, що нарушив їх гніздо. У такому випадкові мурашки діляться зараз роботою, наче вже передше були умовилися. Одні поривають яєчка, черву, кукли і втікають з ними в безпечне місце, інші кидаються на ворога і, як до породи, жалять своїм коротким жалом або кусають де попаде, запускаючи в рану їдкого муравлиного квасу. У мурашок полудневих країв частина робітниць призначена попросту до воєнного ремесла і готова кожної хвилі до стороження чи оборони гнізда. У тих робітниць голова дуже велика через те, що щоки дуже сильно розвинені. Ці „вояки" знова нічим іншим в гнізді не заняті, зате вони без надуми кидаються на кожного, що хотів би дістатися до гнізда. Буває навіть, що такий воячок затикає своєю великою головою отвір, який веде до гнізда і перепускає через нього тільки своїх, що їх пізнає по якихось знаках, даваних ріжками.

Ріжні породи мурашок уладжують також ловецькі, а навіть воєнні рабівничі виправи. Мурашки бо живляться не тільки мертвими звірятами, але нападають і убивають також живі тварини і пожирають їх. Жертвою поодиноких мурашок падуть нераз ріжні дрібніші комахи. Саме зате почуваються до вдячности мурашкам ростини, яким ці комахи доскулюють.

Але й більшим звірятам, головно в теплих краях не дуже то приємно й безпечно зустрінутися з деякими породами мурашок, коли вони вибралися гуртом на великі лови. Вони біжать хмарою на осліп перед себе і загризають по дорозі все, що не в силі обігнатися від них, а людські мешкання нападають такою юрбою, що чоловікові не лишається нічого іншого, як винестися зовсім в іншу околицю. Буває, що мурашки загризуть велитенського, бо яких 6 метрів довгого вужа давуна, коли він, попоївши, ляже в траву без руху, щоб стравити поживу. Це знаменитий примір, яка велика повстає сила, коли хоч би й дуже маленькі сили згідно разом працюють.

Бувають вкінці великі війни поміж поодинокими породами мурашок. По людському кажучи: деякі породи мурашок проявляють сильний нахил до імперіялістичної політики. Їх рабівничі виправи чисто пригадують жорстокі людські війни. Отже лучається, що населення одного гнізда вибирається рядами й відділами, як якесь військо, проти гнізда іншої породи і

або нападає його несподівано й нищить, або по короткій облозі здобуває і пориває кукли із здобутого гнізда, приносить до свойого, а виплекавши молоде покоління переміняє його в невільників, якими послугується при ріжних заняттях в свойому гнізді.. Часом таке рабівницьке племя переноситься зовсім і оселюється в здобутому гнізді.

Ці рабівничі війни мурашок ріжняться все таки від людської політики. Їх викликує все потреба зубожілих гнізд доповнити свої робучі сили. Зубожіння такого гнізда походить з дивної причини. Ці гнізда плекають у свойому нутрі зайду-ворога, чужу мурашкам породу хруща, який масово поїдає молоде покоління мурашок і винищує їх рід. А мурашки, одурені мабуть дивним запахом його волосся, не бачать своєї власної небезпеки, тільки плекають його і його молодих, навіть ще з більшою любовю, ніж свої власні діти.

Коли б не те, що мурашки рід без порівнання старший від людського, хотілося б думати, що вони наслідують глупі навички, поширені серед деяких народів: шанувати, плекати і одушевлятися чужим все більше, ніж своїм рідним. Хотілося б остерегти мурашки: загородіть чужим зайдам вхід до рідного гнізда, хоч би власною головою, бо як влізуть, то одурять вас і позбавлять власної хати.

Збираючи в памяти те, що в мурашок і в муравлиську пригадує нам людські обставини, переконуємося, що основні закони суспільного життя неначе спільні для мурашок і для людей. Як одні, так і другі будують спільними силами свої оселі, дбають про поживу, ведуть господарство (рільне і молочне), плекають молоде покоління, набирають фахової вправи в важних заняттях і боронять завзято своїх осель перед чужими наїздниками.

Таке порівнання може видаватися кому за сміле, бо якже порівнувати малу нерозумну мурашку із свідомим своїх діл, думаючим чоловіком? Розуміється, нинішна людська культура розвивається головно завдяки людському думанню. Коли одначе застановимося, що ріжні заняття, конечні в життю виконує чоловік від найдавніших часів, коли його ум був мало розвинений і, що спосіб їх виконання все зміняється, удосконалюється, хочби тільки ізза самої вправи, то розуміємо, чому ті самі заняття є також у звірят, де вони з часом також удосконалюються. Значить: мурашка виконує роботу дуже по простеньки, чоловік дуже вибагливо, але робота у обоїх направду та сама.

Спитає дехто: Відкіля ж то у мурашок і ця дрібка якогось розуму, що ті ріжні заняття виконуються все таки трохи немов би по-людському? Говориться, це у мурашок „інстинкт", тобто несвідоме, хоч і дуже дотепне виконування досить трудних діл. „Інстинкт" — легко сказати, але не легко пояснити. Це щось немов би привичка. Хто привик довгі літа все рано в тій самій годині вставати до якогось заняття, цей збудиться навіть тоді, коли міг би собі ще трохи поспати. Хто привик курити тютюн, цей почуватиметься хорим, коли не матиме що закурити і т. і.

Ось таким привичкам підлягають усі живі істоти, тільки що у нерозумних істот привички скорше утревалюються і уперто, сильно і довго держаться. До того ж ті привички переходять з роду в рід — дідичаться.

Таких привичок поволі набиралися мабуть і мурашки. До одної якоїсь

привички прибула з часом друга, потім третя, десята і врешті ціле життя мурашки зробилося довгим рядом самих привичок. Це тревало не рік, не два, не десять, не сто, а десятки й сотки тисячів літ, що мурашки все те саме і так само робили. Сьогодні мурашка дідичить вже від своїх батьків приміром те, що як нема гнізда, то вона зносить грудочки землі і чатиння на одну копицю і укладає їх все тим самим способом. А як хтось зовні ушкодить копицю, то вона знову її доповняє, щоб гніздо було з усіх боків замкнене. Якже нема грудочок землі, то мурашка погризе щонебудь на куснички і знову носить на одно місце, щоб уліпити гніздо. Щойно як вже є гніздо, приходить мурашці охота занятися чимось іншим, знову тільки ізза давної якоїсь привички.

Але ще запитає хто: Чому ж то у мурашок так якось мудро годяться всі ті привички із собою?

Одна тайна у тому всьому: мурашки так, як люди, набиралися давно колись побіч добрих, хосенних, також багато лихих, шкідливих навичок. Тільки природа — жорстока пані. Хто під її пануванням набереться чогось злого, того вона карає смертю, а при життю лишає тільки тих, що все роблять „на волос". Лихі привички-інстинкти спроваджують самі смерть на того, хто їх має. Мурашка, яка в гнізді схотіла б не працювати, не виконувати свойого діла, згине безнадійно може навіть загризена іншими своїми посестрами. Вистало б, щоб вона в лінивім ослабленню не уступила в час з дороги, або щоб почала в свойому нутрі розкладатися й видавати немилий здоровим мурашкам сопух гнилі.

Може ще більше часу потреба буде, щоб запанував подібний лад серед людської суспільности — мабуть тому, що це розумні істоти. Природа зробила би між ними скоро лад, але самим людям все чомусь жаль своїх ріжних киринників, лінюхів і дармоїдів.

Д-р Ол. Тисовський.

ЗРАДНИКАМ.

Хто рідну мову і звичаї
не любить і чужим
богам лиш служить, той народу
є зрадником лихим.
Як Каїн на чолі він носить
гріха пятно гидке,
чужий полин йому є медом,
а все своє гірке.

Хто зрікся прадідної крови,
забув і де родився
і звуки ті, якими Богу
дитиною молився,
нехай той вічно блудом ходить,
як грішний Агасфер!
Нехай його гризе сумління
й до суду щоб не вмер!

Хто помагає кути пута
для брата, той проклят!
Нехай, як від чуми, від нього
всі люди сторонять!
Він Юда є свого народа,
з ним ходить вічний стид —
такий хай нудить своїм світом,
як грішник, вічний жид!

Ізидор Воробкевич.

МІЙ БОЖЕ МИЛИЙ!

(Прочитавши XI псалом)

Мій Боже милий! Як то мало
Святих людей на світі стало!
Один на одного кують
Кайдани в серці, а словами,
Медоточивими устами
Цілуються і часу ждуть,
Чи швидко брата в домовині
З гостей на цвинтар повезуть?...
А ти, о, Господи єдиний,
Скуєш лукавії уста,
Язик отой велерічивий,
Мовлявший: „Ми — не суєта!
І возвеличимо на-диво
І розум наш, і наш язик...
Та й де той пан, що нам закаже
І думать так, і говорить?"
— „Воскресну я!"—той пан вам скаже:
„Воскресну нині, ради їх,
Людей закованих моїх,
Убогих, нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово."
І пониче,
Неначе стоптана трава,
І думка ваша, і слова.
Неначе срібло куте, бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилі, словеса
Твої, о Господи, такії.
Розкинь же їх, Твої святії,
По всій землі! І чудесам
Твоїм увірують на світі
Твої малі убогі діти.

Т. Шевченко.

ВОДИ!

Одягнувся німець паном, та грошей немає.
Ходить бідний по Варшаві, з голоду вмліває.

Ходить, свище... далі чує — десь музики грають,
Німець ближче, поглядає — аж пани гуляють.

„Зайду, каже, подивлюся!" Входить до покою;
Але тільки бідний німець за поріг ногою, —

Його в танець потягнули... Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака, — танцює небора.

Протанцював разів кілька — нема відпочинку:
То та піде німця просить, то та на годинку...

Ізнемігся бідний німець, підкосились ноги;
Та як раптом повернувся — гугуп до підлоги.

Засміялись пани зразу, разом заплескали,
Далі бачать, що не жарти: „Води!" — закричали.

Але німець із підлоги: „Не треба! Не треба!
Не води мені потрібно, лиш кавалок хліба!"

Степан Руданський.

ЯК ТРЕБА ПРОВАДИТИ ЗБОРИ

ПРАКТИЧНІ ВКАЗІВКИ.

Настав великий час, коли доводить ся збиратись і малими і великими гуртами та все радитись і радитись про всякі наші справи. А справ тих страх як багато. Їх безперестанно вирішують як по містах, так і по фармах. Мені доводилось нераз бувати на тих зборах. Ну, і що ж? Та нічого! Степан говорить про овес, а Палажка про гречку. На зборах мабуть гірше, як на базарі. Гармідер такий, що нічого й не розбереш. А зо зборів, ідеш, то в голові так гуде, немов би цілого роя бджіл несеш, і часом не знаєш, що ж саме вирішили сходини. А чому це все так виходить? Та тому, що в нас не навчилися ще провадити до ладу збори!

От тому я і хочу коротенько подати про те, як же слід робити, щоб кожен знав, що рішається і що вирішили на зборах. Щоб усякий міг і своє слово подати, аби тільки воно було до ладу, і щоб другого послухати. Ну, то і почнемо ж. Скажемо, ось уже хтось скликав на сходини, чи як у давнину казали, на віче громаду людей. Якже ж отій громаді дати лад? Для цього треба обібрати громадою голову віча чи зборів.

Кого ж треба вибрати на голову?

А треба вибрати людину поважну, тямущу, яку шанувала б зібрана громада й якої слухала б. І для цього треба людину не мяку, плоху, а таку, щоб могла, коли бува громада розбурхається, стримати її. І ще треба, щоб вона могла ставитись до всіх промовців безсторонно, щоб значить була для всіх справедлива.

Що ж повинен голова робити?

Як тільки громада вибрала голову, то він уже починає порядкувати зборами. І вже тоді всі зібрані повинні його слухати. Голова тоді слідкує за тим, щоб на зборах не було галасу, а було тихо; щоб не говорило по кілька душ одночасно, а говорили по черзі. Отже голова стежить за чергою тих, що хочуть говорити. (Він їх записує по черзі, і як один скінчить, то викликає другого з тих, що записалися говорити). Голова стежить за тим, щоб уже ніхто не перешкоджав говорити промовцеві. Тільки голова може спинити промовця, або йому щось завважити, та й то лише тоді, коли той буде говорити щось не до діла. Голова ще запитує збори, як вони вирішать те, чи інше питання.

Вибори заступника голови.

Отже коли голову вибрали, то він просить збори ще вибрати йому заступника, тобто когось на підмогу. Бо скажемо, буває, що хтось покличе голову, або він утомиться, тоді голова і передає свої обовязки заступникові. І тоді вже заступник все одно, що голова, і громада повинна його слухати, як і голову.

Вибори писаря зборів.

Коли вибрали голову та його заступника, то треба подбати і про те, щоб хтось і записував усе те, про що говориться на зборах і що вирішається. Отже збори самі, або краще голова вибирають ще й писаря зборів. Писар веде протокол зборів.

От тоді й приступати б до діла, тобто до обміркування справ. Але люди добрі! Самі знаєте гаразд, як

багато у нас всяких справ. І от почнуть говорити один за одним, але не про одно. Той буде говорити про диктатора, той про пана, той про попа, а ще інший про Україну, а той про землю, і наговорять такого багато ріжного, що голова піде ходором. А щоб цього не було, треба намітити питання, про які збори хочуть говорити. Збори розглядають ті справи, що їх інтересують, і постановляють говорити про те-то — у першу чергу, а про те-то — у другу, і ще про інше — у третю.

От той спис справ, списаних по порядку, в якому мають розглядати їх того дня, називається — д е н н и й п о р я д о к.

І от голова слідкує за тим, щоб уже всі промовці, поки не вирішать якої справи, то тільки про неї й говорили.

Як треба укладати денний порядок?

Для того, щоб не було довгих балачок про те, що треба обміркувати, а чого не треба, і що в першу чергу роздумати, а що потім, то для того робиться звичайно так: Той гурток, що хоче скликати віче чи збори, перед тим, як скликати, намічає сам денний порядок. Самі, значиться, міркують над тим, що найважніше з того, про що треба поговорити і що саме треба поставити в першу чергу. І от коли сходини зберуться, то вони і пропонують зборам приняти той денний порядок, що самі виробили. Звісне діло, воля зборів той денний порядок доповнити, або змінити.

Біжучі справи.

В денному порядку все ще треба намітити останнім пунктом „Біжучі справи". Бачте, коли вже всі наміченні справи обміркували, а є ще дрібні всякі справи, що стоять на часі, щоб про них оповістити, то отоді про них і оповіщують після обміркування всіх справ, що стояли в денному порядку. От коли це все буде зроблене, тоді вже можна приступати до обміркування того питання, яке стоїть у денному порядку першим на черзі. Хто хоче про ту справу говорити, той повинен просити в голови дозволу. Голова записує охочих і кожному дає дозвіл говорити по порядку. Голова тепер повинен добре дослухуватись до того, чи промовець говорить про те, про що умовились говорити. Коли бува промовець починає „скакати в чуже", то голова його направляє, а коли зовсім не до діла говорить, то голова і зовсім припиняє. І промовець мусить послухатись, бо воля голови та ж, що воля громади.

Доки ж ото говорити про одне і те ж? А доти, доки справа для всіх стане ясною, коли вже вся громада може винести те, або друге рішення.

Припинення балачок.

Коли хто з громади, або голова бачить, що справа вже вияснена, то пропонує зборам припинити балачки. Коли збори всі, як один, з тим згодяться, тоді вже голова нікому не дає слова і ставить резолюцію на голосування.

Припинення запису промовців.

Збори можуть не згодитись на припинення балачок, а дати ще договорити або тільки тим, що вже записалися, або ще можуть дозволити записатися, хто хоче підчас промови першого промовця. Тоді, як тільки промова скінчиться, то голова вже нікого не записує, і дає говорити тільки тим, що вже записалися.

Обмеження часу промовців.

Буває так, що коли справа вже ясна, вже багато говорило про неї, а ще багато є записаних, то щоб промовці не „товкли води в ступі", щоб не говорили того, про що вже говорилося, а говорили саме важне, то збори можуть постановити обмежити промовця якимсь часом. Це значить: можуть постановити, щоб кожен промовець говорив не довше, скажемо, як 5 або 10 хвилин.

Перед тим, як ставити на голосування, яким часом обмежити промовців, голова обчисляє скільки займе часу, як усі ті, що вже записалися, будуть говорити по 5 хвилин. Голова тоді сповіщає, що це займе стільки то часу.

Діло зборів вирішити, яким часом обмежити промовців. Тоді голова слідкує за тим, щоб кожен промовець не говорив довше дозволеного часу. Як час кінчиться, голова не дозволяє вже довше говорити. Промовець мусить скоритися, бо то воля зборів. І ніхто з громадян не повинен просити, щоб промовець продовжував, бо цим він порушує волю всіх зборів.

Коли ж бува промовець не встиг договорити про дуже важну справу, то тільки більшість зборів може дозволити йому докінчити.

„За" і „проти".

Як буває, що треба вирішити маленьку або зовсім ясну справу, то голова дає тільки двом людям говорити про неї. Одному за те, щоб так її вирішити, а другому проти того вирішення. Після обговорення з а і п р о т и голова ставить справу на голосування.

Слово до порядку голосування.

Коли справа вияснена, то голова ставить внесок на голосування її. Тоді він вже нікому не дає говорити про ту справу. Коли справа поставлена на голосування, то голова може дати лише слово д о п о р я д к у г о л о с у в а н н я. Це значить, що коли кому здається, що голова ставить на голосування неправильно, або неясно, або не в такому порядку, то тоді той і бере слово, щоб зауважити, щодо порядку голосування, і тільки щодо цього може говорити.

Як треба голосувати?

Справді, як довідатись про те, хто згоджується на таке вирішення, а хто ні? У нас часто, на жаль, беруть криком. Хто дужче, або довше кричить, того й верх. А це не гаразд. Далеко простіше голові зробити так: Хай він прочитає зборам резолюцію (коротко записане вирішення) і спитає, чи всім резолюція зрозуміла, а коли ніхто не попросить розяснити, тоді тільки резолюція ставиться на голосування. Голова запитує наприклад так: „Хто за цю резолюцію, хай підійме руку". Отже хто згоджується, той і підіймає. Тоді голова просить опустити руки і знову запитує: „Хто проти того, хай підійме руку". Отже тоді підносять руки ті, хто не згоджується. Голова ж порівнює, чи більше голосувало „за" чи „проти". Порівнює голова або численням (числить скільки люда голосувало „за" і скільки „проти", або коли й на око видно, що більша частина голосувала за те-то, тоді тільки зазначує, що так і буде.

Коли проголосують „за" і „проти", голові слід запитати, хто здержався (не голосував ні „за" ні „проти"). Коли таких буде багато, то це показуватиме, що справа для багатьох ще не ясна, а тому її треба обговорити докладніше.

Поправки і доповнення до резолюцій.

Коли хтось внесе яку резолюцію, то кожен може внести на розгляд зборів якунебудь поправку або додаток до неї. Збори обміркувавши, резолюцію і поправки, або додатки, приступають до голосування. Отже поправки і доповнення вносяться після внесення резолюції. Коли збори приймуть якусь поправку або додаток, що змінює ціль резолюції, тоді ця поправка заступає резолюцію і над нею вже не треба голосувати, бо це було б даремним марнуванням часу.

Голосування явне й тайне.

Здебільшого всі справи на зборах вирішують простим голосуванням, тобто через підняття рук. Але деякі важні справи потребують, щоб їх вирішали не явно, а тайно. Тайне голосування найчастіше відбувається при виборах представника. Можна також і деякі більш важні резолюції рішати тайним голосуванням. Тайне голосування провадиться картками.

Що ж треба памятати учасникам зборів?

Треба слухати голову, коли він порядкує. Коли віче многолюдне, не говорити з місця, а підходити промовляти туди, де сидить голова, і говорити так, щоб усім було чутно. Не треба говорити те, що вже раз говорилося. Коли ж хто хоче щось сказати нове про ту справу, що обговорюється, хай подасть і свій голос.

Треба старатися, щоб справа була обговорена зо всіх боків, щоб була вона ясною для всіх. Треба ще памятати і про те, що не той мудро робить, що говорить для того, щоб язиком плескати, а той, хто слухаючи промовців, сам міркує, що говориться до ладу, а що ні. І треба більше всього звертати свою увагу не на те, як говорить промовець, а на те, що він говорить. А то буває так, що один вміє гарно говорити, але говорить не до діла і йому ляпають в долоні. Інший же не має до красномовства талану, але говорить розумно, говорить до діла, а йому кричать: „Годі!" „Не треба!" „Досить!" „Сідай!"

Ото ж, коли кожен буде роздумувати над тим, що саме хоче сказати промовець, і буде дослухуватись, що підсказує власний розум і совість, тоді тільки він голосуватиме твердо та свідомо, тоді не треба буде спостерігати, чи сусід підносить руку, чи ні, щоб і собі робити слідом за ним. Цього хай не буде!

М. С.

ЗАПОВІТ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Умираючи, князь Ярослав
Заповіт своїм дітям покинув,
Щоб Україна, край наш святий
У руках у синів не загинув.

В заповіті тому написав Ярослав
Коротеньке та мудреє слово:
— Ви любітеся, діти мої,
Та шануйте один ви одного.

Та щоб згода між вами була,
Бо вас ненька одна породила,
І тоді вас ніщо не злома
Й не здола вас ворожая сила.

Коли ж буде незгода у вас,
То загинете ви, мої діти,
Та загубите й край дорогий —
Буде лихо тяжке він терпіти.

М. Кононенко.

УРЯД КАНАДИ

І. НАРИС ЙОГО РОЗВИТКУ.

В році 1535 Жак Картіє, славний французький моряк - відкривач, приплив до Канади й відкрив ріку Св. Лаврентія. Самуїл Шамплейн почав засновувати перші оселі французів. Від 1603 до 1635 він працював над заселенням. В тих часах дійсного уряду в Канаді не було. Правлінням або задержанням порядків занимались компанії, які торгували футрами. Звичайно такі торговельні компанії замість звертати увагу на урядування, звертали свою увагу на торговлю та високі зиски. Який будь закон майже не існував тоді. Король Франції, бачучи ці недомагання створив т. з.

1. Королівський уряд.

В році 1663 заведено для Канади Королівський Уряд, який існував аж до 1760 року, коли то Британія відобрала Канаду від французів. Цей уряд складався головно з трьох осіб — 1) Ґубернатор, 2) Інтендент (Наглядач) і 3) Епископ. В додатку до цих була ще Рада, назначена королем також. Нарід не мав жадного голосу у вибиранню цего уряду. Разом із створенням цего уряду війшли в силу в Канаді всякі французькі закони, як пр. система землевласности, кримінальні й цивільні закони і т. д.

В 1760 р. Британія війною відобрала Канаду від Франції і тоді починається британське урядування.

2. Мілітарний Уряд.

Як звичайно в часах великого неспокою, або заворушення підчас, або після війни, Британія завела на початку мілітарний уряд в Канаді. Цей уряд тревав не довго, бо лише кілька років. Французи, які остались в Канаді по війні, були задоволені тим, що британці не нарушували їх релігії, мови, звичаїв, майна та суспільних обичаїв і не було потреби дальше мати строгий уряд.

3. Квебек Акт, 1774.

В 1774 британський парлямент в Лондоні ухвалив т. з. Квебек Акт, яким то актом була створена система уряду для Канади. Цей уряд складався з ґубернатора, назначеного згори з Лондону, і Рада, ґрупа його дорадників, також назначена, але ґубернатором. Менше, як половина, цеї Ради складалася з французів.

Французькому населенню дано повну свободу щодо його римо-католицької релігії, щодо сіньорської системи землевласности, мови і т. д. Дано їм було права державні ті самі, що мали самі британці.

4. Конституційний Акт, 1791.

Зі зростом англійського населення мусіли зайти зміни в системі уряду. Британці не любили французьких цивільних законів, яким мусіли повинуватися всі горожани в той час, і жадали зміни. Щоби задоволити британське населення, але й не спротивити французьке, британський уряд в Лондоні ухвалив т. з. Конституційний Акт в році 1791. Цим то актом Канаду переділено на дві провінції: Горішню (де замешкала більшість британців, тепер Онтеріо) і Долішню Канаду (заселену по більшій части французами). В обох провінціях створено парляменти, які складалися з двох

палат — 1) Законодавча Рада, назначена королем Анґлії, і 2) Законодавча Палата Послів, вибрана голосами населення на чотири роки. В додатку до цих двох палат був також ґубернатор назначений королем і виконавча Рада, яка залежала від короля, або його заступника — ґубернатора.

В Горішній Канаді були заведені британські закони та інституції, а в Долішній Канаді французи мали повне право задержувати всі свої традиції та права крім одних кримінальних законів, які мусіли бути британські.

Від того часу до нині, і мабуть далеко ще в будуччину в Канаді був, є, і буде розкол між французьким населенням в Квебеку і рештою Канади. Тоді була нагода злучити всіх горожан в одну державу, під одним законом.

Та недовго по Конституційнім Акті почалась в обох урядах корупція та надужиття прав, які остаточно довели до поважних заворушень. Нарід був невдоволений тим, що та часть уряду, яка складалася з послів, вибраних людьми, не мала дійсного права і нагоди в урядуванню краєм. Ґубернатор і його Рада мали право уневажнювати всякі ухвали, які палата послів бажала зробити законами; посли не мали права розпоряджати державними приходами та розходами і Рада не була відповідальна за своє ділання перед виборцями, але перед ґубернатором. А було звичайно так, що радні і ґубернатор були або родинно споріднені, або близькі приятелі.

Вилліям Лайон Мекензі в Горішній Канаді, Пепіно в Долішній Канаді а Йосиф Гав в надморських провінціях Нова Шкоція і Ню Бронсвик були провідниками руху за зміною системи уряду.

Революція ця не мала успіху, і Мекензі мусів втічи заграницю, щоби вратувати своє життя. Однак, британський уряд, довідавшись про ці розрухи в Канаді, післав Лорда Доргема, щоби простудіювати ситуацію і знайти розвязку проблєми.

Це він зробив, хотяй тяжка праця підорвала його здоровля до того степеня, що недовго по його повороті до Анґлії він помер.

5. Акт Юнії, 1840.

За порадою Лорда Доргема ухвалено в 1840 р. Акт, яким злучено обі провінції в одну провінцію. Канада дістала таку систему уряду, якої бажала. Виконавча Рада мусіла підлягати і бути відповідальною за свої діла палаті послів, як це є тепер, а право до державної каси мали посли вибрані народом, а не як раніше, Рада та ґубернатор.

Парлямент складався з двох палат як передше, та був він вже для цілої держави. Обі провінції вибирали однакове число послів.

На початку ця система служила добре та не довго, бо пізніше почалися знова незадоволення і тертя.

По році 1840 населення Горішної Канади (Онтеріо) побільшилося дуже значно. Це було з причини іміґрації як із Зединених Держав Америки, так і з Европи. Тоді нарід в Горішній Канаді, якого було вже більше, як в Долішній Канаді (Квебек) почав домагатися більше репрезентантів в уряді. І вони мали дійсно рацію. Система, отже, введена в 1840 показалася тепер не доброю, і треба було знова робити реформу.

6. Бритиш Норт Америка Акт, 1867.

Від около року 1864 мала ґрупа передових послів почала поширюва-

ти думку про злуку всіх чотирьох провінцій в одну державу — домінію, під одним урядом. Провідником всього руху був Джан А. Мекдоналд, який пізніше став першим премієром. Остаточно дійшло до того, що в році 1867 британський уряд ухвалив Бритиш Норт Америка Акт, силою якого створено федерацію чотирох тодішних провінцій, Онтеріо, Квебек, Нова Шкоція й Ню Бронсвик в одну домінію, під одним центральним урядом, хоч кожна провінція мала право мати свій власний льокальний уряд.

Оцей то Бритиш Норт Америка Акт остає й до нині основою канадійської конституції та системи уряду.

Цей Акт увійшов в силу 1-го липня, 1867, котрий то день святкує Канада, як Домініон Дей. Це є день уродин Домінії Канади.

Після цеї злуки або конфедерації творилися інші провінції, які також зараз прилучувалися до Домінії, Канади, в слідуючім порядку: Манітоба в 1870 р., Бритиш Коломбія в 1871 р., Принс Едвард Остров в 1873 р., Альберта й Саскачеван в 1905 р. Юкон в 1898 р. створено як територію, а Норт-Вест Території в 1905 р.

Оце є короткий нарис розвитку канадійської системи уряду від 1535 року до теперішніх часів.

II. ДОМІНІЯЛЬНИЙ УРЯД.

Домініяльний уряд складається з трьох головних відділів: 1) Виконавчий відділ; 2) Законодавчий відділ, і 3) Судівничий відділ.

Візьмемо тепер кожний з'окрема:

1. Виконавчий відділ.

Цей відділ складається з двох частей: 1) Ґенеральний - ґубернатор, і 2) кабінет. Ця часть уряду є дійсно урядуючою частею, бо виконує правління держави. Має цей відділ право ухвалювати т. з. Ордерс-ін-Кавнсил, які мають ту саму силу, що закони. Такі Ордерс-ін-Кавнсил кабінет з ґубернатором дають, коли палата послів не є в сесії, а обставини вимагають наглого рішення уряду. Однак ордерс-ін-кавнсил мусять бути одобрені парляментом на найблищій сесії.

2. Законодавчий відділ.

Цей відділ складається з трьох тіл: 1) Ґенеральний-ґубернатор, 2) Сенат, і 3) Палата послів.

Обовязком цего відділу є ухвалювати закони.

3. Судівничий Відділ.

Складається він з трьох тіл: 1) Найвищий Суд Канади, 2) Ексчекер Суд Канади, і 3) Адміраліційний Суд Канади.

Найвищий Суд Канади рішає над справами, які нищі суди не рішили задоволяючо для обох суперничих осіб, або ґруп.

Ексчекер Суд Канади рішає в справах державних фінансів.

Адміраліційний Суд Канади рішає в справах, які мають до діла з морською торговлею, перевозом водою і т. п.

Сила Домініяльного Уряду.

Домініяльний уряд має право наглядати над справами, які мають до діла із загально-державними інтересами, як слідує:

1) Публичні довги й маєтки.
2) Торговля.
3) Збирання податків.
4) Державні позички.
5) Державна почта.
6) Збирання спису населення.
7) Воєнні та морські справи.

8) Державна служба як почтарі, клерки і т. д.

9) Світляні вежі над морем.

10) Перевіз кораблями.

11) Запечатання в случаях заразливих хоріб, та корабельних шпиталів.

12) Риболовство.

13) Перевозні лодки (ферійс).

14) Виріб грошей.

15) Банкові справи.

16) Щадничі банки.

17) Міри й ваги.

18) Ноти, позички й банкноти виміни.

19) Проценти від позичок.

20) Так звані „ліґал тендер" — міра вартостей в грошах.

21) Банкроцтва.

22) Патенти на винаходи.

23) „Копірайтс" книжок і т. п.

24) Індіянські землі й інші справи.

25) Горожанство.

26) Справи шлюбні й розводові.

27) Кримінальні закони.

28) Поправні доми.

29) Інші справи, які не є в інтересах провінції з'окрема.

Ґенеральний-ґубернатор.

Він заступає в Канаді короля, є назначений британським урядом, звичайно на пять років. Одержує около $50,000 річної платні, крім кошту удержання його помешкання знаного як Рідо гал в Оттаві.

Обовязки його є: 1) Скликати парлямент на сесію; 2) Замкнути сесію; 3) Розвязати парлямент перед виборами; 4) Підписувати Ордерс-ін Кавнсил і нові закони; 5) Милувати арештантів і 6) часом уневажнити закон, ухвалений провінціональним урядом, коли такий закон уважається за нерозумний для загалу Канади.

Все це робить він на пораду кабінету, а не з своєї власної волі. Коли б був який промах в уряді, то вина не може впасти на ґубернатора, але на кабінет, який може бути усунений виборами. Зовсім демократичний спосіб.

Праця ґенерального - ґубернатора не є тяжка, бо він лише підписує важні документи на бажання кабінету. Однак він сповняє дуже важну функцію тим, що своєю повагою, ввічливістю або іншими подібними прикметами надає столиці, а також й важним інституціям в державі більше поваги та важности. Він звичайно отворяє ново-збудовані, або ново-зорґанізовані інституції, або орґанізації і т. д.

Кабінет.

Кабінет або міністерство є тим тілом, яке порядкує державою. Премієр є провідником свого кабінету.

На случай резиґнації кабінету ґенеральний-ґубернатор покликує когось на премієра, щоби він створив новий кабінет.

Премієр має найбільше сили і авторітету в державі. Члени кабінету є покликані до міністерства премієром, і вони автоматично резиґнують, коли він це робить. Ґенеральний-ґубернатор ділає на бажання премієра. Премієр не мусить бути послом, але воно звичайно так є, що він ним є, коли приходиться йому стати премієром. Однак, коли б він не був послом в такий час, так він мусить ним стати в якнайкоротшім часі. У всіх парляментарних дискусіях, чи дебатах, він звичайно дістає цілковиту піддержку від своєї партії. Наколи б посли з його партії не піддержували його в парляментарних справах, тоді значить, що

він стратив довіря в парляменті і мусить резиґнувати.

Кабінет є відповідальний за свої вчинки перед палатою послів, і мусить мати більшість послів за собою. Він також звичайно вибраний з тих послів, які є з тої партії, що є при владі. Коли так, то уряд називається партійним урядом. Коли кабінет створений з послів з ріжних партій, то тоді це є т. зв. коаліційний уряд.

Департаменти.

Держава має так багато ріжних справ наглядати, що один чи двох людей були б не в силі це все робити. Праця уряду є, отже, поділена на ріжні департаменти. Головою кожного такого департаменту є міністер кабінету, і тоді він має т. з. портфель. Часом буває, що премієр покликає дуже здібного чоловіка до кабінету без означених обовязків. Такий чоловік не має портфелю, і ми кажемо тоді, що він є міністром без портфелю. Він засідає в кабінеті разом з іншими міністрами. Кожний міністер має до помочі заступника (депюті міністер) та певне число клерків, які виконують офісову працю.

Кабінет складається з міністрів або департаментів: 1) фінансів; 2) перевозів; 3) публичних робіт; 4) рільництва; 5) праці; 6) риболовства; 7) пенсій і державного здоровля; 8) почти; 9) торговлі; 10) державних приходів; 11) державної оборони; 12) майн та природних багацтв; 13) справедливости; 14) іміґрації й заселення; 15) внутрішних справ.

Самий премієр звичайно занимає місце міністра закордонних справ, і руководить всякою кореспонденцією з іншими державами.

В кабінеті занимає місце також т. зв. „солиситор-дженерал", якого обовязок є давати леґальні поради для міністрів, або цілого кабінету.

Головним завданням кабінету є: 1) разом з ґенеральним-ґубернатором ухвалювати т. з. „ордерс-ін-кавнсил" коли потрібно. А це робиться звичайно тоді, як парлямент не є в сесії; 2) назначувати людей на становища ґубернаторів для провінцій, сенаторів, суддів, поштарів, митові канцеляристи та інші. Взагалі — кабінет провадить дійсну роботу провадження держави та виконує волю народу.

Платня премієра виносить $15,000 річно. Кожний міністер кабінету побирає $10,000 річної платні, а в додатку до цего ще й $4,000 річної посольської платні за кожну сесію.

Гроші, які посол бере, не можна вважати за дійсну платню. Це уважається лише за, так-би сказати, відшкодовання (індемниті) за час, страчений послом підчас сесії.

Всі міністри кабінету становлять також т. з. „Приві Кавнсил".

Сенат.

Сенат, це є Вища Палата в Канаді, і є майже тим самим, що Палата Лордів в Анґлії. Члени сенату, знані як сенатори, зістають назначені кабінетом і ґубернатором. Їх титул є „Достойний".

Які-ж кваліфікації мусить людина посідати, щоби бути назначеним сенатором? Ось вони : (1) мусить бути не молодший як 30 років, (2) мусить бути британським горожанином, (3) мусить бути властителем майна не менше як $4,000, (4) мусить мешкати в провінції, яку він репрезентує в сенаті.

Кваліфікація число (3) є на те, щоби не допустити людину до сенату, яка є настільки не здібна, щоби

не придбала для себе маєтку вартости $4,000.

Всіх сенаторів є около 96. Кажеть ся „около" тому, що рідко коли буває, щоби кожне крісло в Сенаті було заняте; деякі вмирають, і їх місця є опорожнені, заки нові сенатори є назначені на їх місця.

Онтеріо й Квебек мають по 24 сенатори; Нова Шкоція й Ню Бронсвик по 10; Принс Едвард Остров 4; а Манітоба, Саскачеван, Алберта й Британіш Коломбія по 6.

Сенатори є назначені на ціле життя, значить, до смерти. Однак місце сенатора може бути опорожнене через слідуючі причини: (1) Злочин поповнений ним, (2) резиґнацію, (3) страту свого маєтку або банкроцтво, (4) втрату горожанства, (5) непри-

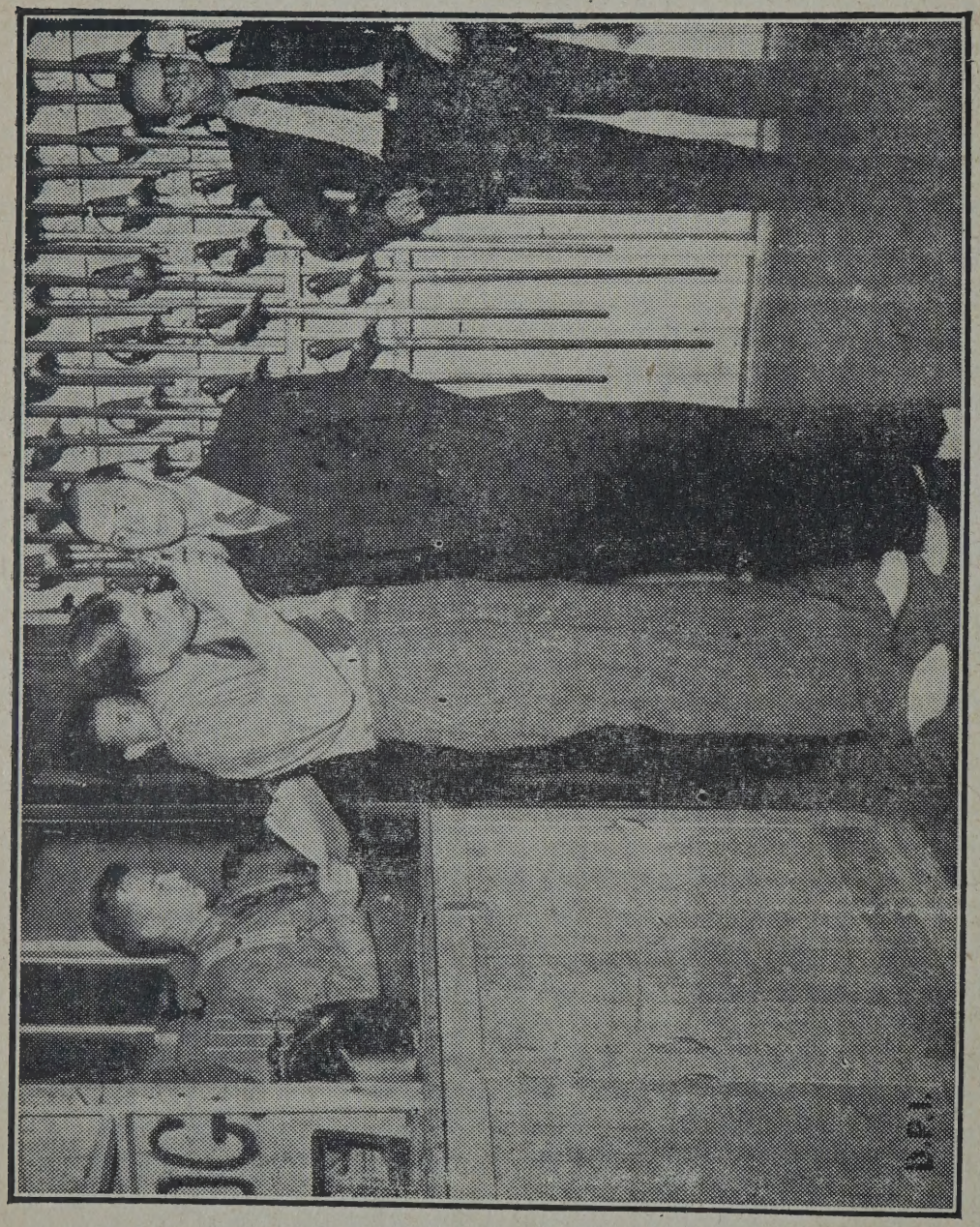

ДЛЯ ОБОРОНИ КАНАДИ.

Коли військовий вишкіл став вже примусовим в Канаді, молоді канадійці скрізь спішилися пристати добровільно до відділів міліції. На світлині бачимо рекрута до ґвардії драґунів Люізи в Оттаві, як його слух випробовують. Позаду блищать шаблі ґвардійців.

(Урядова канадійська світлина. Одобрена цензором).

сутність на сесіях через два рази загалом, або (6) зміну мешкання з провінції, чи взагалі з Канади, до іншої держави.

Предсідник сенату називається спікером. Його назначує на це становище кабінет з ґубернатором. Звичайно на так довго, поки уряд остає в силі. Обовязки спікера є бути предсідником на всіх сесіях сенату, задержувати порядок та рішати в справах, де такого рішення треба. Він має право голосувати при всіх урядових сенатських голосуваннях, однак коли заходилоб однакове число „за" і „проти", то він мусить голосувати „проти".

Крім спікера в сенаті є інші важні урядники — клерк Сенату, Сарджент ет-Армс, урядовий священик, переводчики, репортери, всякі клерки і т. д., які виконують ріжні офісові обовязки.

Обовязок Сенату є помагати Палаті Послів в ухвалюванні законів. Сенат має право робити всякі внески, т. з. „билс", крім фінансового характеру. Всякі ухвали, закони або рішення, які відносяться до фінансів, може робити лише палата послів, не сенат. Такі ухвали, закони чи рішення можуть бути відкинені сенатом, але сенат не має права робити додатки, або т. з. „амендментс" до них. У всяких случаях внесок (бил) мусить перейти через палату послів три рази, мусить перейти через т. з. „три читання", заки він може бути представлений сенатові до ухвалення або відкинення. В сенаті такий „бил" також мусить перейти три читання..

Сесія парляменту відбувається раз в рік. Парлямент скликає ґенеральний ґубернатор. Сесія може тревати так довго, поки парлямент не покінчить праці, призначеної тій сесії.

Першого дня, на отворенню парляменту, обі палаті збираються в салі сенату, щоби почути „промову з трону" т. з. „Спіч фром ди тровн", яку відчитує ґубернатор. Ця промова є написана премієром. Цікавим є факт, що посли мають право йти до салі сенату, а сенатори не мають права йти, або знаходитися в салі палати послів, так само як в Англії король не має права бути в палаті послів. Причина цего є наслідком довгої боротьби британського народу за самоурядування від бувших колись королів-тиранів.

По вислуханню тронової промови посли йдуть до своєї палати, а сенатори лишаються в своїй палаті, і праця сесії починається.

Коли сесія скінчилася, тоді парлямент буває розпущений, або по англійськи „пророгд".

Кожний сенатор одержує $4.000.00 по кожній сесії, коли така сесія є довша як 50 днів. Коли сесія треває коротше як 50 днів, то кожний дістає $25.00 денно і кошта подорожі в обох случаях.

Палата Послів.

Це є в англійській мові „Гавз оф Камонс". Члени цеї палати звуться послами і їх вибирають голосуючі горожани на 5 років.

Щоби мати право кандидувати на посла до домініяльного уряду, людина мусить бути британським горожанином, мати 21 років життя і не мати проти себе яких беззаконних або злочинних кваліфікацій. Щодо маєтку, нема жадного обмеження, як для сенаторів, однак коли б посол збанкротував, зійшов з розуму, або поповнив

який кримінальний злочин, він перестає бути послом.

Число послів від кожної провінції залежить від числа населення. В Канаді ми маємо репрезентацію після числа населення: Квебек не може мати ані менше, ані більше, як 65 послів до Домінії. Другі провінції мають право до такого числа послів, на яке позволяє пропорціональність числа послів до населення в Квебеку. Це рішає спис населення, який відбувається кожних 10 років, почавши від 1871.

В теперішнім часі Принс Едвард Остров має 4 посли, Нова Шкоція 12, Ню Бронсвик 10, Квебек 65, Онтеріо 82, Манітоба 17, Саскачеван 21, Альберта 17, Британ Коломбія 16, Юкон 1.

На вибори нема назначеного певного дня або часу. Це лишається на рішення кабінету. Коли парлямент є розвязаний, тоді мусять відбутись вибори в кожній окрузі в той самий день, хіба, що часом певні обставини на це не позволяють. Коли є номінований лише один кандидат, тоді він вибраний через аклямацію і виборів в такім случаю не потрібно. Це буває, однак, дуже рідко.

Коли в окрузі кандидат умре, зрезигнує, або з якої іншої причини є усунений, то вибори в такій окрузі відбуваються пізніше, і це називається т. з. „бай-елекшон".

Посла вибирається на пять років, хіба що парлямент є розвязаний скорше. Коли б посол перестав бути британським горожанином, поповнив кримінальний вчинок, або збанкротував, він перестає бути послом.

Всі горожани, які мають право голосу в провінціональних виборах, мають також те право в доміняльних виборах. Кваліфікації на право голосу не є однакові в кожній провінції. В Квебеку є деякі ріжниці.

По виборах, коли новий парлямент є скликаний на першу сесію, вибирається спікера. Він мусить бути також послом, і є звичайно вибраний з партії, яка є в силі. Кожний новий парлямент вибирає нового спікера. Він сповняє обовязок предсідника підчас сесій, уважає на загальний порядок, і наглядає, щоби посли притримувалися парляментарних приписів. Кожний спікер має свого заступника, знаного, як депюті-спікер. Спікер не голосує в парляментарних рішеннях, хіба що трапиться однакове число „за" і „проти". В таких случаях він має право голосувати, як хоче.

Всякі внески (билс) мусять перейти три читання; значить, три рази над кожним внеском дискусують і голосують. Аж тоді такий „бил" йде до сенату на таку саму процедуру. В палаті послів може бути внесений який будь внесок; всякі внески в злуці з фінансами можуть бути внесені лише в палаті послів. Це є головне завдання послів в парляменті. В додатку до цего, парлямент також одобрює всякі т. зв. „ордерс-ін-кавнсил", які ухвалює кабінет з премієром на чолі в той час, коли парлямент не є в сесії.

В случаю немудрого ведення урядника департаменту, парлямент вглядає в справу і розвідує цілу ситуацію. Після такої інвестиґації, робиться відповідний вирок.

Кожний посол до Домінії побирає $4,000 по кожній сесії, і кошта подорожі. Коли сесія треває коротше, як 50 днів, він дістає $25.00 денно.

ПРОВІНЦІОНАЛЬНИЙ УРЯД.

Як домініяльний, так і провінціональний уряд складається з трьох головних відділів: 1) Виконавчий відділ, 2) Законодавчий відділ і 3) Судівничий відділ. Кожний з них виконує ту саму функцію в провінції, що той самий відділ в Оттаві.

І. Виконавчий відділ.

Цей відділ складається з двох частей: 1) Ґубернатор (лефтенент-ґовернор) і 2) кабінет. Разом, цих двох тіл називаємо Лефтенент-Ґовернор ін Кавнсил. Вони виконують дійсну працю урядування, відколи новий парлямент ввійде в силу, аж до кінця його речинця. Сесію скликається звичайно лише раз на рік, а уряд мусить бути при кермі стало, наче капітан корабля. Коли потрібно, вони ухвалюють т. з. Ордерс-ін-Кавнсил, які мають ту саму силу, що і закони. Та коли парлямент є в сесії, тоді ці ордерс-ін-кавнсил мусять бути ним одобрені.

2. Законодавчий відділ.

В кожній провінції крім Квебеку законодавчий відділ складається з двох частей: 1) ґубернатор і 2) палата послів. Квебек, найстарша провінція в Канаді, яка до нині ще заселена переважно французами, задержала в собі свою стародавну систему, а іменно: крім ґубернатора і палати послів там є ще й трете тіло, яке є дуже подібне до домініяльного сенату, а це є Легіслятивна Рада (Леджіслейтив Кавнсил). Члени цеї Ради не є вибрані, а назначені на ціле життя.

У всіх, однак, провінціях крім Квебеку, посли з ґубернатором становлять законодавчий відділ. Вони є цею ґрупою людей, яка вносить і ухвалює всякі нові закони.

3. Судівничий відділ.

В цім відділі деякі провінції ріжняться у формі від других, однак загально є він поділений на менші, та льокальні відділи, щоби всі горожани мали нагоду ним покористовуватися. Функції, або части його є:

1) суд для колєктування малих довгів;

2) суд для менше-важних кримінальних вчинків;

3) т. з. кавнті-кортс (малі суди).

4) більше важний суд для важних і більших цивільних і кримінальних злочинів;

5) суд для спадкових справ;

6) суд для виборчих протестів;

7) розводовий суд (лише в декотрих провінціях);

8) апеляційний суд.

Сила Провінціяльного Уряду.

Провінціональний уряд має силу:

1) змінювати конституцію своєї провінції;

2) оподатковувати своїх горожан;

3) позичати гроші для своєї каси;

4) наймати й відправляти цивільну службу в провінції;

5) розпоряджати т. з. публичними, або провінціональними землями;

6) розпоряджати домами карними й поправними;

7) розпоряджати шпиталями, домами для умово-хорих, та інституціями захисту;

8) контролювати муніципальні інституції;

9) давати лайсенси для бизнесменів, аґентів, акшенірів і т. д.;

10) розпоряджати публичними роботами, крім таких, як будування кораблів, залізниць, каналів, телеґрафічних ліній та інших проєктів, які є більше державного характеру, як провінціонального;

11) давати інкорпорації бизнесовим компаніям;

12) давати цивільні шлюби;

13) наглядати над справами маєтків та цивільних прав;

14) наглядати над судами справедливости;

15) карати за зломання провінціональних законів;

16) дбати про освіту в провінції;

17) розпоряджати та наглядати над всякими справами льокального характеру.

Ґубернатор.

Лефтенент - ґовернор (поручник-ґубернатор) сповняє в провінції ту саму функцію, що Ґенеральний ґубернатор в Оттаві. Ґубернатора на провінції назначує домініяльний кабінет. Він звичайно остається на своїм становищі пять років, хіба що бажають його на довший час. Одержує він від $7,000 до $10,000 річно; не в кожній провінції однаково.

Його головні обовязки є 1) скликати послів на сесію; 2) відложувати або розвязувати парлямент. Він підписує всі ордерс-ін-кавнсил та всякі ухвали, які вже перейшли три читання в парляменті, після чого вони стають законами. Відповідальність, однак, за всякі ухвали спадає не на него, але на кабінет, якого волю він виконує.

Кабінет.

Кабінет, чи то в домініяльнім чи провінціональнім уряді є найважнішим тілом, бо він дійсно є керуючою та урядуючою силою. Часом його звемо міністерством, тому що члени кабінету звуться міністрами. Провідником кабінету є премієр.

Новий кабінет формується в той самий спосіб в провінції, що і в домінії. Премієр покликає з поміж вибраних вже послів людей, які є здібними заняти ріжні портфелі.

Кабінет взагалі, як і кожний міністер зокрема, є відповідальний за свою працю перед палатою послів, і мусить мати довірря й піддержку від більшости послів. Коли цего нема, тоді такому кабінетови приходиться резиґнувати.

Щоби дістати посаду міністра, людина мусить бути послом. В Квебеку, де є дві палаті, міністром може бути посол або з палати послів, або з Леґіслятивної Ради.

Так, як і в домініяльнім уряді, провінціональний уряд є поділений на ріжні департаменти. На чолі кожного з них стоїть міністер. До помочі кожний з них має свого заступника, знаного як депюті-міністер, та ряд клерків, які виконують канцелярійну працю.

Число та роди департаментів не є такі самі в кожній провінції. Це з тої причини, що провінції ріжняться числом населення, положенням, природними багацтвами, індустріями і т. д.

В степових провінціях є слідуючі департаменти: 1) провінціональний скарб; 2) ґенеральний правник та телефонів і телеґрафів; 3) публичних робіт; 4) комішенер муніципальних справ і провінціональний секретар; 5) рільництва й іміґрації та комішенер залізниць; 6) здоровля й публичного добробуту; 7) освіти; 8) копалень і природних багацтв, і 9 доріг.

Обовязки кабінету є: 1) ухвалювати ордерс-ін-кавнсил; 2) приготовляти законопроєкти для предложення перед парляментом; 3) назначувати шерифів, державних адвокатів (кравн атторнейс), поліційних магістратів, бейлифів і т. д.

Платня міністрів ріжниться в провінціях. Кожний міністер одержує в додатку до міністерської платні ще й свою посольську платню, або відшкодування (індемниті), і також кошта подорожі в справах урядових.

Палата Послів.

По анґлійськи зветься це Леджіслейтив Асемблі (Законодатні збори), або як ми звичайно звемо, парлямент. Всі провінції, крім Квебеку, мають лише цю одну палату — палату послів. Членами її є посли, вибрані виборцями.

Щоби мати право кандидувати на посла, людина мусить мати не менше, як двадцять-один рік життя, і бути британським горожанином. Не мусить кандидат бути властителем маєтку якоїсь вартости.

Номінація, перед-виборча кампанія та голосування відбуваються в той самий спосіб, як і в домініяльнім случаю.

Послів до провінціонального уряду вибирається на чотири роки; в Квебеку на пять років. Бувають случаї, що парлямент з якихсь причин не доживе до кінця свого речинця, і є передчасні вибори. Тоді кожний посол автоматично перестає бути послом і мусить знов кандидувати.

Кожний голосуючий мусить мати 21 років і бути британським горожанином.

Предсідником парляменту є т. з. спікер. Він мусить бути послом. Його вибирають самі посли з поміж себе на першій сесії нового парляменту.

Інші урядові службовці є: головний клерк парляменту, саржент-ет-армс (поліцай), бібліотекар, штаб всяких клерків, репортери, посланці і хлопці-послуґачі, які служать послам підчас сесії.

Обовязки палати послів є: 1) ухвалювати законопроєкти. Кожний законопроєкт мусить перейти три читання, заки ґубернатор підпише його і він стане законом. Всякі законопроєкти, які мають до діла з фінансами, можуть бути внесені лише в палаті послів; кабінет до цего права не має. 2) Одобрювати ордерс-ін-кавнсил. 3) Робити інвестиґації урядових надужить і 4) Наглядати над всякими справами, які відносяться до провінції.

Посольська платня (індемниті) ріжниться в провінціях, однак загально вона виносить около $1,800 — $2,000 за сесію, а до того ще й кошта подорожі в урядових справах.

ЯК УХВАЛЮЄТЬСЯ ЗАКОНИ.

Закони в парляменті ухвалюється в спосіб дуже подібний до того, як ухвалюється звичайний внесок чи резолюцію на звичайних зборах чи мітинґу. Внесок в парляменті зветься законо-проєктом, або по анґлійськи „бил".

Як вже сказано попередно, лише палата послів має право вносити й ухвалювати законопроєкти фінансові, а всякі інші можуть бути внесені в котрій будь палаті, коли це відноситься до домініяльного парляменту.

Законопроєктів є два роди — публичні або загальні, і приватні. Загальний законопроєкт є той, який порушує справу загальну — великого числа людей; приватний законопроєкт відноситься до малої ґрупи людей, як от приміром компанії, чи якої місцевости.

Законопроєкт, внесений кабінетом зветься урядовим законопроєктом

(ґовернмент бил). Коли б такий законопроєкт при голосуванню в палаті послів перепав, то дуже можливо, що це спричинило б резиґнацію кабінету.

що він хоче внести такий а такий законопроєкт, і тоді призначується день і час, в котрім він може це зробити. В той день внесок є зроблений послом і перечитаний послам на сесії.

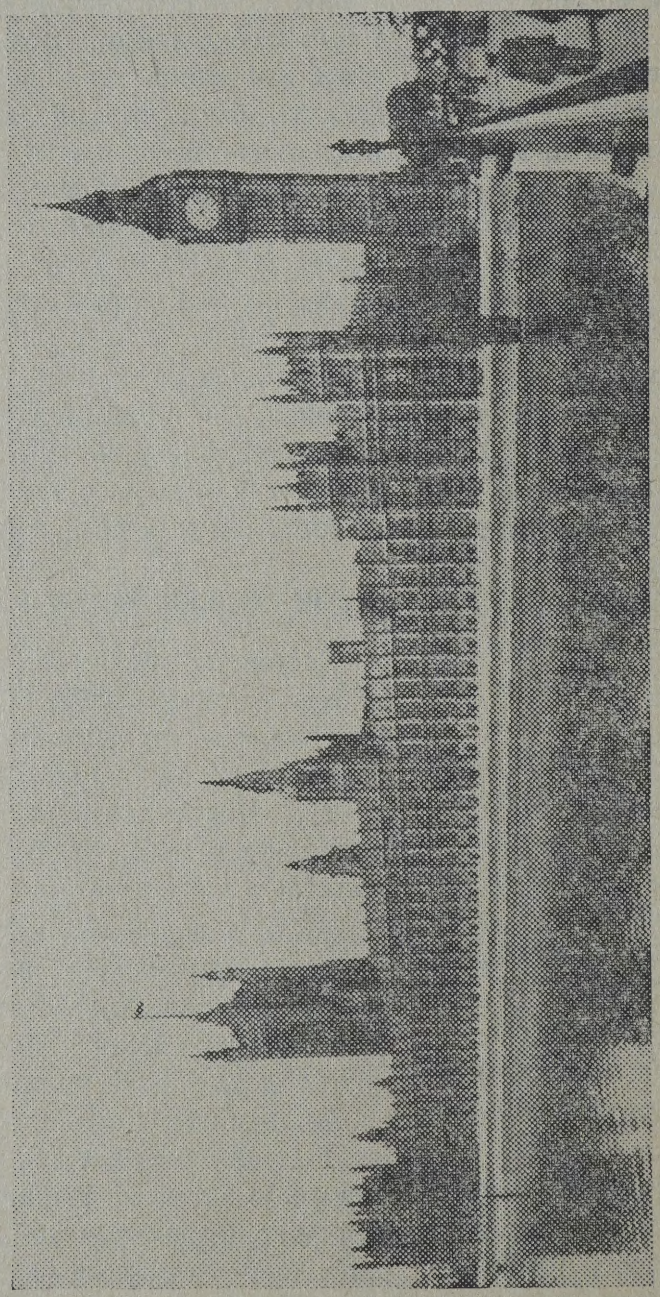

КОЛИСКА СВІТОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ МЕТОЮ ДЛЯ БОМБИ.

Німці, як видно, дуже хотіли б знищити цю величаву будівлю — будинок британського парляменту, символ свободи і права свобідної думки. Світлина представляє парлямент з другого боку ріки Темзи.

Заки законопроєкт стане законом, він мусить перейти три читання, а це дуже скомплікована процедура. А то:

1. Перше читання.

Котрий небудь посол повідомляє, Він, однак не є перечитаний цілим своїм змістом, лише по назві. Коли це є законопроєкт приватного рода, то по першім читанню беруть його до т. зв. Комісії.

2. Друге читання.

В означений день приходить цей самий законопроєкт на друге читання. Коли є яка опозиція до нього, то вона звичайно виходить явно в цей час. По перечитанню цілого змісту, починається дискусія над ним. Та навіть тепер не береться його в цілости під дискусію, а лише його загальний характер, засаду. По дискусії законопроєкт може перейти це т. з. друге читання, на якім посли могли погодитися що до його загального ужитку, а в подробицях ще не беруть його.

Після другого читання законопроєкт йде в —

3. Комісія.

На початку сесії ділиться послів на ріжні т. зв. Комісії. Ці комісії мають свої засідання, коли посли не є в сесії. Загальний законопроєкт, внесений послом, йде до т. з. Стендінґ, або Спешел Комісії. Завданням цих комісій є уважно студіювати законопроєкти після другого читання, обробляти, робити маленькі зміни, або додавати що потрібне до них, щоби вони були зовсім відповідні у вислові й значінню.

4. „Комиті оф ди Говл".

Коли законопроєкт є внесений міністром і є т. з. урядовим законопроєктом, то після другого читання він не йде до одної з комісій, але береться його перед цілу палату. Тоді це зветься „Комиті оф ди Говл", значить — Комісія Цілої Палати. В це входить дещо парляментарної церемонії.

Коли така комісія є готова до праці, робиться внесок, щоби спікер облишив своє крісло; він це робить і сідає в крісло клерка. Булаву його беруть з стола, виносять, а на місце спікера сідає його заступник, депютіспікер. Його вибирається в той самий час і на той самий період, що і спікера.

Відтак йде дискусія про законопроєкт. Коли це скінчиться, спікер вертається на своє місце по середині палати коло свого стола.

Коли посол внесе загальний законопроєкт, тоді такий законопроєкт переходить не лише малі комісії, але й Комісію Цілої Палати.

Перейшовши Комісію, йде він тоді до третого читання.

5. Трете читання.

Знова, в призначений день, перечитується його третій раз. Цей раз ціла процедура переходить вже багато скорше. Після третого читання, як що це є в домініяльнім уряді, законопроєкт йде до сенату.

6. Сенат.

Діставшися до сенату, законопроєкт переходить через ту саму процедуру, що в палаті послів — перше й друге читання, комісії, і трете читання.

Сенат звичайно не робить ніяких змін в законопроєкті і ухвалює його таким, як він є. Однак, коли б сенат уважав за потрібне зробити яку зміну, палата послів мусить на це дати своє позволення; коли ні, то законопроєкт перепав і мусить бути відложений до слідуючої сесії.

Коли посли й сенат погодилися на законопроєкт, тоді він йде до ґубернатора, який кладе свій підпис на нім і тоді він вже є законом.

Як законопроєкт є коли відкинений, то це звичайно стається підчас другого читання.

Висновок.

Бути горожанином в державі демократичній є багато тяжче, як бути ним в диктатурі, де чоловік не потребує уживати свого розуму на державні справи. В демократичній державі кожен горожанин повинен розуміти добре демократичну систему, а зокрема систему уряду, яка існує в його державі. Це є дуже важне тому, що лише такий горожанин буде розуміти свої обовязки горожанські, і буде свідомим свого місця й призначення в державі.

Держава це є структура-будова. Кожна частинка має своє місце, і мусить сповняти певні призначені для неї обовязки.

Як що цей опис нашого уряду поміг декому краще його зрозуміти, так автор осягнув свою ціль.

М. Гикавий.

ЦИГАН НА СПОВІДИ.

Раз задумав циганчук гріхи сповідати,
Іде просто до попа, приходить до хати.

Оглядає — ні попа, ні слуги Бог має,
А в горосі, у печі, сало закипає.

Циган сало із горшка, живо із пекарні,
Через цвинтар позад гузь та й до паламарні.

В паламарні як на гріх — шапка на кілочку;
Він і шапку потягнув, сховав у куточку,

Та й тоді вже до попа гріхи сповідати.
Ото піп йому дає хреста цілувати.

Поцілував циганчук; піп його питає,
А той йому всі гріхи і оповідає:

„Та й сьогодні, каже, я нагрішив по троху:
Ранком вигнав я свиню з чужого гороху.

А у церкві шапку зняв..." — говорить несміло.
А піп йому: „То не гріх! То добреє діло!"

Добре, добре, нехай так. По „Буди Господне"
Піп до шапки, але ба! І місце холодне...

Піп до дому, до горшка, де кипіло сало,
І там йому лиш горох, а сала не стало.

І промовив старий піп: „Отже й признавався!
А я старий та дурний — і не догадався!"

Ст. Руданський.

ВІДДІЛ ДЛЯ ЖІНОК

Приготовила САВЕЛЯ СТЕЧИШИН, B.Sc.

КОНСЕРВОВАННЯ ПОЖИВИ.

Консервування поживи є одною з важних праць сьогодня в кожнім хатнім господарстві. Наука щораз більше підкреслює вагу відживлювання. В тім напрямі постійно ведуться курси навчання з поля гігієни і здоровля щоби людство також було загально усвідомлене про збереження здоровля через відживлювання. Штука консервування якраз підходить під цей напрям науки і уможливлює кожній поступовій господині придбати ріжнородній запас здорової поживи на цілорічні потреби. Поза те консервування є економічне так з боку грошей, як і часу та праці. Тому сьогодня консервування є одною з таких важних праць в кожнім поступовім домі.

САВЕЛЯ СТЕЧИШИН,
довголітня голова Союза Українок Канади і лекторка Екстеншон Департамент при Саскачеванськім Університеті.

Успіх консервування полягає цілковито в докладнім розумінню основних принципів. Раз зрозуміється основи, то консервування вдасться без найменшого труду. Багато господинь консервує без знання тих головних основ з тим наслідком, що дещо вдається, а дещо псується. Тому для успіху в консервованню треба зрозуміти, чому пожива псується і що треба робити, щоби консерви вдалися, тоді і праця буде більше приємною.

Як повстало презервування.

Коли ми сьогодня зайдемо до склепу гросетерії, то побачимо шафи переладовані всякими фабричними консервами, яких тільки душа може забажати. Консервування поживи створило величезну індустрію, яка постійно збільшується. Мимоволі приходить думка про те, як повстало консервування.

Ми знаємо, що люди вже від давна знають як зберігати поживу через вудження, маринування та сушення. Одначе таке консервування, як ми сьогодня маємо, зберігаючи в овочах, огородині чи мясі свіжість і природний смак, є цілком модерною штукою, бо має свій початок в половині 19-го століття.

Французи перші відкрили спосіб консервування.

В часі, коли Наполеон вів війни в Европі, французький уряд побачив потребу мати запас консервованої поживи для війська та для морських подорожей. Для того уряд проголосив нагороду в сумі 12,000 франків для того, хто винайде найліпший спосіб консервування поживи. Один француз на імя Николай Ейперт заінтересувався тою нагородою і почав робити досліди. Сам він по фаху був дистилятором алького-

лічних напоїв. Після кількох літ уважних дослідів, в році 1809 Ейперт остаточно осягнув свою ціль, представив урядові свій винахід і отримав нагороду.

Ейпертів винахід про консервування був дуже простенький. Він відкрив, що коли вложити свіжі овочі в шклянну фляшку, закоркувати її і вставити в кипячу воду на певний час, то таким способом овочі законсервуються. Сам Ейперт не розумів, чому пожива зберігалася через закоркування і варення в кипячій воді. Він вірив, що воздух є шкідливим чинником і коли фляшка буде закоркована тоді, коли вариться, то тим самим пожива законсервується. Однак сьогодня з більшим поступом науки ми знаємо, що псуття поживи є спричинене не воздухом, але іншими чинниками. Ось так Ейперт став батьком великої та важної штуки консервування. Своїм винаходом він зробив незвичайно велике та добре діло для людства. В його память побудовано памятник в Парижі.

Консервування в Анґлії.

Винахід Ейперта викликав велику сензацію в західній Европі, а головно в Анґлії, де дуже в короткім часі засновано фабрику. Одначе англійцям не подобалася шклянна посуда і місто фляшок уживано бляшанки, які тоді називалися „кеніотерс", що з ходом часу скорочено до теперішного слова „кен". Ті бляшки були досить незґрабні і примітивні своїм виглядом, тому, що бляху витинано ручними ножицями і споювано циною. Вся та ручна робота підносила кошт готового продукту. Нераз одна квартова бляшанка помідорів коштувала близько долара. До того трафлялися випадки затроєння циною.

Індустрія консервів в Америці.

З Анґлії консервування занеслося до Зєдинених Держав, де почато першу фабрику риб, раків та устриць в році 1820. В дуже скорім часі повстали другі фабрики консервів. В той час основні засади консервування не були відомі і фабриканти мали нераз страти через псуття консервів. До того загально люди були упереджені до консервів і покупу великого на них не було. Однак сталося дві події, які спопуляризували консерви в скорім часі.

В Зєдинених Державах провадилася домашня війна між полудневими і північними стейтами. В війні було потрібно готових запасів поживи для війська і цивільного населення. Якраз тут придалися консерви. Люди переконалися, що консерви є добрі і не шкідливі. Через війну населення привикло до консервів і попит на них збільшився.

Друга подія, що спопуляризувала консерви, то був рух до Каліфорнії за золотом. Вибираючися в далеку дорогу через незаселену територію треба було мати запас харчів, які не псувалися б в дорозі. Для цего найкраще надавалися консерви. Ось так через домашню війну і рух до Каліфорнії за золотом спопуляризувалися консерви в дуже короткім часі в наслідок чого фабрики консервів зростали рік річно, мов гриби по дощі.

Сьогодня Зєдинені Держави та Канада займають перше місце в світі щодо консервів. Фабрики консервів так удосконалили свою техніку і знаряддя, що праця виконується з великою скорістю і людська рука навіть не дотикає поживи. Контроля температури і часу варення та спеціяльне знаряддя дає нам кращої якости консер-

ви сьогодня ніж давніше. Навіть фабричні бляшанки є тепер ліпші і не потрібно переливати консервів з бляшанки в іншу посудину по отворенню, як воно було давніше, але можна безпечно перетримувати поживу в отвореній бляшанці.

Упередження до консервів.

Хоч сьогодня консервована пожива занимає важне місце в денній їді, то є дехто того погляду, що фабричні консерви не є такі здорові, як домашні. Такий погляд є мильний і не має найменшої підстави. Держава має нагляд над фабриками і не дозволяє ніякого обману. Фабричні консерви навіть перевисшають домашні консерви своєю якістю тому, що фабрики мають спеціяльне знаряддя, яким можуть контролювати температуру, воздух та час варення, від чого до великої міри залежить відживна вартість поживи. Такого знаряддя нема по домах.

Що псує поживу.

Сьогодня наука відкрила, що псуття поживи є спричинене малесенькими живими дрібнотворами загально знаними, як мікроорґанізми. Ті мікроорґанізми діляться на кілька родів. Ті, що є звязані з псуттям поживи, є пліснь, грибки і бактерії. Зародки тих мікро-орґанізмів знаходяться мільйонами в воздусі, в воді, в землі і на всяких предметах. Крім плісні, всі інші дрібнотвори є невидимі для голого ока і є на стільки маленькі, що на кінець голки може приміститися кілька мільйонів. Це прослідживано через побільшаюче шкло. Мікро-орґанізми належать до найнизшого рода рослинного життя, однак ріжняться від рослин тим, що не можуть творити для себе поживи з сонця, воздуху і води, так як зелені рослини, але полягають на готову поживу, створену вищим родом рослин. Тому ті мікроорґанізми є галапасами, паразитами.

Пліснь.

Пліснь є одинокою з дрібнотворів, що є видима для голого ока. Розродні або так звані спори плісні знаходяться в воздусі і опадають численно на поживу. Коли обставини є сприятливі, значиться, коли є відповідне тепло, вогкість, воздух і відповідна пожива, пліснь скоро розмножується, розволікаючи по поверхні свою питому пухку, волохату тканину сивастого, а пізніше брунатного, жовтого, зеленого, або навіть і чорного коліру. З того виділюються нові невидимі спори плісні, що вилітають у воздух. Пліснь охочо осідає на квасних харчах, як помідори, квасна капуста, квашені огірки і подібне. Пліснь не представляє проблеми тому, що її можна легко контролювати через переварення.

Хоч пліснь є знана, як шкідник поживи, то одночасно вона є приятелем людства, бо завдяки плісні маємо сьогодня багато ріжних родів жовтого сира. В певній стадії виробу сира допускається ділання плісні для того, щоби витворити питомий запах і смак сира. Такий сир не тільки є смачніший, але до того є більше стравний.

Грибки.

Грибки є одноклітинні рослини, яких розродні знаходяться в воздусі в великім числі. Грибки найскорше розмножуються на поживі, що має в собі цукор. При відповіднім теплі грибки зуживають цукор, спричинюють ферментацію, з чого витворюється ґаз і алькоголь. Пожива скисає і псується через ділання грибків.

Подібно, як пліснь, грибки є також пожиточними для людства, бо через грибки маємо дріжджа до всякого печива, ріжного рода вино, пиво, оцет і алькоголь. Грибків є багато ріжних родів в дикім стані. Є також плекані культурні грибки. Дріжджа, яке уживається до хліба, має в собі плекані грибки. Дестилятори вин, шампанів і ріжних алькоголічних напоїв знають, яку культуру грибків защіплювати в ті вина, які виробляють, бо ріжниця в смаку ріжного вина залежить від культури грибків. Хто не знає, як робити вино і допустить дикі оцтові грибки з воздуху, то замісць вина буде мати оцет.

Грибки є делікатні і скоро гинуть при трохи підвищенім теплі. Це знаємо з розчину тіста на хліб. Коли розчин перегріється, то хліб не вдасться тому, що грибки вбиті і не витворюють газу, який надуває тісто і робить хліб пухким. Хоч грибків є мільйонами в воздусі та на всякій поживі, їх одначе дуже легко знищити підвищенням температури.

Бактерії.

Із всіх мікро-орґанізмів, що псують поживу, бактерія є найбільшим ворогом людства тому, що є дуже витревалою в температурі вару води і тяжче вбити бактерію, ніж пліснь або грибки. Бактерія розмножується з великою скорістю. Один розродень бактерії витворить мільйони в протягу кількох годин. Бактерія витворює в поживі шуму, або тяглу густу слизину, в якій скоро розмножується. Більшість бактерій атакує поживу, яка має в собі протеїну, як мясо, риба, горох, фасоля. Ворогом бактерії є кислина. Бактерія не може жити там, де є кислина. Тому всякі квасні овочі, помідори, рубарб і все інше, що є квасне, дається запрезервувати дуже легко. Огородина і мясо не мають в собі кислини і їх далеко труднішe запрезервувати.

Бактерії знаходяться мільйонами в землі і переходять в огородину. Бувають нераз роки, або тільки сезони, які є дуже сприятливі на розмноження бактерій. Тому нераз одного року може презервованння огородини вдатися, а другого року може бути втрата.

Для господинь, що презервують огородину і мясо, бактерії є великою проблемою, тому потрібним є зрозуміти життя і ділання бактерій, щоби знати, як їх контролювати.

Розродні бактерії небезпечні.

Бактерія жиє в двох стадіях розвою, — в дорослій або активній стадії і в розроднях (спорах). Дорослу бактерію можна вбити температурою вару води в протягу певного часу. Одначе розродні бактерії є дуже витревалі і затримуються живими навіть після кілька годинного варення. Якраз та відпорність розроднів бактерії є причиною невдач консервованння огородини і мяса.

В процесі консервованння огородини і мяса стерилізується (вариться) слоїки наповнені консервами для того, щоби піддати їх під ділання температури і вбити мікро-орґанізми. Та стерилізація вбиває дорослу активну бактерію, але розродні (спори) лишаються живими. Опісля, коли консерви відставляється на сховок, розродні бактерії розвиваються на дорослу бактерію і з того консерви псуються.

НАЙПЕВНІШИЙ СПОСІБ КОНСЕРВОВАННЯ ОГОРОДИНИ.

Періодична стерилізація.

Наука сьогодня подає господиням найбільше безпечний спосіб консервования огородини, мяса та риб. Той спосіб полягає в тім, щоби перевести стерилізацію в трох днях по годині кожного дня. Це значить, що вкладається напаковані слоїки в баняк, або „бойлер" і вариться одного дня годину, відтак відставляється ті слоїки до охолодження і на другий день знова повторюється одно-годинне варення. Слоїки знова охолодити і на третий день ще раз повторити одногодинне варення. На таке періодичне стерилізовання є причина. Перша година стерилізації зварить поживу і вбє дорослу, активну бактерію. Слоїки відставляється до охолодження і в часі охолодження розродні бактерії дозрівають і розвиваються в дорослу, активну бактерію. На другий день переводиться знова одно годинну стерилізацію для того, щоби вбити ту бактерію, яка через ніч розвинулася з розроднів в активну або дорослу бактерію. На третий день повторюється знова одногодинну стерилізацію для того, щоб для певности вбити всякі можливі залишки розвинених розроднів бактерії і мати запевнену стерилізацію. Цей спосіб рекомендується господиням як найбільше безпечний і певний щодо контролі бактерії.

Паровар Pressure Cooker.

На підставі дослідів наука твердить, що бактерію так дорослу, як і в зароднях можна вбити в багато коротшім часі, коли б піднести температуру в часі стерилізації зі степеня кипіння води (212 Фаренгайта) до 250 степенів. Однак для того треба мати спеціяльний баняк так званий паровар (прешур кукер), який є щільно замкнений і через тиснення пари температура підноситься до 250 степенів. В тій температурі вбивається на певно вся бактерія, так доросла як і розродні. Час стерилізації в пароварі зменшується з трох-чотирох годин на годину або на пів години, залежно від продукту, і стерилізація є цілковито запевнена. Оцего способу уживають фабрики. Тому фабричні консерви є нераз кращі виглядом, бо не переварюються при стерилізації, як буває з домашними.

Наповнювання слоїків.

Паровар є коштовний, але поплатний тому, що зменшує працю, кошт і заощаджує багато часу. Паровар послужить на ціле життя. В кожнім господарстві повинен бути паровар, головно, де консервується багато огородини і мяса. Поза консервования паровар надається знаменито на страви, які потребують довгого варення. В пароварі можна примістити в окремих посудинах кілька страв разом. Це головно стає в пригоді в часі важної праці при господарстві, коли нема

часу стояти коло кухні і страву мішати.

Порошки до консервовання.

По склепах продають порошки до консервовання в принадних назвах, якими деякі господині послуговуються. Ті порошки є нічого іншого, як звичайний боровий квас (боресик есид), котрого уживається для дизінфекції. Боровий квас вбиває бактерії в консервах і такі консерви не псуються, але рівночасно той боровий квас є 90% отруєю. Хоч та отруя є розріджена в консервах, то все таки вона є і не ділає добре на делікатну болону стравного каналу. Треба вистерігатися таких порошків і не уживати їх в консервах.

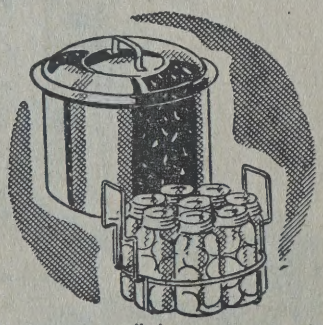

Варення слоїків з овочами.

Ензим.

Ензим або фермент не є мікроорганізмом, але субстанцією, що спричиняє хемічні зміни в огородині і овочах. Ензим ділає на дозрівання овочів. Часто буває, що консервовані овочі, головно грушки і бросквині починають з верху в слоїку рудіти, а з часом цілком стемніють. Оце є ділання ензиму при помочі воздуху, що залишився в овочах. Причиною такого псуття є занизька температура в часі стерилізації овочів в слоїках і за короткий час стерилізації. Щоби таке оминути, треба варити овочі (грушки, бросквині, морелі) від 5—10 хвилин довше.

Стерилізація.

Стерилізація є дуже важною в консервованню. Це є ділання температури, щоби зварити поживу і вбити всі шкідливі мікро-орґанізми. Час стерилізації не є однаковий для всіх продуктів. Декотрий продукт переварюється довгим варенням. У вирахуванню часу на стерилізацію беремо слідуючі чинники під увагу:

1. Характер продукту.
   а) Квасний продукт, як ріжного рода овочі, рубарб, помідори, легко консервуються і не треба їх довго варити тому, що в присутности кислини не можуть жити бактерії.

   б) Продукт без кислини є знаменитим середником на розмноження бактерій. Тому вся пожива, без кислини мусить довше варитися, щоби вбити бактерії.

2. Степень дозрілости.
   Тверді недозрілі овочі потребують довше варитися для ліпшого смаку, як також і для того, щоби законсервувалися.
   З огородиною робиться якраз противно. Дозрілу огородину варить ся довше, ніж молоду.

3. Величина слоїка.
   Більший слоїк потребує більше часу огрітися наскрізь, щоби продукт в середині скрізь рівномірно закипів.

4. Густота опакування.
   Густо опакований продукт в слоїку забирає багато більше часу огрітися наскрізь до бажаного степеня. Це головно буває з листковою огородиною, як шпінак, або з молодою кукурузою. Густе опакування буває нераз причиною псуття тому, що тепло не доходить до середини і з тої причини продукт не є сте-

рилізований наскрізь. Рідке опакування потребує менше часу на огріття.

Охолодження є важне.

1. Всі консерви треба зараз по стерилізації охолодити. Коли слоїки остигають надто поволі і зберігають тепло довгий час, то в такій температурі дуже скоро розмножується бактерія та інші мікро-орґанізми. Навіть кімната, в якій остигають слоїки, повинна бути, оскільки можливо, холодна. Це відноситься головно до огородини і мяса. Коли уживається бляшанок, то їх можна охолодити моментально в зимній воді. Слоїки треба поставити зрідка, щоби так скорше охолодилися.

2. Скоре охолоджування зберігає природний смак і вигляд поживи.

3. Кукуруза і квашена капуста темніють в колірі, коли надто повільно остигають.

ВАЖНІ ЗАУВАГИ ПРО КОНСЕРВОВАННЯ ОГОРОДИНИ.

Огородину далеко тяжше законсервувати ніж овочі через бактерії, які знаходять собі в огородині сприятливі умовини до розроднювання. Тому при консервованню огородини треба так поступати, щоби не витворювати тих сприятливих умовин для бактерій. Постійне обнижування температури в кожній стадії приготовання огородини до стерилізації є дуже бажане. Для повного успіху запамятаймо слідуюче:

1) Консервувати тільки свіжу огородину з города. Несвіжа огородина має в собі багато більше бактерій, які тяжко вбити стерилізацією. З несвіжої огородини цілком певно буде невдача.

2) Консервувати тільки молоду огородину. Надто дозріла огородина не законсервується добре.

3) Зібрану огородину з города не можна складати на купи в теплій кімнаті тому, що це є дуже сприятливе на розмножування бактерій. Найкраще братися зараз до роботи. Полоскати все в зимній воді, уважаючи, що би уважно обмити всю землю, бо якраз земля має бактерії. Коли в хаті горячо, то робити те все на дворі в холоді.

4) Почищену огородину зложити в баняк, налляти кипячою водою, і приварити через кілька хвилин. Приварювання має за ціль вбити деякі шкідливі орґанізми, випустити воздух і зменшити огородину, щоби була приступнішою до опакування.

5) Приварену огородину треба накладати в чисто вимиті слоїки ще поки вона горяча. Після приварювання огородина не сміє стояти в теплі, але треба зараз накладати в слоїки, заливати кипячою посоленою водою, або тою самою водою, в якій приварювано і якнайскорше стерилізувати, то є варити в слоїках в „бойлері". У всій тій праці треба спішити і не дозволяти слоїкам охолоджуватися тому, що тоді витворюються сприятливі умовини для розвою бактерій.

6) Ніколи не напаковувати за багато огородини в слоїк. Краще накладати оскільки можливо вільно.

7) Коли вже слоїки опаковані, треба їх зараз, поки ще горячі, вставити в „бойлер", налляти горячою водою і зараз стерилізувати на скорім вогні, щоби вода якнайскорше закипіла.

8) Після стерилізації слоїки треба якнайскорше охолоджувати в холодній кімнаті, оскільки це є можливе.

9) Для повного успіху найкраще огородину стерилізувати (варити в слоїках) не в однім довгім періоді, але в трох періодах по одній годині кожного дня, як вже попередно вияснено.

Чому приварювання і гаряче опакування є конечне для огородини.

1) Виділюється воздух. Вся огородина має в собі воздух, який виділюється через приварювання. Коли б воздух лишився, то може бути небезпека розмноження грибків, котрі потребують воздуху для життя.

2) Приварювання зменшує продукт і робить його більше приступним до опакування.

3) Забезпечує краще виварення. Гаряче опакування скорше допускає тепло до середини слоїка. Коли б ставити варити на зимно опакований продукт, то стається таке, що пожива по берегах слоїка звариться, а середина не довариться і тоді пожива не тільки що смаком не допише, але може зіпсуватися через брак достаточної стерилізації. Таке головно мається в випадках таких густих продуктів, як кукуруза і гарбуз. Дальше зелена листкова огородина, як шпінак, збивається в купи і тепло до середини не доходить свобідно. Тому гаряче опакування є конечне для листкової огородини.

4) Поліпшує смак. Приварювання виділює разом з воздухом деякі ґази, що можуть надати продуктови несмачного запаху. Декотра огородина має в собі багато природного цукру (кукуруза), який припалюється і цілий продукт набирає того припаленого смаку, коли ставиться варити зимно опаковані слоїки. Гаряче опакування обварює весь продукт в слоїку рівномірно і цукор по боках не припалюється.

5) Зменшує небезпеку ділання мікро-орґанізмів, головно такої огородини як зелений горох, кукуруза, стручкова фасоля, листкова огородина.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ.

1. Оглянути слоїки, чи нема защерблення. Випробувати кожний слоїк з новою ґумкою і закруткою, чи не тече. Коли тече, зміняти ґумку, або дати дві.

2. Уживати нові ґумки кожного року.

3. Стерилізувати слоїки. Покласти отворений слоїк в воду і заварити. Для зимного опакування, головно овочів, слоїка не треба стерилізувати, бо стерилізація переводиться в часі варення.

4. Вкладати приготовані продукти в слоїки. Зимне опакування надається до овочів, а горяче опакування до огородини і мяса.

5. Усунути з берегів наповненого слоїка кусочки поживи, наложити накривку з ґумкою і закрутити.

6. Вложити слоїки в баняк, або „бойлер" з решіткою на споді зробленою з дощинок. Налляти кипячої води один цаль поверх слоїків.

7. Стерилізувати (варити) після приписаного часу.

8. Мати добрий вогонь, щоби вода в бойлері якнайскорше закипіла. Не допускати до того, щоби вода повільно ґрілася.

9. Рахувати час стерилізації від часу, коли вода в бойлері кипить.

10. Вийняти слоїки, закрутити тісніше, перевернути і оставити до охолодження. Ніколи не лишати слоїків в воді кипячій до охолодження.

11. В часі охолоджування не рухати слоїків тому, що перешкодиться у склеєнню ґумки зі шклом.

12. Коли слоїки цілком остигли, можна розкрутити закрутку, щоби переконатися, чи ґумка склеїлася зі шклом. Замкнення має бути щільне, щоби воздух не доходив.

13. Всі щільно замкнені слоїки вимити і відставити в холодне місце.

14. Не замкнені слоїки можна спробувати ще раз переварити, доповнюючи слоїк тою самою рідиною. Гумку і закрутку зміняти. Можна дати дві ґумки.

15. Коли по охолодженні слоїк є трохи з верху порожний, його не треба доповнювати. Це нічого не шкодить, бо в тім порожнім місци воздуху нема.

КОНСЕРВОВАННЯ МЯСА.

Коли маємо на пляні консервованя мяса, треба запамятати, що тільки свіже, чисте мясо здорового звірятка можна консервувати. Мясо поділити на печені, гуляші, битки, січеники і подібне. Кости відварювати на росіл, яким можна опісля заливати мясо в слоїках, або можна той росіл законсервувати в слоїках і уживати до зуп. До кожного слоїка з мясом можна додати для запаху бібкового листя, часнику і перцю.

Печення (ровст).

На печенню найкраще надаються шинки або полядвиця. Покраяти мясо на кусочки такі, які могли б вмістится в слоїк. Кожний кусок припекти зі всіх боків на добрім скорім вогні на помащеній ринці. Вложити мясо в піч, щоби спеклося тільки частинно. Опісля вложити мясо до слоїка цілим куснем або можна покраяти на шматки. Залляти росолом з костей, закрутити і стерилізувати 3 години.

Січеники.

Змолоти мясо на машинці, заправити після смаку, виробляти малі галки, присмажити на обидва боки, складати горячі в слоїки, залляти горячим виваром з костей, закрутити і стерилізувати 2 години.

Ґуляш.

Покраяти мясо на малі кусочки, прирумянити їх на гарячім товщі, посипати мукою, щоби зробити запражку, розвести водою або виваром з костей, заправити до смаку, зливати горячим в слоїки і стерилізувати 2 години.

Язик і печінка.

Язик і печінку можна консервувати в такий самий спосіб, як все інше. Найкраще перше присмажити або припекти покраяні шматочки, відтак складати в слоїки, заправити до смаку, залляти виваром з костей, або водою і стерилізувати 2½ години.

Куряче мясо.

Куряче мясо можна консервувати з кістками, або без костей. Найкраще присмажувати поділене мясо і відтак складати горячим в слоїк, залляти горячою водою, посолити і приправити до смаку. Стерилізувати 2½ години. Коли консервується мясо з кістками, треба продовжити час стерилізації до трьох годин або до трьох з половиною.

КОНСЕРВОВАННЯ ГРИБІВ.

Всякого рода гриби так лісові (козарі, підпеньки, решітки, хрищі),

як і гриби плекані на городі (печериці) надаються до консервування.

Гриби добре почистити, покраяти на малі кусочки, відварити, воду відцідити, накладати в чисті слоїки, заллять кипячою посоленою водою, закрутити і стерилізувати 1½ до 2 годин.

КОНСЕРВОВАННЯ КУКУРУЗИ.

Вибрати тільки молоденьку кукурузу, обчистити добре, зістругати зернята ножем, або спеціяльним приладом, який можна для того купити. Налляти до кукурузи стільки води, що би в баняку не пригоріла. Додати одну ложечку соли і дві ложечки цукру до квартового слоїка, накрити баняк і приварити кукурузу пять хвилин. Накладати горячу кукурузу в горячі пів квартові слоїки (можна уживати також і квартові слоїки, але пів квартові є більше рекомендовані). Потрясти кожний слоїк, щоби кукуруза осілася і лишити в слоїку якого чверть цаля вільного місця з гори тому, що кукуруза пучнявіє при вареню. Не пакувати тісно, бо можна зіпсувати. Закрутити кожний слоїк, вложити в бойлер, налляти горячої води поверх слоїків і стерилізувати на скорім вогні через 3 години.

Кукуруза не все вдається, тому треба уважати на слідуюче:

1. Консервувати тільки молоду кукурузу.

2. Консервувати тільки свіжу з города кукурузу.

3. Спішити при роботі, щоби кукуруза ніколи не грілася в теплій кімнаті.

4. Опаковані горячі слоїки зараз стерилізувати.

5. Не жалувати вогню. Вода в бойлері мусить постійно варитися, а не грітися.

6. Уживати пів квартові слоїки.

7. Оскільки можливо стерилізувати періодично **в трьох днях, як** вже вияснено попередно для більшої певности.

Кукуруза в качанах.

Кукурузу на качанах можна також консервувати в той самий спосіб продовжуючи час стерилізації на пів години, коли уживається один період.

КОНСЕРВОВАННЯ ГОРОХУ, СТРУЧКОВОЇ ФАСОЛІ І ШПІНАКУ.

Більшість огородини можна успішно консервувати вище наведеним способом. Головно молодий горох, молода стручкова фасоля і шпінак повинні все бути включені до яринних консервів, тому що вони мають велику відживну вартість для нас.

КОНСЕРВОВАННЯ РИБИ.

Риба до консервування мусить бути свіжа. Почистити рибу і вийняти ости оскільки можливо. Намочити рибу в соленій воді, уживаючи дві ложки соли до кварти води. Коли риба мягка, можна додати більше соли. Мочити рибу від 10 хвилин до години, залежить як велика риба. Тої самої ропи не можна уживати на другу рибу, але треба зробити свіжу ропу.

Покраяти рибу на малі кусочки, поскладати в слоїки і посолити (пів ложечки соли до квартового слоїка). Води не давати, тільки поставити слоїки з рибою в теплу воду і заварити,

щоби вся риба була добре огріта, закрутити слоїк і стерилізувати в бойлері 3 години.

Смажена риба.

Вимочити рибу в ропі, як вище подано. Вийняти ости з риби, покраяти на малі кусники, мачати рибу в посолену муку і присмажити з обох боків, аж зарумяниться, відтак складати в слоїки. Не давати води. Вложити слоїки в теплу воду і приварити кілька хвилин, закрутити і стерилізувати 3 години.

КОНСЕРВОВАННЯ ОВОЧІВ.

Консервовання овочів переважно все вдається, тому, що кислина є свого рода консервуючим чинником. Більшість господинь робить ту помилку, що пересолоджує овочі. Дехто є того погляду, що коли додати більше цукру до овочів, то овочі краще законсервуються. То є помилка, бо цукор є консервуючим чинником тільки в таких густих речовинах, як джеми і мармаляди, а не компоти. Цукор додається до овочів для того, щоби поліпшити їх смак, як також зберігти кращий колір і вигляд овочу. Забагато цукру нищить деякі делікатні складники в овочах. Тому треба давати якнайменше цукру до овочів, хіба, що овочі є надто квасні. Слідуюча міра є добра:

Рідка рідина — 1 горнятко цукру до 3 горнят води — всі солодкі ягоди і не квасні овочі.

Середна рідина — 1 горнятко цукру до 2 горнят води — ріжні ягоди і трохи квасні овочі.

Густа рідина — 1 горнятко цукру до 1 горняти води — дуже квасні овочі.

Консервовання овочів без цукру. — Всі овочі можна консервувати без цукру, але в тім нема великої користи, тому, що смаком овочі недописують.

Консервовання овочів без варення.

Всі квасні овочі можна консервувати без цукру і без варення. На те надається найкраще калина, аґрест і рубарб. Наложити овочі в чисті слоїки і вложити ті слоїки в великий баняк наповнений зимною водою, так, щоби овочі були під водою. Коли зі слоїка не виходять бульки, то треба під водою наложити накривку з ґумкою і закрутити тісно. Відставити слоїки в зимне місце. Такі овочі можна уживати до паїв. Місце перетримування мусить бути холодне, бо в іншім разі зіпсуються. Цей спосіб не є запевнений.

Виріб овочевого Джелі (Галярета).

При відповідному варенню овочеві соки можуть перемінитися в густу дриглясту студінь, яку уживається так, як джем. Утворення студню завдячується складникові, що називається пектин. Без пектину не можна зробити джелі. Пектин знаходиться в овочах, але не всі овочі мають однакову скількість пектину. Не цілком дозрілі овочі мають більше пектину ніж переспілі овочі. Тому на джелі треба все брати не надто переспілі овочі.

Хоч пектин є конечний, то в додатку до пектину потрібно ще кислини, щоби витворити дриглясту студінь. Звичайно так буває, що сок з квасних овочів робить добрий джелі. Сам пектин і кислина не витворять джелі. До того треба мати ще відповідну пропорцію цукру.

Овочі, що надаються на джелі, бо мають пектин і кислину:

Квасні яблука.

Райські яблука (гаївки).
Квасний виноград.
Квасні сливки.
Агрест.
Порічки.
Калина.
Цитрина.
Квасні черешні.

Поза вище наведені овочі джелі можна робити також з черемхи додаючи до неї квасних райських яблук (креб еплс), або цитринового соку.

Спосіб.

Чисті помиті овочі зложити в баняк. Коли овочі великі, як яблука, покраяти на малі кусочки, але не оббирати шкірки, тому, що під нею є найбільше пектину. Налляти до овочів тільки води, щоб зрівналася з овочами. Варити до мягкости. Зілляти в рідкий мішочок і лишити, щоби сік стікав сам. Не здушувати соку, бо джелі стратить прозорість і буде каламутний. Коли весь сок скапав треба його зміряти на горнята і поставити на кухню варити в досить великім баняку. Коли сок закипить треба його зшумувати і варити так пять або десять хвилин. В між часі приготовити цукор. **Загально принято одно горнятко цукру на горня соку.** Коли овочі не мають багато пектину, то дається тільки три чверти горнятка цукру. Коли овочі мають багато кислини і пектину, тоді треба дати одно і чверть горнятка цукру.

Додати цукор на кипячий сок і зараз ставити на скорий вогонь, щоби сок безнастанно кипів. Коли вогонь вільний і сок не кипить, то пектин розкладається і джелі не згусне добре. Варити сок 5 до 20 хвилин, або й довше, залежить від овочів. Пробувати, чи варення готове. Коли капля з ложки гусне в дриглисту масу і великим густим кавалком спадає, то варення треба припинити і зараз зливати в горячі стерилізовані слоїки заливаючи поки горячі топленим земним воском. Коли ми не є певні, чи джелі дійшов до повної густоти, то краще не заливати воском, аж охолодне. В разі коли б сок не був виварений і не згус, можна ще раз переварити.

Добре зроблений джелі має бути крухкий, а не тягучий.

При зрізі ножем стінка джелі має лишатися гладка, а не випускати з себе рідкого соку.

Причини невдач.

Рідкий джелі. — За багато цукру в пропорції до пектину. Додати більше соку і переварити.

Твердий джелі. — За мало цукру в пропорції до пектину.

Твердий тягучий джелі. — Переварення є причиною тягучости.

Каламутний джелі. — Сок не є добре перецїджений або не зібрано шуми. Також коли по зваренню джелі стоїть в баняку якийсь час нім зілляється в слоїки, то стратить прозорість.

Темний джелі. — Коли вариться сок повільно, пектин розкладається хемічно і джелі тратить ясний колір.

Цукріння. — Коли джелі зцукрів, то на це є кілька причин. За мало варений або вимішуваний ложкою після того, коли додано цукор. Раз цукор доданий до соку не мається його мішати ложкою, тому, що може бути кристалізація цукру. Часом за багато цукру є причиною кристалізації.

Ферментуючий джелі. — Джелі може ферментувати (скисати), коли його не довариться.

Текучий джелі. — Джелі може зрі-

днути, коли перетримується в теплім, вогкім, соняшнім місци.

Спліснілий джелі. — Джелі завсіди повинен бути заллятий горячим воском (парафиновим) навкруги. Без воску може сплісніти.

ВИРІБ ЯРИННИХ ПИКЛС НА ЗИМУ.

Загальні зауваги.

Огородина уживана на пиклс повинна затримати свіжість та пружившість. Причиною скорченого вигляду огородини в пиклс є надто сильна рідина. Може бути за багато цукру, за багато соли або за багато оцту. Горячий оцет скорчує огородину.

Галун уживається в виробі пиклс для того, щоби надати огородині пружившости і зберегти колір. Галун не є здоровий, тому не рекомендується його.

Тверда вода не добра на ропу для огородини тому, що огородина почорніє через залізні складники. До твердої води треба додати трохи оцту.

Кращий колір огородини зберігається, коли мішане коріння звязати в платочок і заварити в оцті, а опісля викинути.

Листки хрону, вишень і винограду роблять огірки в маринатах зеленішими.

Порожні огірки бувають з причини надто довгого лежання перед уживанням або витворюються такими в часі виповнювання на городі.

Овочевий оцет (сайдер винегар) є найліпший на пиклс.

Оцет тратить силу, коли довго вариться. Огородина варена в оцті надто довго тратить пружившість.

Поливаний посуд є найліпший на приготовання маринат і пиклс.

Мішаний Релиш.

1 кварта січеної капусти.
Пів кварти січеної цибулі.
Пів кварти січеної солодкої червоної паприки (купується в більших містах).
Пів кварти січеної солодкої зеленої паприки.
4 ложки соли.
4 ложки муштарди.
2 ложечки насіння селери.
1 горнятко цукру.
1 кварту оцту.

Огородину посипати сіллю і відставити на годину. По годині відцідити, додати оцет, муштарду, зерно селери, цукор і все разом заварити. Складати горяче в горячі стерилізовані слоїки.

Релиш з помідорів і капусти.

2 кварті січених зелених помідорів.
6 великих цибуль дрібно посічених.
5 червоних паприк посічених.
4 кварті січеної капусти.
1 повну ложку з верхом насіння муштарди.
1 повну ложку з верхом насіння салєри.
1 ложечку (рівна) тюмерик порошку.
4 горняток цукру.
2 кварті оцту.

Змішати все разом. Варити поволи одну годину. Накладати горячим в горячі стерилізовані слоїки і закрутити.

Помідоровий пиклс.

1 ґальон зелених помідорів.
6 великих цибуль.
3 горнят жовтого цукру.
Пів цитрини.
Пів горнятка соли.
3 горнят оцту.
3 червоних паприки.
1 ложку чорного перцю.
1 ложку гвоздиків (кловс).
1 ложку алспайс.

1 ложку зернят салери.
1 ложку зернят муштарди.
1 ложку жовтої муштарди.

Покраяти помідори і цибулю на пластри, посолити і відставити на 12 годин. Відцідити, додати цитрину покраяну в пластри, січену паприку. Перець, гвоздики і олспайс завязати в платок. Залляти огородину оцтом, додати все решту і варити 30 мінут. Накладати горячим в горячі слоїки.

Помідоровий кечап.

1 ґальон оббираних червоних помідорів (посічених).
1 горнятко січеної червоної паприки.
2 середної величини цибулі січеної.
2 ложки соли.
8 ложок цукру.
1 ложку муштарди.
1 ложку меленого „алспайс".
1 ложечку меленого „джинджер".
2 ложечки мелених гвоздиків.
1 ложечку меленого „натмеґ".
2 горнят оцту.

Зварити огородину до мягкости в малій скількости води, перетерти через ситко, додати все решта і варити аж трохи згусне. Зливати горячим в горячі стерилізовані слоїки.

„Чілі сас".

3 тузіни дозрілих червоних помідорів (посічених).
6 зелених паприк посічених.
6 середних цибуль посічених.
2 горнят цукру.
4 ложечки соли.
2 ложечки меленого цинамону.
2 ложечки мелених гвоздиків.
2 ложечки меленого джинджер.
1 ложечку „чілі пепер".
4 горнятка оцту.

Зварити січену огородину до мягкости, додати все решта і варити поки маса згусне. Горячим накладати в горячі стерилізовані слоїки.

ЩО НАМ ТРЕБА ЗНАТИ ПРО ОГОРОДИНУ.

Здається зварити огородину не трудно. Люди вже століттями уживають варену огородину, як страву. Хто ж сьогодня ще не знав би, як варити капусту, або приготовити до їжі якусь іншу огородину? Однак, помимо довголітного досвіду, ми не знаємо, як приготовляти огородину. Не вистарчить тільки зварити огородину як будь, але треба знати, як зберегти природний колір огородини, як зберегти якнайбільше відживної вартости. Наука сьогодня подає нам головні засади відносно варення огородини, які хочемо тут обговорити.

Колір огородини.

Огородина ділиться на чотири роди щодо коліру: зелений, червоний, жовтий і біло-кремовий. Кожне з тих заколірувань має цілком відмінний склад, як також відмінні властивости. З тої причини нема одного загального правила, щоби відносилося до усіх родів однаково. Кожний рід треба трактувати з окрема.

Зелена огородина.

Всі рослини є свого рода тканинами з малесенькими комірочками, в яких є забарвлення. Зелена огородина має зелене забарвлення, що називається хлорофилом. Вода не розпускає хлорофилу. Коли полощемо зелену салату в воді, то вода від неї зовсім не зеленіє, але коли ту саму салату зварити, то вода трохи позеленіє, а салата стане рудавою. Зелене

забарвлення в огородині дуже скоро розкладається при варенні. Великим ворогом зеленого забарвлення є довге варення і кваси. Ті кваси, які нищать хлорофил, знаходяться в рослині в малесеньких кліточках обіч тих кліточок, що містять в собі хлорофил і ріжні мінеральні соли. В сировім, свіжім стані ті кліточки є покриті восковою болоною. Коли ж одначе зелену огородину вариться, то та воскова болона тріскає. Квас виходить з своїх кліток і переходить в сусідні клітки з хлорофилом і таким способом нищить зелений колір. При дуже довгім варенні огородина рудіє через розклад кліток і ділання квасу. Коли зелене забарвлення вийде з своєї клітки в воду, то разом з ним виходять ріжні мінеральні соли, які є дуже потрібними для відживи людського орґанізму. Така огородина тратить на вартости. Довге варення розпускає кваси, які нищать хлорофил і повстає хемічна зміна з тим наслідком, що огородина стає менше відживною. Тому при варенні зеленої огородини треба запамятати слідуюче:

1. Варити відразу в кипячій воді якнайскорше, щоби зберегти зелений колір. Ніколи не варити так довго, щоби огородина аж поруділа.

2. Варити якнайкоротше.

3. Варити зелену огородину в великій скількости води, щоби розпустити кваси, які виходять з кліток і нищать хлорофил. Для того тверда вода є дуже добра, бо містить в собі багато мінералів, які невтралізують кваси.

4. Варити зелену огородину без покришки, головно на початку, щоби випустити в воздух вибухові кваси.

Жовта огородина.

Жовте забарвлення знаходиться в такій огородині, як морква, бруква, гарбуз, солодка бульба і подібне. Той самий рід жовтого забарвлення знаходиться також і в зеленій огородині разом з хлорофилом, тільки в багато меншій скількости і є помітним тільки тоді, коли зелена огородина перевариться і стане жовто брунатною. Загально в рослинах бачимо жовтий колір аж в осени, коли листки на деревах стратять хлорофил і лишається тільки жовта краска.. Той самий рід жовтого коліру знаходиться в молоці, сметані, маслі, жовтку і воловім товщі.

Жовте забарвлення огородини не розпускається в воді і є тревале в варенню навіть в досить високій температурі. Таку огородину можна пекти в печі або в пароварі. Найбільше практичним є варити огородину в малій скількости води, щоби зберігати якнайбільше мінеральних солей. Коли жовта огородина потемніє при варенні, то це більше із причини припалення цукру, що знаходиться в соках огородини.

Червона огородина.

Огородина, що має в собі червону закраску є ограничена в нас до редькви, бураків та капусти, котра є більше пурпурова ніж червона. Червоне забарвлення є дуже широко поширене в природі, а головно в овочах та квітках. Цей рід рослинного забарвлення дуже ріжниться від інших родів тим, що легко розпускається в воді, і що потребує квасу, щоби затримати свій природний колір. За примір можна взяти наш борщ. Буряки і вивар з них стратять свій колір без якогось квасу, як помідори, цитрина, чи оцет. Те саме мається з червоною капустою. При варенні капуста синіє, коли ж додати квасу,

то зараз червоніє. Ворогами червоного коліру є сода, яка невтралізує квас і деякі металі, як бляха, чистий алюмінум і цинк, від яких червоний колір синіє.

Біла огородина.

Велика скількість білої огородини, як бараболя, капуста, цибуля і подібна має в собі трохи жовтого забарвлення та ще іншого роду забарвлення без коліру, що називається „флавон". Цей рід забарвлення при надто довгім варенні надає білій огородині негарний темно сивястий колір. Це діється тому, що при довгім варенні флавон розкладається і лучиться хемічно з другими складниками. Тому білу огородину треба варити тільки короткий час, щоби зберегти білий колір.

Як зберегти відживну вартість огородини.

1. Огородина містить в собі багато ріжних родів мінеральних солей, які дуже скоро розпускаються в воді. Тому огородину найкраще пекти в печі без води оскільки можливо, бо тоді зберігається ті важні мінерали. Це не відноситься до листкової огородини.

2. Огородину можна варити без великої втрати відживних вартостей. Оскільки можливо огородину треба варити цілою. Не різати огородини на дуже малі окрайці, бо тоді є більше поверхні і більша скількість мінеральних солей вилуговується з огородини. Коли ж треба перекроїти моркву або петрушку, то завсіди перерізувати вздовж, а не поперек.

3. Варити огородину в малій скількости води (крім листкової огородини), щоби вода опісля виварилася. Коли ж лишається трохи води, то ту воду треба зберігати, вливаючи її до зупи.

4. Ставити огородину варити тільки в кипячій воді на скорім вогні, щоби довго не грілася нім закипить. Ніколи не варити огородини в літній воді, тому, що це дає можливість солям розпускатися.

5. Не переварювати огородини, бо це зменшує її відживну вартість. Огородину ліпше недоварити, чим переварити.

6. При варенні зберегти природній колір огородини головно капусти, каляфіорів, стручкової фасолі і подібного, бо від коліру залежить також і відживна вартість огородини.

ЯК РОБИТИ МОРОЗИВО (АЙС КРІМ).

Морозиво ділиться на два роди — овочеве і сметанкове. Хоч обидва роди засадничо ріжняться, бо одно є з овочевих соків, а друге з молока, яєць, сметанки, однак обидва роди є продуктом стерилізації.

Успіх доброго морозива полягає в тім, щоби кристалики тої рідини, з якої робиться морозиво, були як найдрібніші. Чим дрібніші кристалики, тим більше оксамитний смак має морозиво. Для того додається до морозива таке, як сметанку, яйця, або желятину, щоби побільшити густоту рідини. Дальше також вбивається воздух в масу для роздрібнення кристаликів. Ефект воздуху є той самий, що вибивання білків з яєць на шуму. Через вибивання формуються малесенькі комірочки наповнені воздухом. Ті комірочки є відділені одна від другої тонесенькою стінкою з води, в якій знаходяться в суспензі

малі, дрібні, солідні кавальчики других доданих пожив. Коли температура обнижується, то вода поміж комірками замерзає в малі кришталики. Всі ті кришталики є відділені через комірки воздуху. Коли б там не було воздуху ані других доданих пожив, то ті кришталики не були б відділені і заморозились би в один солідний кавалок леду.

Морозиво є дуже таною, лакомою та здоровою їдою, тому коли робиться склад леду на літо, повинно ся увести звичай роблення морозива. Машинка до морозива не є коштовна і послужить на роки. До роздрібненого леду додається соли в такій пропорції — одно горнятко соли на 3 кварти товченого леду. Сіль значно скорше обнижує температуру і морозиво скорше замерзає. Воду з машинки треба часто відціджувати, бо вода підносить температуру.

Морозиво можна робити і без машинки зимовою порою. Для того можна наперед заморозити воду на лід, потовкти лід, перемішати з сіллю і вложити в балію та в лід вставити посудину з рідиною на морозиво. Все те треба тримати на дворі, коли є добрий мороз. Часто перемішувати ложкою масу, щоби роздрібнити кришталики, бо інакше маса замерзне на лід. В кожній хаті може бути морозиво через цілу зиму, бо морозу зимою ніде не бракує.

Ванілеве морозиво з яйцем.

Одно і половина горняти молока.
2 горнят рідкої сметани.
1 велике яйце або двоє малих.
Пів горнятка цукру.
Півтора ложечки ванілії для запаху.
Пів ложечки соли.
Вбити яйце, додати цукор і молоко, перемішати і варити над парою аж поки молоко трохи не згусне. Уважати, щоби яйце не стялося. Охолодити в зимній воді. Додати сметанку, ванілію і сіль. Наповнити тою рідиною пушку, що є в машинці до морозива, вложити пушку в ведро, накласти вітрачок, накрити, обложити ледом перемішаним зі сіллю. З початку крутити поволі яких 3 хвилині, а пізніше приспішити. Коли вже готове, вийняти вітрачок, перемішати, накрити, додати на верх леду і відставити на пів години перед уживанням. Воду з ведра треба все відціджувати, тому, що вода підносить температуру і морозиво рідне.

Ванілеве морозиво з желятиною.

Желятини — одна і три чверти ложечки.
Зимної води — 1 ложка.
Кипячої води — 1 ложка.
Молока — одно і чверть горнятка.
Цукру — пів горнятка.
Рідкої сметанки — двоє і половина горняти.
Соли — пів ложечки.
Ванілії — 2 ложечки.

Змішати желятину з зимною водою і нехай постоїть 5 хвилин. Пізніше додати кипячу воду до желятини, тримати над парою мішаючи аж поки желятина не розпливеться. Окремо змішати молоко з цукром і загріти. Додати до молока розпущену желятину і разом все загріти, щоби цукор розійшовся. Охолодити. Додати сметанку, ванілію і сіль. Зілляти в пушку і поступати, як подано повище.

УВАГА — До того припису можна додати також яйце. Замісць ванілії можна дати сильної кави або гіркої чоколяди розпущеної в кипячій воді.

Морозиво з суниць.

Свіжі суниці — 2 горнят. Ягоди перетерти через ситко, щоби всеї маси разом з соком було 2

горнят. Можна уживати консервовані ягоди зі слоїка.
Цитриновий сок — 1 ложка.
Молоко — три чверти горнятка.
Цукор — 1 і чверть горнятка.
Рідка сметана — півтора горнятка.
Сіль — чверть ложечки.

Змішати цукор з молоком, гріти над парою аж поки цукор не розійдеться. Охолодити, додати сметанку і сіль, зілляти до пушки, накрити і крутити 10 хвилин. Добре обтерти накривку зі соли, розкрутити пушку і додати суниці змішані з цитриновим соком. Накрити і знова крутити як попередно.

УВАГА: Замісць суниць можна уживати малини або ананас (крошед пайнепл).

Морозиво помаранчеве (Шербет).

Помаранчевий сок — півтора горнятка.
Цитриновий сок — чверть горнятка.
Молоко — три чверти горнятка.
Цукор — одно і чверть горнятка.
Рідка сметанка — півтора горнятка.
Сіль — чверть ложечки.

Змішати молоко з цукром і гріти над парою, щоби цукор розійшовся. Охолодити, додати сметанку, сіль і зілляти до пушки, накрити і крутити 10 хвилин. Згорнути лід і втерти накривку, отворити пушку і додати помаранчевий і цитриновий сок. Накрити, наложити леду і крутити як попередно.

Овочеве морозиво.

Вода — 4 горнят.
Цукор — півтора горнятка.
Сок з суниць — 2 горнят.
Цитриновий сок — 2 ложки.

Заварити воду з цукром, охолодити, додати овочеві соки і зілляти в пушку та крутити.

УВАГА: Замісць суниць можна уживати ріжного рода овочеві соки. Навіть консервовані суниці (машини або інші овочі) в слоїках придаються на морозиво разом з ягодами.

ДЕЩО ПРО ПАЇ.

По чім судимо добрий пай.

Добрий пай судимо головно по паєвім тісті, яке повинно бути крухе і легко відділюватися великими платками маючи загальний вигляд густо збитих піхурців. Тісто має бути настільки крухе, щоби можна його без труднощів перекроїти вилками, але не сміє розсипатися на дрібні кришки, тільки свобідно ділитися на великі платки. Береги тіста мають бути більше румяні ніж середина або спід. Оце є ознака доброго паєвого тіста.

Як мішати муку з товщем.

Тайна доброго крухого пая полягає перше всего в способі мішання товщу з мукою. Коли додамо товщ до муки і перетремо все руками, то стається таке, що товщ від теплих рук мякне роздроблюючися на малесенькі одробинки, перемішується з мукою рівномірно і мука втягає в себе товщ. З такого тіста буде невдача, тому, що тісто буде тверде і не буде ділитися на платки.

Для доброго пая треба уживати холодний товщ, який кришимо в муці двома ножами. Ножі ліпше уживати ніж пальці з двох причин. Перше тому, що ножі є холодні, і товщ не мякне від них так, як від пальців. Друга причина є та, що товщ ножем

не роздроблюється так, як пальцями, але лишається в муці в грубших одробинках. Якраз цілий секрет доброго пая полягає в тім, щоби товщ не був роздроблений, але лишився в кусочках величини дрібнесенького горошку, бо від того пізніше повстають піхурці і тісто відділюється платками. Грубші кусочки товщу є обліплені навкола мукою і до такого тіста вже не потрібно багато води, тому, що мука є втягнена в товщ. Таке тісто буде мягке і крухе. Забагато води в тісті робить тісто твердим. Мішання **товщу з мукою** робиться скоро і цілий процес не повинен взяти довше як мінуту.

Як додавати воду.

Коли товщ є змішаний з мукою після вказаного способу, слідуючим важним кроком є додання води. Успіх доброго пая дальше полягає в тім, щоби воду розділити рівномірно поміж всі кусочки товщу. Кожний кусочок товщу є обліплений мукою, отже потрібно тільки трошки води, щоби звогчити **муку і звести всі кусочки** разом до купи. Коли ж дамо за багато води, то з того буде невдача, бо тісто стане липке і хоч би до него додати ще муки, то все одно вже не направиться, а ще й погіршиться, бо тісто ствердне. Найкраще додавати воду до муки в той спосіб, щоби зі збанка зимна вода скапувала крапля за краплею на муку. Другою рукою зводити тісто до купи ножем. Ніколи не лляти води до пая, тільки скроплювати тут то там і зводити до купи. Ніколи не капати води на те тісто, що вже є зведене до купи, тільки на суху муку. Коли тісто вже все перемішане і не розсипається, але збивається в одну масу, то більше води не треба. Уважати, щоби не дати за багато води, бо тісто певно буде тверде. Коли замісимо після вказаного способу, то тісто не буде липке, ані сипке, і після спечення вийде мягко крухе.

Як зробимо помилку, то вже нема що її направляти, бо все одно буде невдача. З того видно, як тайна доброго пая полягає в способі мішання товщу з мукою і в способі додання води.

Не можна обчислити точної міри води до паєвого тіста, тому, що не всяка мука є однакова. Декотра мука втягає в себе більше води, а декотра менше. Дальше коли товщ є дуже роздроблений в муці, як воно буває, коли перетираємо тісто пальцями, тоді така маса втягне в себе більше води. Тому треба зрозуміти цілу будову паєвого тіста і додавати воду після наведеного способу, коли не хочемо мати невдач.

Коли ж тісто є зведене до купи, його не треба вимішувати, але легенько поділити на стільки частин, скільки буде паїв. Кожний шматочок тіста тачати уважно від середини до берегів короткими рухами. Уважати, щоб не тачати вперед і взад, як буває з тістом на пироги, або макарон.

Температура печі.

Паєве тісто потребує дуже високої температури (450 степенів). Ніколи не ставити паї в теплу піч, але відразу в дуже гарячу, аж поки тісто не стане штивне і сухе, а до того румяне.

Звичайне тісто на пай.

2 горнят муки.
Пів ложечки соли.
Дві третини горнятка смальцю.
Вода.

Тісто на пай з оріхами.

1 горнятко муки.
Чверть горнятка дуже дрібно посічених оріхів.
Трета часть горнятка смальцю.
Чверть ложечки соли.
Зимної води.
Оріхи змішати з мукою і додати воду, як вище вияснено.

Помаранчевий пай.

Чверть горнятка муки (4 рівних столових ложки).
2 ложки „корнстарч".
Пів горнятка цукру.
3 жовтки.
Одно і пів горняти гарячого молока.
Пів горнятка помаранчевого соку.
1 ложечку масла.
Тертої шкірки з одної помаранчі.

Змішати муку, корнстарч і цукор, розправити гарячим молоком, варити над парою 15 хвилин мішаючи весь час. Додати вбиті жовтки і сок помаранчевий. Приварити все разом кілька хвилин. Додати масло і терту шкірку. Вбити окремо три білки з цукром і частину вбитих білків змішати зі звареною масою. Наложити гарячу масу на спечений спід пая, наложити на верх шуму вбитих білків і зарумянити в печі.

Ананасовий пай (пайнепл).

1 і пів горнятка гарячого молока.
Пів горнятка цукру.
Трошки соли.
2 ложки корнстарч.
2 жовтки.
1 горнятко посіченого ананасу (пайнепл). Коли уживається купований в бляшанці пайнепл, тоді треба додати трошки більше корнстарчу.
2 білки.
4 ложки цукру.
Печений спід пая.

Змішати цукор, крохмаль і сіль разом розправити кипячим молоком. Коли уживається купований в бляшанці ананас, сцідити до молока сок з ананасу. Варити в парі 15 хвилин. Додати вбиті жовтки і ще приварити. Додати січений ананас. Наложити крем на спечене паєве тісто. Зверху наложити шуму з білків і цукру і прирумянити в печі.

Пай з гарбуза і помаранча.

2 горнят звареного гарбуза.
1 горнятко густої солодкої сметани.
1 горнятко молока.
Тертої шкірки з пів цитрини.
3 добре вбитих жовтки.
Пів горнятка цукру.
Ложечку меленого джінджер.
Ложечку меленого цинамону.
1 горнятко помаранчевої мармаляди.
3 білки вбитих на піну

Змішати все разом, тільки лишити білки і мармоляду. Перетерти через ситко і вбити в масу мармоляду і піну з білків. Наложити масу на не-спечене паєве тісто і пекти в печі.

ПОРАДИ ГОСПОДИНЯМ.

Як чистити образи в олійних фарбах. — Ніколи не уживати води ані оливи на мальовані образи, бо можна їх знищити. Замісць води, або оливи намачайте мягкий платок в білок з яйця і втирайте.

Щоби свічка горіла повільно, — вкиньте трохи соли навкола ґнота. Так само дається ложечку соли до нафти, щоби лямпа ясніше світила.

Як позбутися нагнітки. — Кожної ночі капнути трохи терпентини на нагнітку.

Плями з товщу. — Евкалиптусова олива вичищує плями з товщу на всякій матерії. Намочити мягку шматку в

ту оливу і натирати плями аж поки не зникнуть.

Як острити ножиці. — Ножиці найкраще острити голкою, значиться перетинати голку ножицями багато разів і це виострить ножиці.

Для направи розбитого порцелянового начиння можна зробити цемент змішуючи „плестер оф перис" з білком яйця. Масу треба мішати, поки не стане наче сметана. Уживати, як всякий інший карук.

Чищення ржі з одежі. — Сік з рубарбу, витиснений з кінчиків свіжого била вичистить пляму з іржі багато скорше, ніж давніший спосіб цитрина і сіль.

Плями від мух на рамцях та зеркалі скоро усуваються пивом.

Спалені місця на біллю можна усунути, коли їх посиплемо мокрою сіллю і дамо на горяче сонце. Як за першим разом не поможе, треба повторити.

ЯК КВАСИТИ ОГІРКИ, КАПУСТУ Й БОРЩ?

Квашені огірки за одну добу.

Здорові, зелені огірки сполокати в зимній воді, повтинати їм з обох кінців вершки, уложити щільно в великім камяннім горшку, слоїку або в добре випареній діжці, додати зубець часнику, прикрити вязкою кропу, залляти трьома частями посоленої води, четвертою житнього борщу й поставити над теплою кухнею. За 24 години будуть квашені й добрі до вжитку.

Огірки квашені на скоре зужиття.

Приготовані, як попередньо, огірки залити добре посоленою літеплою водою, завязати папером, зглядно притиснути денцем і каменем і поставити над кухнею на 2—3 дні. Коли огірки досить квасні — винести до пивниці.

Знаменитий спосіб квашення огірків.

Копу середньо довгих огірків чиститься зимною водою при помочі щітки і кладеться відтак на 24 години до зимної води. На слідуючий день розпускається фунт доброї соли і ⅛ літри оцту в воді (найкраще джерельній). Відтак укладається огірки в бочці, в камянім горшку, або в шкляній посудині і додається до них трохи недозрілого винограду, дозрілого кропу, листя з черешні й покраяного хрону. Мішанину води, оцту й соли не вариться, тільки зимну й переварену наливається на огірки. Посудину, в якій кваситься огірки, треба держати в холоднім, продувнім темнім місці, отже найкраще в пивниці. По менш-більш вісьмох тижнях, коли огірки вже добрі, виймається ріжні додатки (виноград, листя, хрін), теч відціджується і заварюється і відтак остудженою наливається огірки, які дадуться довго передержати.

Квашення огірків на зиму.

Огірки на зиму треба квасити вже в половині серпня, коли вони найкращі, вибирати зелені без плям, подовгасті і зібрані в сухий час. Обтерти їх на сухо, укладати, не обтинаючи

кінців, в дубову бочівку із шпунтом. Бочівку треба спершу кілька разів випарити. Дно бочки вистелити дозрілим кропом, а огірки також перекладати кропом з доданням невеликої кількости вишневого й виноградового листя, кілька зубців часнику й кілька кусників обчищеного хрону. Так уложені залляти перевареною, зимною водою з сіллю (пів фунта солі на копу огірків) і поставити в пивниці. По кількох днях долляти перевареної, зимної води, бо трохи води завсіди убуває, відтак зашпунтувати і обляти смолою. По кількох тижнях можна бочку на рівнім місці трохи покачати, щоб огірки рівно квасились.

Капуста уквашена в трьох днях.

Коли хто хоче мати в літі або в осени на свіжо уквашену капусту до скорого вжитку, то мусить кілька головок капусти покраяти тонко ножем, легко посолити, а по пів години витиснути, щоб вийшла гіркість. Відтак вложити до камяного горшка, залляти водою, вицідженою з варення картопель, додати кавалок разового хліба і поставити в теплі над кухнею.

Квашення капусти на зиму.

Коли хто хоче мати гарну, білу капусту, треба вибирати виключно білі, тверді головки й перекраявши їх на половину, обібрати з верхніх листків і викраяти качан з середини. Опісля шаткувати на шатківниці якнайтонше. На три копи капусти взяти два фунти соли й капусту посолити. При соленні додати до капусти трохи кропу. Посолену капусту накладати в суху, вперед добре випарену, найкраще дубову бочку, якої спід можна вистелити чистими листками обібраними з капусти. Хто хоче мати смачнішу капусту, може її перекладати цілими, малими, квасними яблуками й вбивати міцно деревляною довбнею. Чим сильніше капуста убита, тим краще держиться. Відтак прикрити капусту кружком (денцем), притиснути каменем і поставити в кухні, в якій температура доходить до 60 ст. Ф. По тижневі, коли на верха зберуться баньочки піни, треба зняти камінь і кружок, зібрати старанно всю ціну, поперебивати капусту аж до споду гостро затесаним патиком, щоб з неї виходила гіркість, а кружок і камінь старанно обмити й відставити. По кількох днях знова зібрати баньочки піни, прикрити капусту кусником чистого полотна, на це покласти кружок і притиснути каменем. По десяти днях треба бочку з капустою винести до пивниці а по двох або трьох тижнях капуста вже буде квасна й можна її уживати. Полотно, кружок і камінь, а також і боки бочки (з середини), треба старанно обмивати принайменше раз на тиждень.

Квашена ріпа.

Вибрати велику ріпу, очистити з верхньої лупини, пошаткувати дрібно і квасити як капусту на зиму.

Квашення борщу з бураків.

Взяти кілька більших бураків або кільканадцять менших цвіклових бураків, обібрати й сполокати їх старанно, покраяти на дрібні кусники та вложити в камяне, або шклянне начиння і залляти перевареною, літеплою водою. На верх дати кавалок житнього квасного хліба й поставити

в теплім місці над кухнею. По чотирьох днях борщ повинен вже бути квасний і добрий до вжитку. Коли на верха твориться пліснь, то треба її зібрати, викинути розмочений хліб і замішати добре до споду. Коли такий борщ держиться в холоднім місці, то можна його переховувати цілком свіжий через довший час. Все ж таки треба його, щоб був добре квасний, зляти до чистих пляшок або слоїків і завязати перґаміновим папером. Борщ повинен бути завжди в хаті, тому то, коли один кінчиться, треба зараз наквасити свіжий.

Квашення житнього борщу.

Літру разової, житньої муки або дві літри житнього ґрису, запарити кипячою водою на густо й поставити в теплім місци на 48 годин. Коли зачне ферментувати й тісто росте до гори, залляти зимною водою і так лишити в зимнім місці й черпати легко з верху, щоб не скаламутити. Такий борщ дуже смачний і здоровий і може заступити борщ з бураків, коли такого нема. До такого житнього борщу треба додати в часі варення дрібно покраяних цвіклових бураків, щоб був рожевий.

Коли часом трапиться, що потрібно борщу, а нема готового, то можна порадити собі в ось який спосіб: кілька малих цвіклових бураків утерти на терці, спражити їх в риночці, перецідити через ситко, до соку вляти трохи винного оцту й разом заварити.

СЛАБИЙ ЗУБ.

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постілці
Пришиває лату.
Аж у сінях двері скрип!
Далі в хату двері рип!
Шелеп кум у хату.

„Здоровенькі ви були!
А що ж мої постоли
Вже мабуть готові?"
— Зараз будуть, погодіть...
Що ж ви стогнете, як дід?
Чи вже ж не здорові?

„Та не то, щоб, Боже крий,
Був я дуже так слабий,
А так тільки нудно.
Розболівся вражий зуб,
Та заріс тобі, як дуб,
Що й вирвати трудно."

— Не журіться! — каже швець.
Ось сядьте но на стілець!
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав,
До ноги чіпляє.

Але звісно, у шевців
Все дірвії стільці,
Щоб то не душило.
Ото шевчик і зайшов,
Нишком дірку ту знайшов,
Та хвать кума шилом!

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою з заду лап
За грішнее тіло!
„Не даремне ж я стогнав!..
Бач, коріння попускав,
Аж там заболіло!..."

Степан Руданський.

З ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ НА БУКОВИНІ.

Понижчі картини з Зеленої Буковини одержав гром. Іван Білецький у Вінніпегу від своєї сестри Юліянни. замуж. Слюзар (рідна матір о. Вол. Слюзаря, пароха української православної церкви св. Софії в Монтрелі), яка живе в селі Чункові, повіт Заставна.

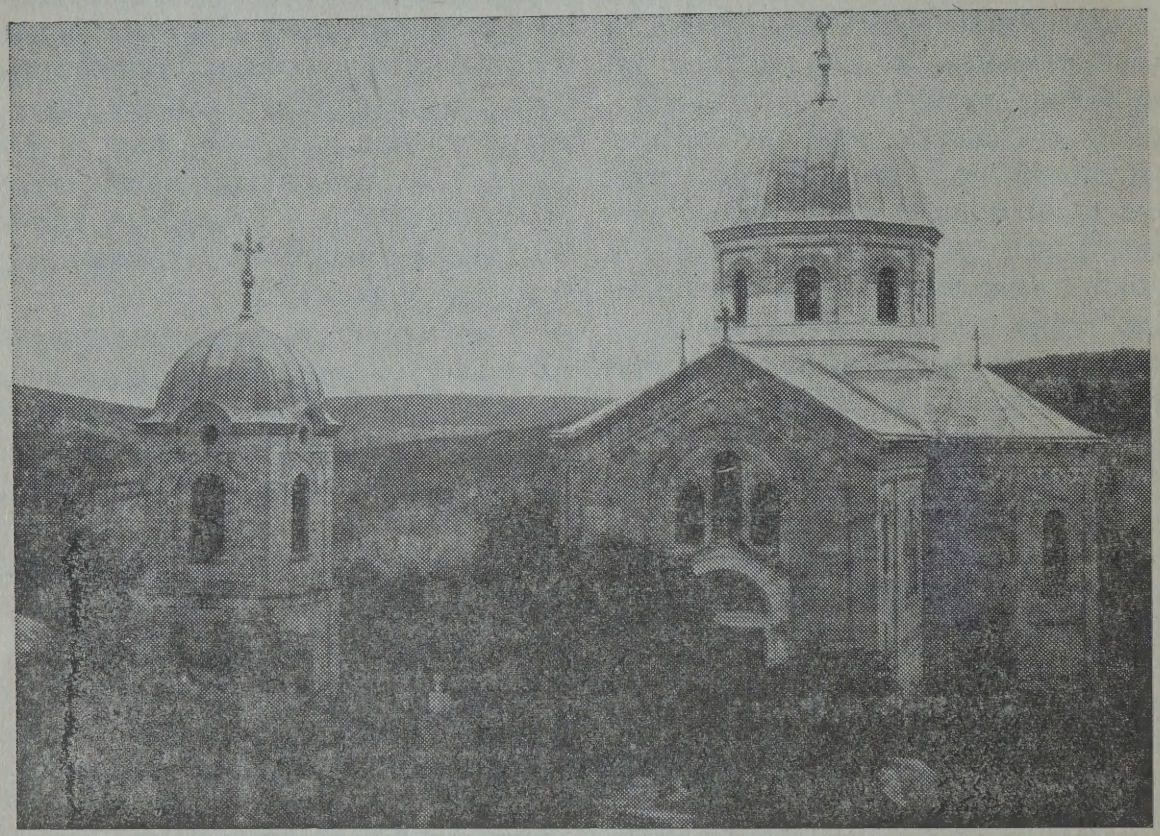

Церква з дзвіницею в селі Чункові, повіт Заставна, на Буковині. — Збудована в роках 1910—1912.

Українські шкільні діти в селі Чункові, на Буковині. По середині учитель румун, який учив по румунськи, бо сам він навіть не вмів говорити по українськи. Світлина знята в 1937 році.

Церковний хор в селі Чункові, пов. Заставна, на Буковині. По середині сидять: о. Іван Джулинський і Василь Маник (син Михася Маника Грицькового), даскал церковний, який навчив цих молодих хлопців гарно співати.

Українське весілля в селі Чункові, на Буковині. Дмитро Ґоргіца із Дорошівців дружиться з Марусею Грицюківною, дочкою Івана Грицюка в Чункові. Весілля відбулося на Зелені Свята 1936 р.

УКРАЇНСЬКІ ІМЕНА В АНҐЛІЙСЬКІЙ МОВІ.

Непорушувана, як здається, до тепер тема в українській літературі на північно-американському континенті є уживання українських імен в анґлійській мові. З самим уживанням вяжуться походження імен, силябізування та перекладання їх на анґлійське.

Розріжняємо імена перші або хрестні від прізвищ або назвищ. По анґлійськи: „нейм" і „сорнейм". Походження перших імен в українців всім добре відоме. Всі українці християни — і при хрещенні надається кожному перше імя. Церковний календар показує, що на кожний день в році припадає імя якогось святого і такий список святах стає родичам, дійсним і хрестним, та священикам, часто в пригоді. Родився хлопець сказати в день або близько дня святого Андрія, Андрієм його називають. Коли на св. Івана, то Іваном, а коли дівчина родилася в день св. Анни або Параскевії, то Анною або Параскевією її називають.

Бувало багато виїмків — в старому краю між інтеліґенцією, а на цьому континенті між всіми клясами — де почали придумувати та виковувати нові хрестні імена, необняті списом святих в церковному календарі.

Підчас, коли надавання прізвищ залежне у великій мірі від посторонніх людей, то надавання хрестних імен залежне більше від родичів дійсних чи хрестних, або одних і других, хоч часом і від того, що хрестить. У всякому разі не від того, кого хреститься або іменується і з того приводу, коли дитина підросте, а надане їй при христі імя собі не сподобає, то первісне імя постепенно або й раптово занехує, а натомісць прибирає собі інше імя, більше до своєї вподоби.

До таких пізніших змін бувають також інші причини, деколи трохи поважнішого характеру. Пригадується випадок, коли зголосилося, по справі, двох рідних братів, роджених в старому краю. В тягу розмови виявилося, що обидва брати Іванами називаються. Запитані чому так, брати трохи змішалися, бесіда не клеїлася, але присутний старший віком та їх добре знакомий ще зо старого краю, підхопив та дав таке пояснення: „Цих двох хлопців знаю добре ще від маленьких; памятаю, коли вони родилися та хрестилися. Коли старшому Іванові було вже кілька літ, народився молодший і прийшлося кумам нести його до церкви до хресту. Була зима й коли родичі новонародженого виправляли кумів в дорогу, то почастували їх чим могли, щоби добре йшлося, а при тім згадали, що один Іван у них вже є, отже повинно бути якесь інше. Але про такі річи говорилося в хаті, а подорозі куми, будучи в незлому настрою, говорили про що інше та отцеві парохові (недавно до села прибувшому), забули бажання родичів передати. Не знаючи ситуації а придержуючись церковного календаря та звичаю, о. парох так і другу дитину Іваном охрестив.

Була колись в старому краю написана та видана брошуркою розвідка про українські прізвища, де зверталося, між іншим, увагу на те, що в українських прізвищах є багато дотепу та гумору.

Завважити можна, що надавання прізвищ посторонніми людьми хоч робиться, в більшости випадках, при-

нагідно, без великої або й ніякої застанови, у всякому разі без злої волі, то в многих українських прізвищах дається доглянути дещо вульгарности, а то й глузування.

Людям з одної місцевости, що з собою зжилися, та до своїх прізвищ призвичаїлися, такі річи мало або й цілковито не впадають в очі. Та людям з інших місцевостей, що їх доля знесла до купи вже на цьому континенті, незвичайні прізвища скоро стають перед очима.

Многі з таких позмінювали свої прізвища, часом до непізнання. Причин на те більше як одна; не тільки та, що одно або друге прізвище не добре підібране таки в українській мові, але й тяжко їх в анґлійськім силябізувати (писати). Більшість зо старшого нашого покоління в „спелінґу" не бита, а ще як попаде таке прізвище як Лещишин, Семчишин, Онищук, або Ніщинський, то пересічний анґлієць, коли йому силябізується, починає нетерпеливитися, а то навіть попадає в певного рода розстрій і замість писати в такому прізвищі, як Лещишин — коли брати з-польська — потрійне „з" чи подвійне „с", число тих буков, нім скінчить писати, то подвоїть або потроїть і таким способом вийде прізвище, що його в ніякій мові не знайдеться і нема язика, щоб його міг вимовити.

Такі й другі труднощі кладуть перед нами питання: як найлучше поступати з українськими іменами та прізвищами в анґлійській мові? Чи змінювати на анґлійські, або французькі? По нашій думці ні, і то з кількох причин. Між ними одна, що річ не так в імени чи прізвищу, як в характері та особистости даної особи. Є випадки, на цьому континенті, де наші бизнесовці та професіоналісти змінили свої прізвища з таким вислідом, що українці і дальше кличуть їх по старому, а анґлійці новим іменем. Що таке двійне прізвище потягає за собою більше невигод як приємности чи помочі в бизнесі, знають добре ті, що на таке пустилися. Крім того, самого вигляду українця чи словянина, в протиставленню до анґлійця самим зміненим прізвищем ніяк не закрити.

Поминувши прізвища крайно вульгарні або смішні — і тим самим на зміну може заслугуючі — українські прізвища повиннося в їх первіснім виді задержувати, тільки з тим, що треба цілком забути за польський, румунський чи московський спосіб їх силябізування. Нема оправдання на те, щоби прізвище наприклад „Лещишин" писати по анґлійськи Leszczyszyn або назвище Чаплинський силябізувати як Czaplynski. Тут українці з поляками чи москалями не мають в урядових справах більше до діла. Ходить тільки, щоб вимова даного прізвища в анґлійськім була переведена якнайблище до вимови в українськім. З тої причини наведені прізвища повиннося писати в анґлійській мові як Leschishin і Chaplinsky. Навіть так добре знане слово, як „Січ" не повиннося писати по анґлійськи Sicz або Sitch (бо анґлієць читає його як Сич), а Seech.

Почуття нисшости відбивається часто і в українських прізвищах та іменах в анґлійській мові. Каже українець анґлійцеві, що він називається Угрин, а той пише Orien або Паламар, а той пише Palmer. Українець видить, що його імя чи прізвище не добре вимовлене чи написане, але не має відваги сказати, а коли треба, то й на

картці написати, що його імя пишеться так а не інакше. Покивується нераз головою притакуючо там, де треба трохи цивільної відваги та скорого справлення чи заперечення.

Вертаючи до надавання імен хрестних, пригадується, що були в старому краю села, де кожній дитині неправого ложа священик сам давав дивнозвучні імена, не питаючись навіть найбільше заінтересованих і це було свого рода пятно для дитини на ціле її життя. Такі випадки належуть, треба сподіватися, до минувшини. У всякому разі не мають вони застосування в Канаді чи Зєдинених Державах. З практичного боку можна однак зробити завважу, що підбираючи перші імена для своїх новонароджених, родичі повинні вибирати імена, що їх подибуємо в обидвох, українській і анґлійській мовах. До таких належуть: Андрій, Іван, Борис, Омелян, Петро, Микола, Теодор, Степан, Марія Анастазія, Ольга, Анна, Стефанія, Катерина, Варвара і др.

Треба памятати, що українське Федір (Теодор) не те, що анґлійське Фред (Фредерик), Василь не Вилліям (Бил), Дмитро не Джім (Джеймс), Василина не Ліна, Мирослава не Мері, а Настя не Неті. Анґлійська література досить багата — кожний більший словар містить спис чоловічих та жіночих імен, їх походження, первісне значіння (в жидівській, грецькій та інших мовах) і всякому, що володіє достаточно анґлійською мовою та письмом, не зашкодить і туди час від часу заглянути, бо словар — одна з мудрих книг (є люди, що думають, що вона наймудріша), бо в ній на все є пояснення.

Теодор Гуменюк.

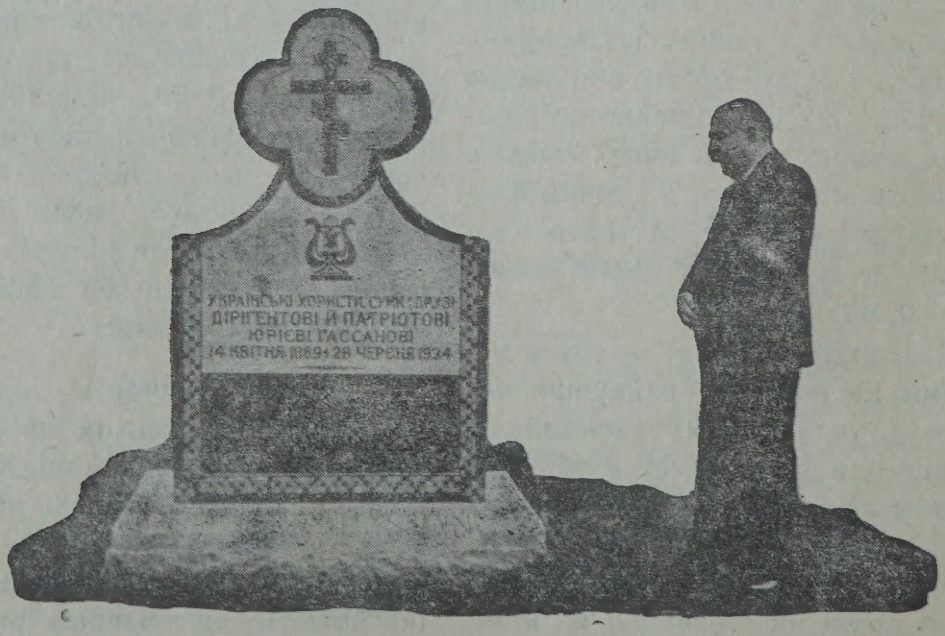

Проф. Ол. Кошиць промовляє над гробом Пок. Юрія Гассана в Торонто з нагоди посвячення його памятника, 1-го вересня, 1940.

БИШИХА АБО РОЖА У СВИНЕЙ

(По англ.: Swine Erysipelas; по лат.: Erysipelothrix rhusiopathiae; по франц.: Rouquet de porco по німец.: Rotlauf).

Бишиха є дуже заразливою слабістю. Часом її називають рожою або пятнистою слабістю. Таку назву дають їй завдяки тому, що підчас слабости на шкірі є плями червонявого кольору, які то появляються, то зникають.

Ця слабість є заразлива для свиней, людей, телят, ягнят, зайців, мишей, курей, індиків і голубів. Людей вона чіпляється звичайно крізь рани на шкірі рук, коли обходиться скотину, що нездужає на цю слабість.

Між свиньми вона найбільше трапляється у місяцях між липнем і вереснем. По більшій части молоді свині у віці від трьох до дванадцять місяців підпадають цій слабости, але були случаї, що й старші свині слабували. В господарствах, де ця слабість була попередно, вона відновлюється що року під осінь. Бактерії цеї хвороби бувають у хлівах у підстілці, в гною і в землі.

Свині заражуються найбільше через шлунок, коли їдять заражений корм. У корми вона дістається тоді, коли до корму додалось щось такого, що походило від слабих свиней, або частина кізяків від слабих свиней дісталась у корм, або із землі, де свині риють, шукаючи за корінцями та мінералами.

Свині, що цю слабість перебули і виздоровіли, звичайно є відпорні на неї до смерти.

Як пізнати бишиху.

Звичайно цю слабість тяжко пізнати, щоб бути певним, що це бишиха, бо вона дуже подібна до свинячої холери. Щоб бути певним, що слабість є бишиха, треба закликати ветеринаря, а він по випробованні крови може сказати певніше. Звичайній людині є можливе тільки підозрівати, коли зауважиться ознаки, тай бути на осторозі.

Ця слабість появляється у трьох видах. Один вид або рід є плямистий. Він найчастіше стрічається в Канаді і Зединених Державах. Він також є найлагіднішим, бо від нього рідко коли свині гинуть. Шкода від цього роду бишихи для господаря є в тім, що вона спиняє ріст та тучення свиней і тим збільшає кошт плекання свиней. Пізнається цю слабість по малих гулях, які мають форму розтягненого квадрату (форму паралельограма) і які звичайно бувають на ногах та інших частях тіла. По тижневі або двох з цих напухлин або гуль лущиться шкіра. Часом шкіра зашкаралупіє на довший час. Свині, які слабують, звичайно мало їдять.

Другий рід є острий. Коли цей рід бишихи зявиться, то звичайно одно або більше свиней не хочуть їсти. Деякі мають бігунку або й запір. Інші знов сторонять від решти свиней. Вонітування часто є підозрілою ознакою, що цей рід слабости є між свиньми. Найбільше звичайні ознаки цего роду бишихи є ті, що слабі свині рухаються з болем, і кривають. Зад найчастіше терпить при цій формі недуги. Часто, коли свиню наженеться, то вона скочить раптово і побіжить трохи, так як би їй нічого не браку-

вало. Часом очі або слезять або й закисають. Свиня може слабувати так пару годин, а часом і три-чотири дні. На останку появляються на литках, на череві, на гортанці та на вухах червоні плями. Ці плями найбільше зауважується тоді, як слаба свиня згине. Від цього роду бишихи гине від 40 до 80 процент свиней.

Третій рід є хронічний. Появляється він на тих обійстях, де був острий рід бишихи. Свині слабі їдять мляво. Ростуть поволи. Рухаються з трудністю, бо сустави ніг спухли, або мають ґулі. Дуже слабі лежать і не хотять їсти.

Тому, що людство ще не знає, як лічити свині від цеї слабости, є конечним відокремлювати слабі свині від здорових. Порадним добре вимити корита, **стіни та підлоги, де були** слабі свині, горячою водою з лаєм. Досвіди у Зєдинених Державах показали, що одна коробка доброго лаю, що звичайно продається за 10—15 центів, розведена у 15 ґальонах води, вистарчає, щоб вимити добре хлів та корита.

Людям, що мають будь які рани на руках, найбезпечніше не брати слабих свиней голими руками. Також по догляді слабих свиней найбезпечніше старанно вимити руки у горячій воді з подостатком мила. Мило з горячою водою нищить бактерії цеї слабости.

Що робити.

Другий спосіб запобігання є щеплення свиней серумом проти цеї слабости. Коли поросята мають по одному тижневі, їх щеплять, даючи по 10 кубічних центиметрів (10 c.c. anti-swine erysipelas). Один місяць пізніше це повторяється. Таких два щеплення звичайно роблять свиню відпорною проти цеї слабости на звичайний час, як свині жиють — тобто шість-сім місяців.

Слабі свині можна пробувати лічити також вприскуванням (щепленням) проти свинячої бишихи серумом. Досвід показав, що 20 c.c. серуму на 100 фунтів живої ваги свині вистарчає. По двох добах це повторюється, даючи таку саму скількість серуму.

Завдяки великому збільшенню плекання свиней бишиха між свиньми є дуже поширена. Пересічно на кожних троє поросят, які народяться, одно гине з ріжних причин. До цего спричиняється у великій мірі бишиха. Це є велика втрата для годівельників. Тут одинока рада — треба щепити поросята.

Щеплення.

До щеплення належиться закликати ветеринаря. А коли нема ветеринаря, властитель може сам це зробити, як уміє та має до того відповідні прибори.

До щеплення треба мати шпріцу. Такою самою шпріцою щеплять коней від сплячки. Шпріца має бути стерилізована.

Щепити поросята належиться з заду під пахою, де є обвисла шкіра. Половину дози запускається під пахою одної ноги і половину під пахою другої ноги. Одна або дві особі мають тримати свиню, а той, що запускає, має вільні руки це робити. Чистота і увага є дуже важними при цій операції.

Джерела:—

Dr. E. C. McCulloch, Oct. 1940 Country Gentleman.

Dr. A. Savage and Dr. J. M. Iza — Swine Erysipelas.

Dr. Udal — Veterinary Medicine.

К. С. Продан.

В ЗДОРОВОМУ ТІЛІ ЗДОРОВА ДУША

ДРІБНІ ЛІКАРСЬКІ ПОРАДИ.

ВУХО.

Коли у вусі болить і стрикає, впускати до вуха 2—3 рази на день „окиснену воду" 3 проц., можна заживати по пастильці аспірини. Часто збирається у вусі восковина і вона дає причину до стрикань, длятого треба піти до лікаря, щоб вухо виполокав.

ГОЛОВА.

Коли голова болить і гаряча, прикладати холодний оклад, коли зимна, прикладати теплий. Голова може боліти також від „забурення" в кишках. У тім випадку зажити щось на прочищення.

ГОРЛО.

Коли болить горло, покластися до ліжка і вигрітися. На шию зробити гарячий оклад. Горло полокати окисненою водою, або розчином „каліюм гіперманґанікум" (2 пастильки на склянку води).

ГРІМ.

Коли когось поразив грім, робити штучне віддихання, розтирати шкіру і зрошувати лице водою. Післати по лікаря. (В землю не закопувати, бо це не поможе). Так само рятується і пораженого електричними проводами. Коли пораженого дотикає ще електричний дріт, завинути руку сухою шматою, взяти довгий сухий дрючок (деревяний) і усунути дріт. Коли поражений при штучному віддиханні приходить до свідомости, варто подавати чорну каву.

ЗАМЕРЗНЕННЯ.

Замерзлого не вносити зразу до теплої хати. В шопі або в стодолі натирати замерзлому ціле тіло сухим снігом або вогким простиралом. Як тіло змякне, натирати флянелею. Ніг і рук не згинати нагло, носа ні вух не дотикати. Одночасно робити штучне віддихання. Як почне сам віддихати, а біла шкіра червоніє, можна внести до хати. Тут дальше натирати сукном або флянелею, давати гарячий чай, або чорну каву. Уважати, щоб за скоро не розгрівати відморожених частей тіла, бо на них від того може кинутись ґанґрена.

ЗАТРОЄННЯ.

Коли хтось затроївся алькоголем, вовчою ягодою або тютюном: дразнити горло (пальцями), щоб на силу викликати блювоти, потім ще зажити на прочищення.

Коли хто затроївся грибами: так само викликати блювоти, зажити на прочищення, пити чорну каву з румом або і іншим алькоголем.

Коли хто затроївся несвіжим мясом, маслом або рибою; так само силувати до блювотів, дати щось на прочищення, а згодом зажити однудві ложки медичного вугля (в аптиці можна дістати).

Коли хто затроївся сірниками (фосфором): викликати блювоти і зажити розпущену в воді магнезію, товчену крейду. Не давати молока ні товщів. (І взагалі вважати на одне: ніколи не заливати нічим такого, хто ще непритомний, тільки приводити до притомности штучним віддиханням, а як приходить до свідомости, тоді давати ліки).

Затроєння крови брудним ножем, чорнилом або від укушення овада: вимити рану гарячою водою, залити амоняком, обвинути ґазою. Як пухне, давати оклади з квасної капусти й післати по лікаря.

ЗАЧАДЖЕННЯ.

Винести зачадженого надвір, отвираючи одночасно вікна й двері. Робити штучне віддихання, розтирати ціле тіло флянелею. Подібно рятується і затроєних ґазами.

ЗГАГА.

Взяти звичайної соли на кінець ножа і зажити.

ЗУБИ.

Зіпсутий і болючий зуб треба або вирвати або запльомбувати. Та для успокоєння болю можна полокати уста теплою водою або пензлювати йодиною.

КРОВ.

Коли йде кров з носа, лягти горілиць, на карк дати зимний оклад. Як не мож лягти, то сісти, голову нагнути назад і через кілька хвилин стискати пальцями ніс та віддихати устами глибоко і спокійно. Дати студену мокру хустину чи полотенце на шию і на ніс. Як би це не помогло, кликати лікаря.

Блювати кровю: негайно положитися на ліжко горілиць. Кров може походити з легенів — або у хоровитих на шлунок — з вереду шлунка. В першому випадку треба поликати студену воду з сіллю, а на груди зимний оклад. При кровотоку із шлунка нічого не їсти. В обох випадках треба покликати лікаря.

Вибух крови з легенів: Нехай хорий лежить горілиць напів сидячи в ліжку, — в кімнаті мусить бути тихо. На груди давати торбу з ледом або студену шматку. Давати пити зимну воду з сіллю. Не вільно йому говорити. Зараз покликати лікаря.

ОКО.

Коли кинувся ячмінь (тобто запалення повіки), прикладати теплі оклади з чистих шматок, замочених в гарячій воді. Або в чисту шматку завинути гарячої пшоняної каші, звареної в молоці, і прикладати. Вважати на чистоту. Коли ціла повіка пухне а ячмінь не мякне і не тріскає, треба піти до лікаря, щоб прорізав.

Коли щось упало в око, спішити до лікаря, а тимчасом обвязати око чистим полотенцем (можна намочити в звичайній або „квасній воді").

ОМЛІННЯ.

Зомлілого рятується так: Щоб кров приплила до мозку, кладемо зомлілого так, щоб голова була нижче від решти тіла. Як хто чує, що мліє, найліпше лягти на підлогу чи на землю і ноги покласти на щось вище, або сісти, а ноги поставити на вище місце, голову подати взад. По хвилі омління відійде. Напитися води. — Коли хорий скоро не приходить до себе, скропити лице водою, дати нюхати етер або амоняк, порозщіпати одяг, відчинити вікно (як це в хаті). Як і це не поможе, робити штучне віддихання і післати по лікаря.

ПОВІШЕНИК.

Побачивши нещасного на шнурку, скоро піднести його, щоб не висів. шнурок **перетяти і повішеного** покласти на землю та штучним віддихуванням пробувати привести до життя. Скроплювати лице. Та ці спроби можуть помогти тільки тоді, коли само-

губця знято найдалі в 5 до 15 мінут по самогубстві.

ПОПАРЕННЯ.

Намастити попарене місце оливою, боровою мастю або чистим несоленим маслом, або й смальцем. Попарення якоюсь кислотою треба поливати вапняною водою з оливою. Заживати чорну каву або алькоголь. Як на людині займеться одежа, не гасити водою ні руками, а кинутися на землю і качатися, а ще ліпше кинути на себе грубий коц (плащ і подібне) і качатися, аж вогонь задуситься.

ПОРАНЕННЯ.

Коли хтось зраниться і тече кров, прочистити зранене місце йодиною, бензиною або карболевою водою, узяти чистий кусень ґази або чистого білого (не колірового) полотенця й сильно притиснути до кривавого місця. Потім приложити на ґазу вати й забандажувати. Як кров іде далі крізь бандаж, тоді стиснути чимось сильно частину тіла над раною (як це в руці або в нозі) і спішити до лікаря, або закликати лікаря до хати.

ТОПЕЛЬНИК.

Усунути пальцем з уст топельника пісок і намул. Обернути його лицем до землі, підняти за ноги й кілька разів потрясти, щоб вийшла з уст вода. Зараз потім обернути горілиць, уложити голову й груди трохи нижче від тіла, робити штучне віддихання 30 до 40 мінут, доки сам не зачне віддихати. Обігріти тіло загрітими сукнами і подушками, обложити пляшками з гарячою водою. Дати пити горячий чай.

ПЧИХАВКА.

Ноги треба вимити в гарячій воді і положитися до ліжка. На пчихавку добре ще нюхати білу табаку. Щоб запобігти катарові носа, треба в початках випити склянку води, додавши до неї одну каплю йодини.

СОНЯШНИЙ УДАР.

Перенести ураженого в холод, голову уложити високо, лід або студений оклад на голову. Обливати студеною водою ціле тіло. Давати левативу з літньої води, давати холодні напої. Як синіє, робити штучне віддихання і післати по лікаря.

СУДОРОГИ.

(Падачка, хороба св. Валєнтого, епілєпсія).

Хорий паде непритомний, лице синє, на устах піна, ціле тіло дрогає і тремтить. Таке триває кілька хвилин і перебивати неможливо. Як довго хорий мучиться, треба помогти йому так: підсунути йому під голову подушку, або бодай який плащ, щоб не потовк голови. Між зуби всунути ложку, або звичайний патик, обвинений шматкою, щоб не прокусив собі язика. Як напад скінчиться, дати хорому змогу спокійно і вигідно відпочити. Підчас нападу не притримувати хорого за руки ні за ноги, бо це зовсім не поможе, хіба ще пошкодить.

УКУШЕННЯ.

Коли вкусить гадина. Повище рани завязати міцно, щоб здержати обіг крови з затроєного місця. Хорому подавати алькоголь: пиво, вино, горілку і їхати зараз до лікаря.

Коли укусить скажений пес: робити так, як при укушенні гадюки, і зараз відіслати вкушеного на лічення.

Коли вкусить інше але здорове зві-

ря (напр. здоровий пес, кінь), поступити так, як написане при „Пораненні".

ШЛУНОК.

При блювотах із шлунка: блювоти можуть походити від зіпсутих, несвіжих страв, або й як обяв тяжкої іншої хороби, або й, напр., як хтось перший раз забагато накуриться. Також з переїдження і перепиття. Блювоти звичайно приносять полекшу. По них виполокати уста і положитися. Коли блювоти є вперті, піти до лікаря.

При затвердженні: Масувати живіт. Взяти на прочищення ложку рицинусу. В крайнім випадку дати левативу. Натще випити шклянку перестоялої або й теплої води. Взяти ложку меду, або випити гіркої соли, пушку в шклянці теплої води.

При розвільненні: Як є розвільнення (бігунка), а не болить, то тримати дієту (не їсти мяса ані тяжких страв), тримати тепло ноги, покласти на живіт гарячий оклад, добре напитися соку з борівок або чаю. Коли при бігунці дує і болить, зажити рицинусу, або гіркої соли з водою, а щойно по цілковитім випорожненні приймати ліки на здержання. Найліпше лежати в ліжку і брати гарячі оклади на живіт, при острій дієті. Коли бігунка мучить дитину, або коли в відходах є кров, завізвати лікаря.

СЕРЦЕ.

Хороби серця є так тяжкі, як туберкульоза (сухоти). Тому треба дуже уважати, щоб не набавитися недуги серця — бо з неї розвивається дуже часто блуд заставок серця. Тому при всяких болях в лівій груди, в ямці, при утрудненім диханні, спеціяльно коли йти під гору, сходами, при тяжкій тілесній праці треба негайно піти до лікаря до оглядин.

Хорі на серце, хорі на блуд серця, повинні: 1) Жити спокійно, без тяжкої тілесної і умової праці. 2) Не бігати, не танцювати, не перетомлюватися. 3) Добре висиплятися. 4) Регулювати стілець. 5) Не переїдатися, не пити багато плинів. 6) Не пити алькоголів, не курити. 7) Не співати і не кричати. 8) Бувати на свіжому повітрі, але не перепрівати на сонці. 9) Уникати застуди і ревматизму. 10) В хоробах стояти під контролею лікаря.

ШТУЧНЕ ВІДДИХАННЯ.

Майже у всіх важних випадках, де людина мліє і тратить свідомість, потрібно робити їй штучне віддихання, щоб привернути до життя. Як це робити?

Кладемо зімлілого на землю горілиць. Під лопатки підсуваємо убрання, звинене в валець. Дві особи приклякають з обох сторін і беруть рятованого за лікті (руки зігнені в ліктях). Третій рятуючий підносить долішню щоку рятованого до гори, або ще ліпше — ловить крізь хустинку його за язик, витягає на верх і привязує шматинкою до бороди.

Тепер на „раз" оба одночасно накладають лікті зімлілого на його ребра, на „два" поволи притискають до ребер (тоді воздух з грудей виходить), на „три" відтягають скоро лікті від ребер на боки і пересувають до гори аж поза голову і випростовують руки на землі. (Тоді воздух входить у легені зімлілого, бо груди розширяються). Так повторюється рівномірно і поволи яких 15 до 20 разів на мінуту, і тягнеться терпеливо пів а часом і цілу годину, доки чоловік сам не зачне віддихати.

Як нема кому другому рятувати, то й один чоловік може робити штучне віддихання, беручи зімлілого правою рукою за правий лікоть, лівою за лівий і роблячи вище описані рухи, щоб через звуження грудної клітки зімлілий мимохіть видихав несвіжий воздух, а через поширення вдихав свіжий. Витривале штучне віддихання вже не одному при старанні й добрій волі добрих людей врятувало життя.

ЩО ВАРТО МАТИ В ХАТІ?

Домашню аптичку!

В кожній хаті повинні бути конечні ліки й прилади для рятування в наглих випадках. Конечно мати бодай такі річі: плящинку йодини, порошки аспірини, рицинус, гірку сіль, „квасну воду", полотенце-ґазу, вату, бальоник або ґеґар до леватив. Це не дорого можна купити в аптиці і тримати десь замкнене в шуфляді або в окремій скринці, щоб діти не мали до того доступу. Також липовий чай, сушені ягоди ялівцю, чорниці (афини) або сік з них і тим подібні лічничі річі. Таку домашню аптичку повинні мати конечно читальні, народні доми, кооперативи й інші товариства на фармах і в місточках, щоб вразі потреби могли дати безплатну поміч не тільки своїм членам, але й постороннім людям та тим здобути собі їх прихильність.

ЯК І КОЛИ МОЖНА ВИЛІЧИТИСЯ ВІД ТУБЕРКУЛЬОЗИ?

Туберкульоза (або так звані „сухоти"), то підступна і дуже поширена недуга. Вчені ствердили, що майже кожна людина в своїому житті хорує або хорувала на сухоти. Бо можливе й таке, що заразні сухіт т. зв. прутні Коха (від імени німецького вченого Роб. Коха, що прослідив заразні сухіт) попадають у тіло і починають свою шкідницьку роботу, але орґанізм скоро перемагає їх, оторблює і видужує, навіть не знаючи, яке йому грозило лихо. І власне ця обставина додає нам надії, що людина може перемогти туберкульозу, тільки треба знати, як і що робити, що застосувати, коли вона в кого появиться.

Навіть безнадійно хорий може видужати, тільки залежить це передусім від нього самого, а поборення туберкульози взагалі залежить від орґанізованої боротьби всього окруження, всього громадянства з тою хоробою.

Туберкульоза виступає в старих і молодих і то в кожній частинці тіла. Хоча найрадше атакує легені, та виступає і в залозах, шкірі, суглобах, кормовім проводі, в сечевім проводі, навіть у мозкових оболонах і т. д. Однак кожна хора частина може вилічитися, коли тільки в час дати їй лікарську поміч і підсилити цілий орґанізм до боротьби з недугою.

Всюди там, де попадають прутні туберкульози до людського тіла, творяться дрібні ґудзки величини проса, або ще менші, ледве видні голим оком, які з часом побільшуються, лучаться з собою і по певнім часі загущують цю тканину, наприклад, найчастіше легені, які тоді стаються для віддихання непридатні. З часом ця тканина завмирає, розпадається на сировату масу, почім пробивається в легенях до озявів і хорий її викаш-

лює, або зо шкіри пробивається вона на її поверхню. Та коли організм має силу боронитись, то довкола такого ґудзка твориться волокнистий вал, часом навіть вапняна ціла сирована маса вапніє і на тім хоробовий процес кінчиться. Хорий вилічений може жити довгі літа, і може бути зовсім здоровий та придатний до праці. Такий процес гоїння туберкульозних вогнищ може перебігати в кожнім стані хороби і в кожного хорого, а видно це за життя хорих на туберкульозу легенів за поміччю приладу Рентґена. Розуміється, що гоїння буде тим краще і певніше, чим вчасніше хорий зачне доцільно лікуватися. Першою передумовою доброго лікувального успіху є вчасне розпізнання недуги, а це може зробити лише лікар.

Щоб успішно побороти туберкульозу, мусить хорий виконувати все те, що лікар йому припише. А при тому використати для свого лікування найкращих приятелів людського здоровля, а найбільших ворогів туберкульози, а саме: чистоту, чисте повітря і сонце. Хорий мусить знати, що туберкульоза це заразлива хороба і та зараза шкодить йому і другим. Не вільно хорому плювати й харкати на долівку, а лише до плювачки з карболевою водою. З долівки з порохом уносяться заразні туберкульози і знова заражують цього ж хорого і других. З плювачки плювину кожного дня виливати до ямки в землі і зараз її засипати. Не поликати харкотиння, бож воно шкідливе й отруйне й від нього може повстати туберкульоза кормового проводу. Хорий повинен часто митися, мити руки перед кожною їдою, щодня, два рази денно, мити уста й чистити зуби щіточкою, додержувати чистоти постелі, білля і поверхньої одежі. Постіль щоденно провітрювати на дворі й сонці. Хата хорого повинна бути простора, чиста, часто провітрювана й соняшна, в літі цілий час з отвертими вікнами. Хорий повинен сидіти в хаті лише тоді, коли конечно треба. У теплу пору повинен у якомусь захисті спати на вільному воздусі. Не боятися застуди, бо не застуда страшна, а важке й нездорове повітря в замкненому мешканні. Нераз одне літо, перебуте на вільному воздусі, може вилікувати хорого. Коли ж на дворі холодно, то треба краще чи тепліше одягатися, а таки не зрікатись воздуху. Лише лікар скаже, кому і в яких випадках не вільно в холодну пору виходити на двір. Хорий з міста повинен виїхати десь на село, на фарму чи до ліса і там жити.

Незвичайно велику вартість для лікування туберкульози має соняшне світло, яке є джерелом всякого життя на землі. Помагає хорому не тільки це соняшне світло, яке ми бачимо, котре нам світить. Ще більше помагає те проміння, котрого наше око не бачить, т. зв. ультрафіолетне, яке глибоко проникає людське тіло. Як і коли користуватись соняшними насвітлюваннями, треба порадитись лікаря, бо не все можна так без шкоди для хорого насвітлюватись сонцем.

Кожний хорий мусить добре відживлятись. Пожива мусить бути здорова, чисто приготована, смачна і легко стравна, бо ж хороба виснажує недужого і треба йому постачати багато відживного матеріялу. Найбільшу відживну вартість мають молоко, масло, яйця, сир, сметана, рибячий тран, каші, мід. У літі треба їсти багато сирої городини і овочів. Їсти треба

часто, добре жувати страви, приготовані до смаку хорого. Не вживати лише алькоголю ні тютюну, бо це приятелі туберкульози!

Лекше хорий на туберкульозу, коли почуває в собі силу та не має підвищеної температури тіла (горячки), може легко працювати, головно на свіжім воздусі. Не вільно лише перетомлюватись та не братись за таку роботу, при якій буває порох, або горяч, напр. у кузні. Тут теж тільки лікар може сказати, коли вільно хорому працювати та при якій роботі.

Важним лікувальним чинником для хорого є і його віра в успішне лікування, спокій та добрий настрій. Хорого треба звільнити від усяких турбот! Він не повинен знати про жадні неприємні клопоти чи нещастя близької й дальшої рідні, а окруження хорого повинно стало піддержувати його в добрій надії на видужання та в веселому настрої.

Цих кілька уваг відноситься до легко й тяжко хорих на туберкульозу. Не вільно попадати в зневіру, бо кожний хорий може вилікуватися з туберкульози. Не зражуватись до лікаря і до себе самого, коли лікування продовжується, бо ж це недуга вперта то й боротьба важка. Нехай кожний про це памятає і з надією на видужання нехай кличе на поміч чистоту, свіжий воздух, сонце, поживу і лікаря.

Д-р. Роман Осінчук.

Не для нього.

Максим Климко читає в календарі лікарську пораду: „Коли черевик натисне ногу, то на болюче місце треба прикладати цибулю з медом . . ."

— Е, то не для мене, — каже Максим, — бо мене натиснув чобіт!

МУХИ — НАЙБІЛЬШИЙ ВОРОГ ЗДОРОВЛЯ.

Майже всі культурні держави світу давно вже заохочують своїх громадян до боротьби з язвою мух. Ті грізні носії всяких недуг розмножуються незвичайно скоро і там, де не боряться з ними, скорше чи пізніше вибухає пошесть.

Для зрозуміння величезної розплідної сили мух, пригляньмося підрахункові англійського професора Годерди, що подає нам такі прямо страшні числа:

З одної мухи-самиці, що 15 квітня зложила перші яєчка, якщо б нічого не стояло на перепоні повному розвиткові тих яєчок, було б 30 вересня аж 336 триліонів мух! А саме:

1-ше	покоління	складається з	2 мух
2-ге	покоління	після них із	120 „
3-те	„	„	7,200 „
4-те	„	„	432,000 „
5-те	„	„	25,920,000 „
6-те	„	„	1,555,000,000 „
7-ме	„	„	93,312,000,000 „
8-ме	„	„	5,598,720,000,000 „
9-те	„	„	335,923,200,000,000 „

Тому, що нам, привиклим до звичайних, щоденних чисел, величина тих головокружних чисел тяжко дається розумово опанувати, зробім таке порівнання:

Знаємо, що муха має пересічно від голови до кінця крилець 1 цм. довжини. Отже ця кількість мух девятого покоління, вміщена тісно побіч себе, склалася б у рядок довгий на 3 міліярди 360 мільйонів кільометрів, тобто поверх 20 разів довший, як віддаль землі від сонця.

А скільки таких окремих пар мух маємо на весні в кожній нашій оселі, ба — в кожній майже фармерській хаті! Скільки девятих поколінь вийшло б від них, якщо б не своєчасна поміч самої природи і гігієна людей? На жаль, у нас суспільна гігієна має ще мало зрозуміння в широких масах. Завданням свідомих культурників є поширювати її вперто і послідовно. Боротьба з мухами є одним з великої низки завдань суспільної гігієни.

ДЕЩО ПРО АМАТОРСЬКІ ФОТОҐРАФІЧНІ АПАРАТИ.

За послідних кілька років продано й вживано сотки тисяч аматорських фотоґрафічних апаратів. А ще більше зужито фільмів на знимання ріжних фотоґрафій. Так що тепер фотоґрафії є вже на денному порядку в запотребованню. Ми тут не будемо говорити про професійні фотоґрафічні заведення, але про аматорські, яких вживають кожного дня при всяких нагодах, не звертаючи уваги на пору дня, а властиво як за ясно на дворі. Тому нераз фотоґрафії виходять не такі гарні, якби ми собі того бажали. Отже тому хочемо подати декілька пояснень, щоби можна осягнути кращий успіх при зниманню фотоґрафій.

Аматори фотоґрафи переважно вживають скринкові апарати з поєдиначою сочкою, бо такі апарати є найлекші до оперування тому, що не треба нічого реґулювати. Отже пересічно такі апарати перепускають світло крізь свою сочку около 25/100 частини секунди. Тож коли на дворі гарно і ясно сонце світить, то знимка буде гарна і ясна, але як хмарно, то вже того не буде, тому, що така частила світла не освітить відповідно фільми. Отже, щоб цьому запобігти, то фабрики, що виробляють фотоґрафічні фільми, роблять фільми дуже сильно чулими, вони звуться „панхраматик". На такі фільми можна знимати деякі предмети навіть як дощ паде. Багато аматорів не звертає уваги на те, яку фільму вживає, в який час фотоґрафує й який предмет.

Велику ролю відоґрає чистота сочки в апараті. Коли сочка запорошена, або стане яка роса на ній від зміни температури повітря, або щобудь замурає сочку, то вже й нема мови, щоби фотоґрафія могла бути ясна. Бо як же можна бачити в зимі крізь заморожені вікна в хаті, або літом, коли занечищені вікна? Так само сочка не може перепустити ясного світла, щоб відбити виразно фотоґрафію. Найкраще буде, коли завше перед вложенням нової рольки фільми в апарат поглянути на сочку, чи вона є чиста. Коли є щось на ній, то не пальцями витирати, ще й може вогченими язиком, але мягкою чистою хустинкою. Ніколи не витирати сочки голими пальцями, бо з пальців лишаються на сочці відбитки поту й це є дуже шкідливе для сочки, бо спиняє світло й робить фотоґрафію мрачну.

Ніколи не брати фотоґрафії стоючи з апаратом проти сонця й щоби сонце світило на сочку в апараті. Відблиск сонця зіпсує фільму й не буде фотоґрафії. Також фотоґрафії не зовсім добре виходять коли брати просто за сонцем, бо не робить ніякого відтінку й тим, що стають до фотоґрафії, не можна добре дивитися проти ясного сонця. Найкраще ставити ґрупи чи поодинокі особи підчас ясного сонця так сказати б чверть-кута, щоб не було просто до сонця і не було на поперек.

Віримо, що цих пару зауваг поможуть не одному фотоґрафови аматору зробити кращий поступ на цьому полі, щоби фотоґрафії були ясніші. Бо коли фотоґрафія не знята відповідно на фільму, то й при викінчуванню не можна багато направити.

Н. В. Ґавінчук,
Фотоґраф.
Смокі Лейк, Алта.

НАША ЗЕМЛЯ В ЧИСЛАХ

ЕЛЄМЕНТИ ЗЕМНОЇ КУЛІ

Наша Земля супроти всесвіту є ніби маленька порошинка, але нам вона видається дуже велика. Ось які головні її поміри:

Поверхня Землі — 509,950,714 кв. км.
Обєм — 1,082,841,315,400 тон.
Тягар — 6,000,000,000,000,000,000,000 тон.

Відомо, що наша Земля має форму кулі й обертається довкола своєї осі. Довжина половини земної осі виносить 6,356,909 км.; обвід Землі на рівнику виносить: 40,070,368 км.; а здовж південника: 40,003,423 км.; на зворотнику: 36,778,000 км.; промінь Землі від рівника: 6,378,388 км.; середня віддаль Землі від сонця: 149,450,000 км.; від місяця 384,892 км.

МЕЖІ ЗЕМНОЇ АТМОСФЕРИ.

Все, що довкола нас на землі, — це атмосфера. Височінь земної атмосфери виносить: 300—450 км.; границя появи полярної зорі сягає: 250—290 км.; границя появи метеорів: 150 км.; границя занику метеорів: 80—90 км.; границя тропосфери і стратосфери около 11 кільометрів.

Фізичною границею атмосфери є той пояс довкола Землі, що вище нього не виступають уже світляні явища, що їх можна бачити. Кажуть, що засяг стратосфери, тобто тієї полоси, що в ній не виступають уже метеорольоґічні явища тропосфери, є трохи вищий, як оце ми подали й доходить либонь до 600—1000 км., а то й вище.

Вчені ствердили, що земний порох (пил) підноситься в атмосфері до висоти 5000 м. (в Судані).

Відомо, що земна куля має дуже високі гори. Найвищі вершки тих гір такі:

УКРАЇНСЬКЕ ФОТОҐРАФІЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ

Виконую всякі фотоґрафічні роботи скоро й в приступній ціні. Робимо побільшення фотоґрафій, також викінчуємо аматорські фотоґрафії по 25 цт. за рольку й додаємо побільшену одну знимку. — Вдавайтесь до нас.

GAVINCHUK'S STUDIO
Commercial Photography
Smoky Lake, Alta.

В Европі — Мон-Блян 4,810 метрів.
В Азії — Мон-Івріст 8,882 метрів.
В Африці — Кіліманджаро 6,010 м.
В Північній Америці — МекКінлей 6,240 м.
В Південній Америці — Аконґаква 7,000 м.
В Австралії (континент) — гора Костюшка 2,241 м.
В Австралії (Нова Ґвінея) — Картенш 4,788 м.
В Антарктиді — Маркгам 4,600 м.

ПІДСОННЯ (КЛІМАТ).

Підсоння нашої Землі ділимо на пять смуг (стреф): одну гарячу (між зворотниками), дві помірковані (між зворотником і підбігуновим колом) та дві студені, довкола бігунів. Знаємо вже, що поверхня Землі має 509,-950,714 кв. км. З цього припадає:

На гарячу смугу — 202,960,000 кв. км. (37.7 проц.).
На дві помірковані — 265,170,000 кв. км. (52.0 проц.).
На дві студені — 41,816,000 кв. км. (8.3 проц.).

СУША Й ВОДИ.

Земна куля ділиться на сушу й води. Поверхня суші займає ледве одну четвертину поверхні Землі, а решту, тобто 3/4 займає вода. Отже поверхня суші виносить: 149,700,000 кв. км. (29.4 проц.), а поверхня вод — 360,250,000 (70.6 проц.).

Оту четверту частину поверхні Землі, тобто цілу поверхню суші, ділимо на такі окремі частини:

Европа: 10,077,000 кв. км. — 6.7 проц. суші, 2.0 проц. цілої поверхні землі.

Азія: 43,975,000 кв. км. — 29.7 проц. суші, 8.6 проц. цілої поверхні землі.

Африка: 29,921,000 кв. км. — 19.9 проц. суші, 5.9 проц. цілої поверхні землі.

Америка північна: 24,455,000 кв. км. 16.2 проц. суші, 4.8 проц. цілої поверхні землі.

Америка південна: 18,342,000 кв. км. — 12.0 проц. суші, 3.6 проц. цілої поверхні землі.

Австралія й Океанія: 8,972,000 кв. км. — 6.0 проц. суші, 1.8 проц. цілої поверхні землі.

Антарктида: 14,300,000 кв. км. — 9.5 проц. суші, 2.7 проц. цілої поверхні землі.

Поверхня вод ділиться на три океани.

Тихий океан займає: 180,000,000 кв. км. — 49.8 проц. вод, 35.3 проц. поверхні землі.

Атлянтійський океан: 105,200,000 кв. км. — 29.5 проц. вод, 20.6 проц. поверхні землі.

Індійський океан: 75,000,000 кв. км. — 20.7 проц. вод, 14.7 проц. цілої поверхні землі.

Щодо глибини цих океанів, то в цифрах виходить так:

Тихий океан: 10,793 м. найбільша глибина; 4,282 м. середня глибина.

Атлянтійський океан: 8,526 м. найбільша глибина; 3,926 м. середня глибина.

Індійський океан: 7,000 м. найбільша глибина; 3,963 м. середня глибина.

Найбільша глибина океанів, що її найшли в 1926 році, находиться в т. зв. Филипинськім Рові, коло филипинських островів, на північний схід від Міндунґо. В цій околиці висондувано 46 місць глибоких понад 10 тисяч метрів.

Найбільша глибина морів:

Північного льодового	4,846 м.
Середземного	4,464 м.
Балтійського	463 м.
Чорного	2,243 м.

Часом буває, що дно морське змінюється внаслідок якогось ділання в нутрі землі. Власне кажучи, управа гідрольоґічного інституту в Москві, що досліджувала глибину Охоцького моря (в 1923 р.), ствердила, що в деяких місцях глибина, яка дав-

ніше доходила заледви до 100 м., тепер доходить до 1000, а то й до 1500 метрів, зате ж в інших глибших місцях морське дно піднеслося.

НАСЕЛЕННЯ ЗЕМЛІ.

Загальне залюднення землі доходить кругло до двох біліонів, а точніше 1,955 мільйонів мешканців. На поодинокі части світу припадає людей:

Европа: 495 мільйонів мешканців, 49 мешканців на 1 кв. км.

Азія: 1,059 мільйонів мешканців, 24 мешканців на 1 кв. км.

Африка: 145 мільйонів мешканців, 4.8 мешканця на кв. км.

Північна Америка: 165 мільйонів мешканців, 6.7 мешканця на кв. км.

Південна Америка: 79 мільйонів мешканців, 4.3 мешканця на кв. км.

Австралія й Океанія: 9 мільйонів мешканців, 1.1 мешканця на кв. км.

Антарктида: 2,200 мешканців.

Середне залюднення землі (без Антарктиди): 13.4—14.9 на 1 кв. км.

В Европі припадає на 1000 мужчин більше, як тисяча жінок. В Австралії, Америці, Канаді, Арґентині, Південній Африці переважають мужчини, на 1000 мужчин припадає 900—1000 жінок.

Все населення землі ділимо на раси по барві шкіри. Маємо 5 основних рас: біла, чорна, жовта, попіляста й червона. Але є породи людей, що займають якесь посереднє місце. Це т. зв. мішанці. Біла раса займає Европу, південно-західну Азію, частину Африки. Головними представниками білої раси є індо-европейці, словяни, литовці, ґермани, романи, кельти, греки, альбанці, іранці й індійці та й потім семіти — жиди й араби. Перехід до жовтої раси творять фіни, ляпонці, мадяри, болгари, самоєди. Між білою та чорною расою стоять хаміти, до яких зачисляються єгиптяни, абісинці, бербери. Чорна раса живе в середині Африки. Червона раса індіян замешкувала колись цілу Америку, але білі виперли її далеко в західні гори. В Америці є мішані раси — метиси,—мішанці білих з червоними, муляти — білі з чорними, замбо — чорні з індіянами і т. п. Є ще попіляста раса, а до неї належать маляйці в південно-східній Азії, полінезці на Великім океані і мешканці острова Мадаґаскару коло Африки. До жовтої раси належать китайці, монголи, японці.

НАЙБІЛЬШІ МІСТА НА ЗЕМЛІ.

До найбільших міст на всій землі, що мають більше, як 1 мільйон мешканців, належать такі:

Ню Йорк	10,335,000	мешк.
Лондон	7,849,000	„
Париж	4,765,000	„
Берлін	4,550,000	„
Шікаґо	4,200,000	„
Буенос Айрес	3,065,000	„
Філаделфія	2,750,000	„
Осака	2,409,000	„
Москва	2,407,000	„
Шанґай	2,300,000	„
Токіо	2,295,000	„
Відень	1,992,000	„
Бостон	1,900,000	„
Ріо де Жанейро	1,840,000	„
Лос Анджелес	1,825,000	„
Ленінґрад	1,820,000	„
Гамбурґ	1,620,000	„
Пітсбурґ	1,380,000	„
Будапешт	1,299,000	„
Ліверпул	1,265,000	„
Клівленд	1,247,000	„
Бирмінґгем	1,235,000	„
Варшава	1,180,000	„
Бомбай	1,176,000	„
Ґлесґо	1,132,000	„
Неаполь	1,110,000	„
Каїро	1,060,000	„
Менчестер	1,059,000	„
Атени	1,000,000	„
Мелборн	1,000,000	„

З европейських держав, що мають більше, як 40 мільйонів населення, такі:

СРСР	190,000,000	мешк.
Німеччина	80,000,000	„
Англія	46,000,000	„
Італія	42,000,000	„
Франція	41,000,000	„

УРЯДОВИЙ ЧАС НА ЗЕМЛІ.

Ріжні держави на земній кулі мають ріжний поділ часу. Одні держави мають середньо-европейський час, другі східно-европейський, інші східно-африканський, полуднево-китайський, тихо-океанський і т. п.

Коли у нас в Винніпеґу 11 година перед полуднем, тоді саме —

У Венкувер, Сіятел, Сен Френціско, Портленд: 9 година перед полуднем.

В Шікаґо, Ню Орлінс, Ст. Луї, Дітройт теж: 11 год. перед пол.

В Оттаві, Квебеку, Вашинґтоні, Ню Йорку, Бостоні, Філаделфії: 12 година (полудне).

В Валпарайзо: 12.17 попол.

В Галіфаксі: 1 год. пополудні.

В Ріо де Жанейро: 2 год. попол.

В Лондоні, Ліверпулі, Мадриді: 5 год. попол.

В Лісбоні: 4:24 попол.

В Парижі: 5:17 пополудні.

В Амстердамі: 5.28 попол.

В Римі, Відні, Бремені, Берліні, Копенгазі, Гамбурґу: 6 год. попол.

В Атенах: 6:35 попол.

В Константинополі, Єрусалимі, Суезі, Кейп Тавн, Ленінграді: 7 попол.

В Москві: 7:38 вечір.

В Бомбею: 10 вечір.

В Калькуті: 11 вечір.

В Сінґапор: 12 година північ.

В Гонґ Конґ, Манілі: 1 год. по півночі (слід. день).

В Йокогамі: 2 год. по півночі.

В Мелборн і Сидні: 3 год. рано

В Овкленд: 4:30 рано.

В Гонолюлю: 6:30 рано.

В Панама: 11.50 перед пол.

ПОРІВНАННЯ МІР ТЕПЛОТИ.

Температуру міряють тепломірами (термометрами) Цельзія (Ц), Реоміра (Р) і Фаренгайта (Ф). Ці три тепломіри ріжняться між собою тим, що коли в Цельзія від точки замерзання води до точки її кипіння срібло в тепломірі пробіжить вверх на сто ступінів (ґрадусів), то в Реоміра тільки на 80, а в Фаренгайта аж на 180. На перших двох тепломірах точка мерзнення води означається 0, а в Фаренгайта —32. Точка кипіння води у Цельзія буде показувати 100, у Реоміра 80, а в Фаренгайта 212 ступінів. Ріжницю між термометрами легко бачити по таблиці (+ = тепла; — = холоду):

—30 Ц	—24 Р	—22 Ф
—25 Ц	—20 Р	—13 Ф
—20 Ц	—16 Р	— 4 Ф
—15 Ц	—12 Р	+ 5 Ф
—10 Ц	— 8 Р	+14 Ф
— 5 Ц	— 4 Р	+23 Ф
0 Ц	0 Р	+32 Ф
+ 5 Ц	+ 4 Р	+41 Ф
+10 Ц	+ 8 Р	+50 Ф
+15 Ц	+12 Р	+59 Ф
+20 Ц	+16 Р	+68 Ф
+25 Ц	+20 Р	+77 Ф
+30 Ц	+24 Р	+80 Ф
+100Ц	+80 Р	+212Ф

Перший термометер, із 100-ступневим мірилом, впровадив шведський астроном Андрес Цельзій. Цього тепломіра найбільше вживають в Европі.

Другий термометер, з поділкою на 80 ступінів від точки замерзання води до її кипіння, винайшов французький зоольоґ і фізик, Антуан Реомюр. Його вживають у Франції, а давніше вживали його також в Росії.

Третій термометер, із мірилом, що має 180 ступінів між точкою топлення льоду й точкою кипіння води (перша означена у Ф. числом 32, друга 212), винайшов данський фізик, Ґабріель Даніель Фаренгайт. Його вживають в Анґлії і в Північній Америці.

Кожен з цих термометрів носить імя свойого винахідника.

ДРІБНІ ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

Чим склеїти розбите скло?

До свіжого сира, перетертого крізь сито, дати трохи негашеного вапна й один сирий білок та добре вимішати. Цим дуже добре склеювати скло і глиняну посуду.

Спосіб на бородавки.

Одну ложку соли перемішати в горнятку з ложкою очищеної салітри і влити до того 8 ложок горілки. Нехай постоїть в теплі, а потім перелити до пляшки і закоркувати. В цім плині будь коли намочити шматку й добре натирати бородавку що вечора. По 10—14 днях бородавка повинна зникнути.

Кропива на шиби.

Жменю кропиви замочити в воді й терти нечисті шиби. Коли не поможе від першого разу, то терти знову свіжою, а потім змити чистою водою. На шибі не буде ні одної плямки.

Найдешевша отруя на мухи.

Купити в аптиці за 30—40 центів формаліни (цього стане на ціле літо) й додавати кілька краплин цього плину до солодкого молока в плиткому черепку в тому місці, де найбільше мух. Мухи від формаліни дуже гинуть. Вважати, щоб не їли того коти, або й малі діти.

Спосіб на швабів.

Змішати 10 дека бораксу з 20 дека частинами горохової муки з цукром і цим засипати скрізь щілини та розсипати по хаті. Робити так який тиждень. Вигинуть шваби (каракони) всі до одного, старі й малі. (Вважати, щоб того не їв дріб, або пси й коти).

Як точити коси, ножі, бритви?

Зробити слабий розчин звичайної соли (2 пушки на горня води) і затопити в цей розчин на пів години вістря, що треба відточити. Вийнявши з води, перевести кілька разів по бруску, а бритви по ременю. Вістря вигострюється швидко й значно лекше, ніж звичайно. Спробуйте!

Як зберігати мотузи?

Мотузи дуже нищаться через вогкість. Коли їх помазати дьогтем, вони стають міцніші і тревалі, але разом з тим тратять свою гнучкість. Найкраще перед тим, як брати мотуз до вжитку, намочити його добре в розчині синього каменя (мідяний купервас), кинувши до літри води 5 дека каменя. Потім висушити добре й ще раз вимочити у миляній воді.

Як успокоїти корову?

Деякі корови не даються доїти не через те, що у них на вимени чи на дійках були якісь боляки, а просто тому, що норовисті. Ні криком, ні бійкою цьому лихові не поможете. Найліпше в таких випадках на голову їй накласти мокру шматку. Корова стоятиме спокійно.

Як примусити свині жити в згоді?

Дуже часто куплені молоді свині не зживаються з іншими в хліві. Щоб свині не билися, привязувати ті, що вже зжилися з хлівом за одну ногу,

РІЖНІ РОДИ —

Трівкі овочеві, орнаментальні та кущеві деревця, також многолітні квіти і т. і.

Ціни знижені перед порою садження за готівку.

По блищі інформації пишіть до:

SADOK NURSERY

R. R. No. 1 **Winnipeg, Man.**

але так, щоб вони мали доступ до корита. Тоді настане згода.

Як засвітити сірник без коробки?

Часто буває, що є під рукою сірник, а нема коробки. Щоб засвітити сірник, треба взяти його пальцями близько до головки (щоб сірник не зломився) й швидко черкнути ним по шклі у віконній рамі, сильно притискаючи. Сірник засвітиться.

Як використати зіпсовану бараболю?

Хто має запас старих бараболь у пивниці, які зачинають псуватися, повинен насипати межи верстви бараболь дрібного, негашеного вапна. Вапно витягає вогкість і убиває численні галапаси та грибки, але не псує бараболь, які ще можна дуже добре згодувати. При годівлі уважати, щоб не давати їх худобі враз з довгими кільцями, бо в них є отруя. Щоб бараболі не дуже зростали, треба їх перенести до холодного і продувного місця, щоб зівяли.

Як вичистити бочку?

Коли бочка має прикрий запах, всипати до неї кільоґрам негашеного вапна та наповнити бочку до трьох четвертин водою. Це все добре колотити чверть до пів години, а потім нехай ще так постоїть одну добу. По добі той плин вилляти, бочку вишурувати й сполокати студеною водою.

Як чистити зеркало?

Зеркало добре вичиститься шкіркою, крейдою (на шматку) або мокрим ґазетним папером, а потім змити.

Як направити залізну посуду?

Коли залізна посуда потріскає, до-

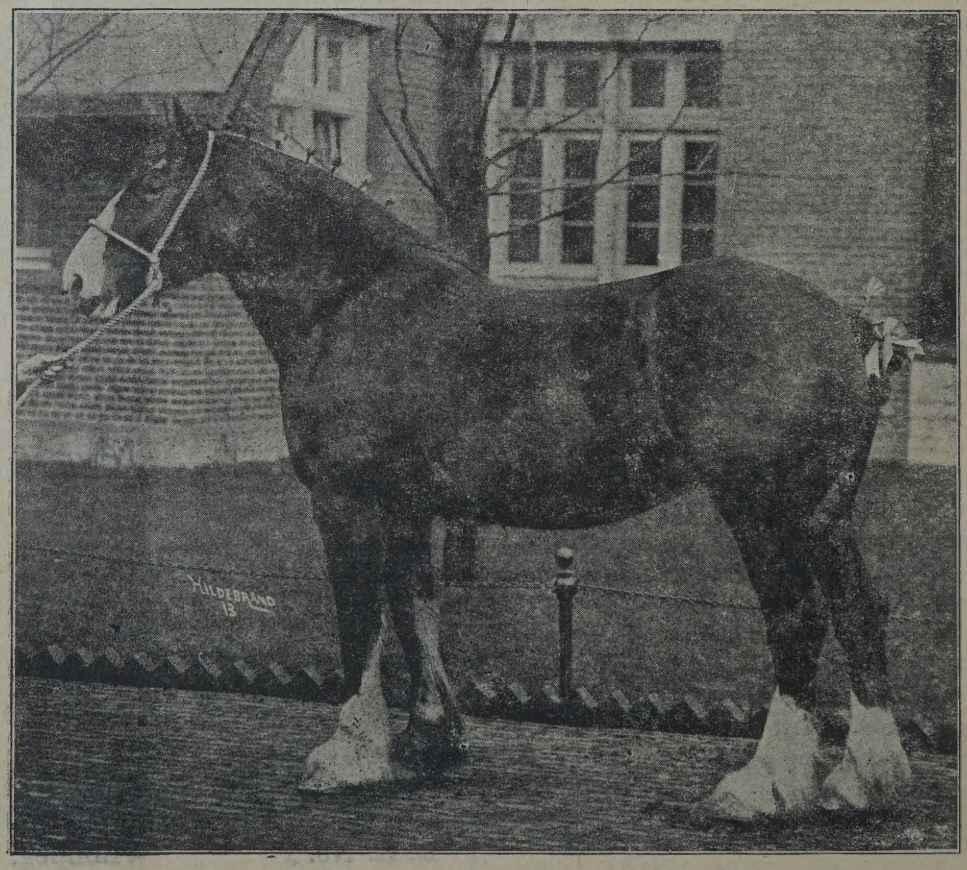

Модерний Перчерон.

бре намастити потріскані місця тістом з мілкого деревного паперу, додати трохи соли й глини. Замісити на густо.

До чого сіль добра?

Як вогонь пригасає, сипніть трохи соли, зараз розгориться. Сіллю добре вичистите залізко й інші подібні предмети.

Коли кинути сіль до води, то поволіше кипить. Сіль із содою добре прикладати, як ужалить бджола або оса.

Сіль з теплою водою (до шклянки) знаменито полокати хворе горло, — і викликує блювоти, коли їх треба навмисне спричинити, напр. при затроєннях. (Полокати глибоко в горлі, або пити таку теплу солену воду).

Розігрітою сіллю можна витерти пляму з ясної матерії.

Як у соленій воді переполокати білля, то не замерзне на морозі.

Як з ринки чи пательні виприскує смалець або масло, посолити трохи.

Який карук не пустить у воді?

Карук, що не пустить у воді, робиться так: Звичайний карук мочиться у воді, а коли добре розмокне, вариться на легкім вогні в льоннім олію.

Чим чистити баранкові футра?

Баранкові футерка найліпше чистити огрітим ґрисом. Чистимо в той

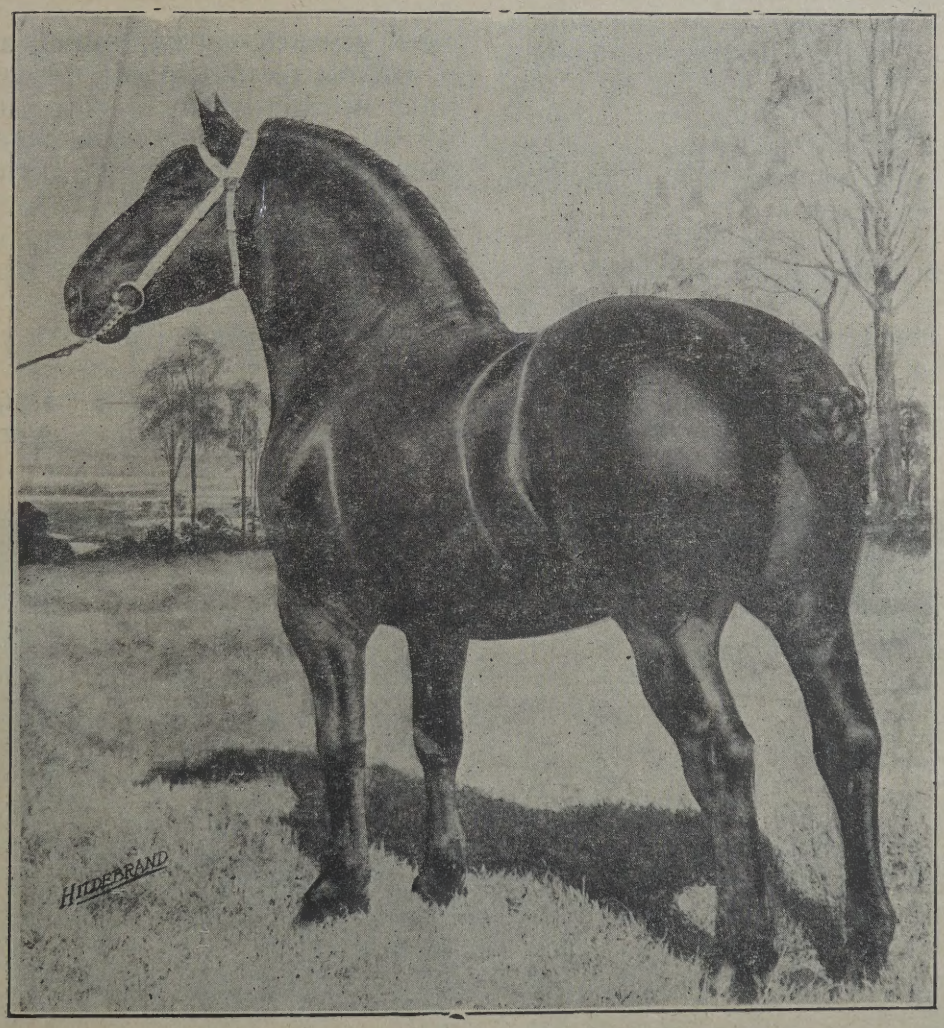

Типічний Клайдсдейл.

спосіб, що натираємо їх ґрисом, а відтак докладно витріпуємо й вичісуємо щіткою.

Чим мастити стіни, щоб не перемокали?

Щоб стіни не перемокали від дощу, треба їх наперед побілити водою з милом, а відтак, коли висохнуть, водою з галуном. На літру води треба взяти 30 дека (300 ґрамів) мила й розварити та ще гарячим побілити (потягнути) стіну. Коли стіна висохне, побілити галуном, беручи пять дека (50 гр.) галуну на літру води.

Як знищити бородавки на руках?

Бородавки на руках можна винищити в дуже простий спосіб. Треба їх тільки часто натирати звичайною крейдою. Тому, хто має бородавки, повинен постійно носити при собі кусень крейди й натирати кожний раз, коли тільки собі це пригадає. Крейда відбирає бородавкам вогкість і не дає їм рости.

Чим добре мити волосся?

Волосся добре мити запареним румянком. Масне й брудне волосся відтого добре очиститься, а коли волосся біляве (бльонд), то задержить довго свою гарну природну барву. Ще краще й вигідніше уживати до миття волосся соди в порошку, яку можна за 20 центів купити в аптиці тільки, що вистане на довгий час. Голову треба змочити докладно теплою водою, взяти трохи соди, висипати на голову, трошечки змочити й відтак добре розтирати по голові. Коли волосся було дуже брудне й товсте, треба ще раз взяти пушку соди а відтак чисто сполокати й витерти на сухо. Дуже треба вважати, щоб волосся було завжди чисте й тому треба його змивати бодай раз-два рази на місяць а найкраще що тижня. Волосся не треба ніколи мастити, хоч би й пахучими мастями, бо не кожний запах для всіх людей однаково приємний і намащене волосся погано виглядає.

Чим усувати плями, товщі, запахи?

Плями на біллю від гарячого залізка можна усунути тим способом, що пожовклі місця натерти водою з розпущеним бораксом (купувати в аптиках), висушити й випрасувати.

Плями від мух усуваємо соком з цибулі, втертої на терці і витисненої крізь мушлін.

Плями з йодини на тілі усуваємо помастивши те місце амоняком.

Посудину й пляшки відчищуємо від товщу бараболяною лушпиною.

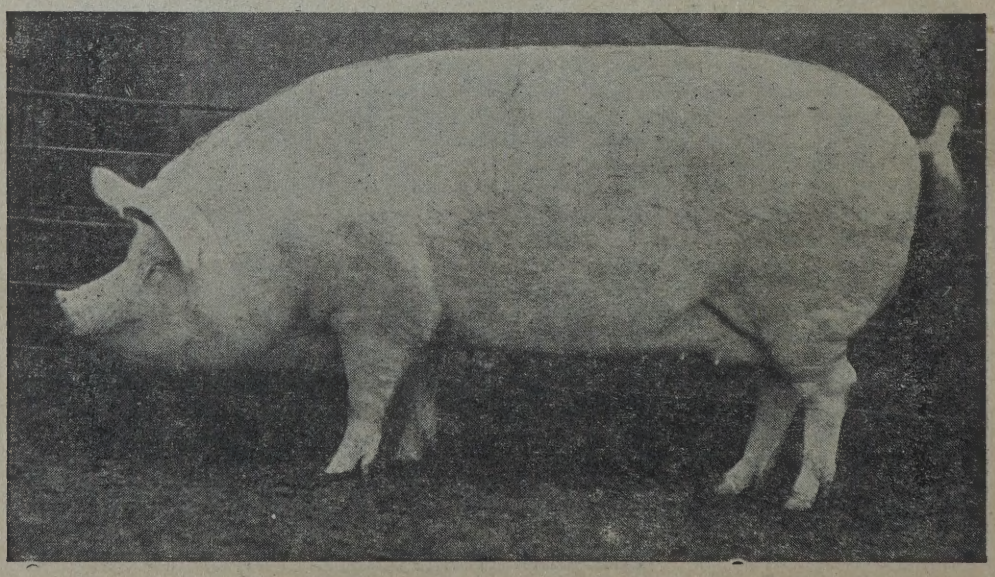

Свиня з раси Йоркшайр.

Ржу з заліза й сталі усуваємо ось як: розпустити в воді сільний квас по половині. Натерти ним ржу, витерти й виполокати в чистій воді, помастити оливою і так лишити кілька днів. Опісля **вичистити** шмерґлевим папером або порошком до чищення металів.

Запах цибулі усуваємо ось як: з ножа, як пересунути його через полумінь; з посудини, як пересунути її понад горіючим папером.

Запах оселедця усуваємо ось як: з рук, як втерти в руки трохи гірчиці з водою й вимити. З вилок і ножів, як натерти попелом і переполокати в воді з содою.

Плями на сукні з дьохтю й смоли чистить терпентина. Для того труть місце з плямою чистою шматкою, звогченою терпентиною, аж поки пляма не зникне. Зараз потім місце, де була пляма, труть полотняною хусткою, змоченою в зимній воді.

Всякі товсті плями з матерії усуває вода, яку роблять із 10 декаґрамів миляного спірту, 2½ декаґрамів амоняку й 15 ґрамів оцтового етеру. Таку воду добре мати завсіди в запасі. Уважати тільки, щоб була добре закоркована.

Рукавички з ірхової шкірки перуть у мішанині з 5 частин зимної води й одної частини амоняку. По випранню виполокати в літній воді з милом й вибрати з них воду чистим рушником (ніколи не викручувати). Потім висушити на продувнім місці, але не цілком. Ще трохи вогкі треба натягнути на руки й чистити щіткою, аж стануть мягкі й зовсім сухі.

Шкіряні рукавички перуть так: Натягнути на руки, запняти й умочити в бензині, яку треба налити до мидниці. Рукавиці мусять замочитися цілі. По кількох хвилинах витирати руки з рукавицями старим чистим полотном доти, доки рукавиці не висохнуть. Коли за першим разом не стануть чисті, треба те чищення пов-

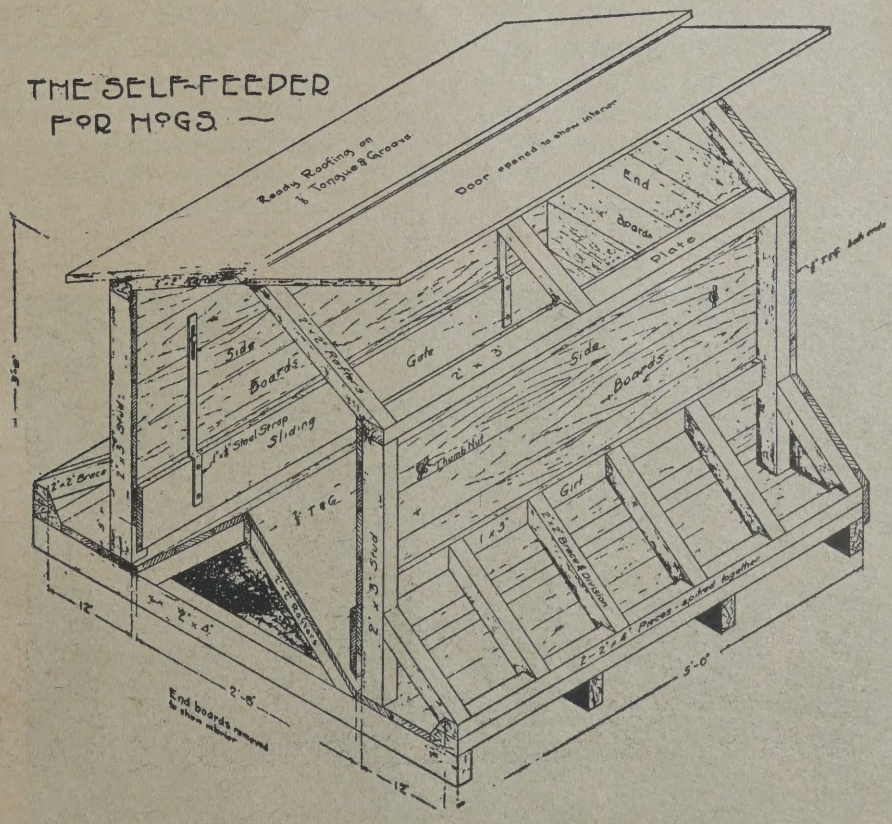

Самогодовальник для свиней.

торити ще раз. Таким способом перуть і ясні й темні рукавички. Тому, що бензина легко запальна, треба прати далеко від полуміни й вогню.

Прати вовну, шовки й трикотажі дуже добре у воді, в якій зварено фасолю. Тільки не повинно бути в тій воді соли. Спосіб випробований і певний.

Залізні бляти на кухні, дверцята від печей, тощо найліпше чистить порошок цегли, який треба набирати на звогчену шмату. По стараннім витертю тим порошком металеві предмети ясно світяться. Отже кожна господиня повинна мати такий порошок в запасі.

Чистити лякеровані двері й вікна не можна ніколи терпентиною чи бензиною, бо лякер від них розпускається. Ніколи не мити їх теплою водою з содою або милом, бо лякер тратить свій полиск. Найкраще обтерти їх вогкою шматою або мити холодною водою з дрібкою чистого амоняку.

Склеїти розбиту камінну або порцелянову посуду можна дуже легко й просто. Збиту посудину вимити добре в гарячій воді. Потім виварити міцний шнурок і дуже сильно обвязати ним кілька разів збиту посудину, уважаючи, щоб розбиті місця дуже щільно й докладно зійшлися та щоб шнурок не пересувався. Вкласти обережно посудину до горшка з холодним молоком, якого має бути стільки, щоб зовсім закрило всі збиті місця, й почати молоко поволі огрівати. Коли закипить, горщик відставити й почекати, поки молоко зовсім не вистигне. Коли потім виймемо збиту посудину з молока й розвяжемо шнурок, вона буде ціла й здатна до дальшого вжитку. Збиті місця, зліплені в цей спосіб, тримаються так міцно, що коли посудина знову зібється, то звичайно в місцях нових, а ніколи в тих, які вже зліплені.

Як відсвіжувати чорні спідниці й одяги?

Натягнути річ на дошку до прасування, змочити водою з амоняком (ніколи чистим амоняком, бо розїсть матерію), або чорною кавою й чистити щіткою в один бік. Потім витерти чистим рушником чи шматою, розтягнути порядно на дошці й прямовісно поставити дошку з убранням, щоб сохло. Коли трохи підсохне й буде ще вогкаве, прасувати, але в один бік. Щоб матеріял не блищався, місця, де блищиться, чистити в один бік щіт-

Добре оброблені кури.

кою, змоченою в теплій воді з оцтом (одна третина оцту на дві третини води).

Проти загнивання деревяних стовпів у землі.

Обмазування стовпів дьогтем, смолою, таром, тощо — помагає дуже мало. Добре є проти гниття намащувати їх такою масою: взяти 3 фунти добре перечищеного річного піску, пів фунта порошку крейди, пів фунта живиці і два декаґрами льонного олію. Все те треба гріти на легкому вогні, без упину мішаючи, аж зробиться однострайна маса. Опісля додати до того 1 декаґрам синього каменя (купервасу) й чарочку сірчаного квасу. Все те добре вимішати і гарячою ще, напів рідкою цією масою намазувати ті частини дерева, що мають бути закопані в землю. Стовпи треба вимазувати на один цаль вище понад те, що йде до землі. Вимащені стовпи лишити якийсь час на повітрі й закопувати їх лише по шість годинах по обмащенні. Так приладжені стовпи витримають у землі дуже довго.

Спосіб проти щурів і мишей.

Змішати сухий ґіпс на половину з мукою й поставити посудину з тим порошком там, куди заходять щурі чи миші. В другу посудину налляти води. Щур чи миш наїсться муки, дістане спрагу й захоче пити. Тоді ґіпс в їх шлунках ствердне й вони гинуть.

Як позбутися комарів?

Щоб позбутися комарів, що налетіли ввечері крізь відчинене вікно, треба позачиняти вікна, загасити світло, а на столі поставити ліхтарку, шиби якої тонко помазати медом чи сиропом. Комарі кинуться до світла й всі чисто поприлипають до шиб ліхтарні.

Щоб не розтріпувалося волосся після миття голови, треба його змочити вареною водою, змішаною з цитриновим соком і розчесати. Вода скоро випарує, а цитриновий сок утримуватиме волосся так, як схочете. Спробуйте. Тільки не треба дусити соку з цитрини забагато, бо волосся міцно склеїться.

Не виливайте води, в якій зварено білу фасолю. Вода ця є знаменитим середником до чищення плям на матеріях, коли не солена. В цій воді можна прати (без мила) кольорові й чорні вовняні матерії, шовкові сукні, капи, шалі й т. п. Полокати в чистій воді. Можна також цим відваром промивати свіжо сплямлені місця. Цей відвар добре пере, усуває ріжні плями (особливо від товщу, вина й чорнила, коли ці останні не надто старі) й не нищить барви матерії. Найліпше робити відвар з одного

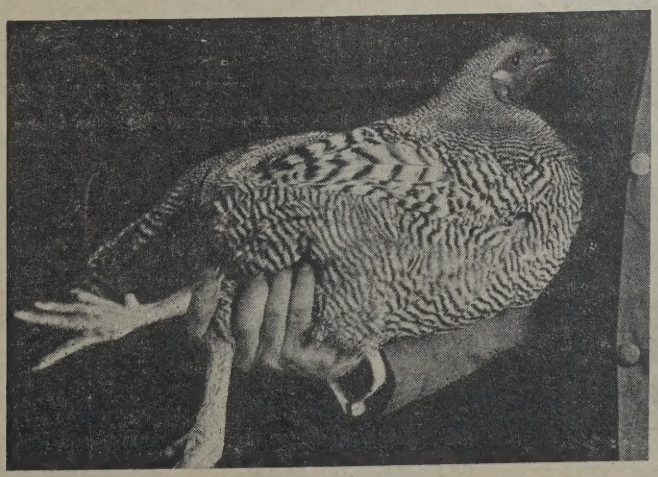

Як тримати птаха.

фунта білої фасолі в 4-ох літрах води (без соли). Коли фасоля звариться на мяко, її вжити до кухні, а відвар перецідити й ним чистити тканини.

Дуже доброю поживою для кімнатних ростин є тютюневий попіл. Збирайте його й посипайте землю у вазонках. Уважайте тільки, щоб у попелі не було недокурків і незгорілого тютюну. Сам тютюн квітам дуже шкодить.

Кімната огрівається найкраще, якщо перед топленням у печі добре кімнату перевітрити.

Щоб не промокала обува намастити її добре, особливо шви, парафіною (свічкою з парафіни) розпущеною у бензині. Підошви не мастити, бо буде дуже ховзька. Підошву намастити льонним олієм, гарячим, аж доки приймає олій. (Уважати при огріванні олію, налити в посудину тільки до половини, бо олій дуже збігає!

Щоб мокра обува не зсихалася, насипати до неї на ніч вівса, полови або паперу. Воно втягне в себе вогкість.

Білля на морозі не замерзне і скоро висохне, коли при останнім полоканні додати до води з пів фунта соли, завареної в 2 літрах води.

В зимі загрітися легко, коли стати просто, замкнути уста і поволі та глибоко дихати. Кров починає сильніше кружити і тіло огрівається. Так варто робити і при початках перестуди та при втомі, головно тоді, коли хтось працює сидячи або зігнений.

Солома дуже добре гріє ноги. — Тому в великі морози варто взувати в чоботи соломяні віхті, головно коли подорожує, або працює на дворі в зимі. Уважати щоб віхті були сухі, тому зміняти їх що два дні або й щодня.

Замерзлі шиби очистите від леду, коли змієте їх теплою водою з сіллю (ложка соли на пів літри води) і зараз витерти на сухо. Так само можна замочити шматку в спірті і витерти нею замерзлу шибу.

Щоб шиби не замерзали, варто натерти їх чистим розтопленим салом, обтерти перед тим шибу на сухо. До сала влити дрібку терпентини. При натиранні захопити і рами.

Мурашки втікають, коли посипати місце якимсь порошком, що має сильний запах, напр. нафталіною, камфорою, листям з помідорів і т. п. Також коли покласти кусок деревного вугля, забираються геть.

McARTHUR BUILDING,
Cor. Portage Ave & Main St.

Телефон Бюра 95 075 Резиденції 52 502

ДР. ВОЛ. Ф. БАЧИНСЬКИЙ

M.D. (Man.), L.M.C.C.

ОПЕРАТОР, ЛІКАР, АКУШЕР

Маємо апарат Рентґена для знимання
ЕКС-РЕЙ (X-RAY)

Пересвітлювання Флуороскопією і Радіятермія.
(Short Wave Therapy)

Адреса канцелярії:
DR. V. F. BACHYNSKI
405 McArthur Bldg.
WINNIPEG, MAN.

Резиденції:
487 St. JOHN'S AVE.
До резиденції приймається лиш вечорами і через апойнтмент.

На що придається цитрина?

Кусник цитрини, положений на надпсований болючий зуб, успокоює біль.

Кусник вати, замочений у цитриновому соку вложений до носа, гамує кров.

Цитриновий сік помагає на ревматизм, бо розпускає мочові кваси, які є причиною ревматизму.

На біль голови напитися трохи чорної кави з цитриновим соком.

Плями з чорнила на меблях або одежі добре змочити цитриновим соком і змити гарячою водою з милом.

ПОКЛИК.

Хай моє слово лунає не дуже, —
Байдуже!
Час товариство до рідної хати
Скликати.
Ми за думками не знаєм душою
Спокою,
Серденько чуле нам лихо безкрає
Стискає.
Сила ворожа руйнує без впину
Вкраїну, —
Гине сердешна в ганебнії пута
Закута.

Слушного часу, братове, не гаймо,
Вставаймо!
Сили й знаття положімо ми сміло
На діло,
Щоб внести у царство темряви й гніту
Освіту,
Утиску здихатись хоч на хвилину
Єдину.
Вільно розправлять тоді свої груди
Всі люди,
Доля щаслива до Неньки Вкраїни
Прилине.

П. Капельгородський.

Empire Drug Stores

Selkirk & McGregor **Selkirk & Arlington**

WINNIPEG, MAN.

До набуття, по уміркованих цінах, все, що входить в обсяг аптикарства.

Пишіть за інформаціями.

Старокраєві пявки, баньки, машинки.

ХВИЛИНА СМІХУ.

Часи змінюються.

По лисині лазять дві мухи.

— Боже мій! — відзивається одна муха, — як світ скоро змінюється! Памятаю часи, коли на тому місці була тільки вузенька стежечка.

Попався.

Рекрут стоїть в темну ніч на варті. Надходить якась темна постать.

— Стій! Хто йде? — кричить рекрут.

— Інспекційний старшина!

Ледве старшина поступив два кроки, аж рекрут кричить знову:

— Стій! Хто йде?

— Ви вже другий раз мене здержуєте. Пощо?

— Я маю такий приказ: три рази затримати а потім стріляти.

Жінки.

Знаєш, вчера бачила я твойого мужа на вулиці, але він мене не завважив.

— Знаю! Він говорив мені про те.

При війську.

— Мошку, офермо стара! Як ти стоїш!Чи так стоїть жовнір?

— Або я є жовнір? Я є цивіль, перебраний за жовніра!...

Приятелі.

Семко і Томко вертають пізно домів. Годинник бє північ. Темно, хоч око виколи. Нараз ізза угла виринають дві темні постаті.

— Руки вгору!

Семка огорнув смертний жах, але відважніший Томко кинувся на напасників. Ухопив першого з краю сильно за шию, і почав „прати" по лиці. Збивши напасника на „квасне яблуко", поправив штани і гукнув:

— Семку! — але відповіді не було.

На слідуючий день стрінув Семка:

— Чого ти втік?

— Та ж мене так збили, що я ледве живий доліз до хати.

— Бо ти боягуз! От, я збив драба на квасне яблуко. Дивися, оце маю кусень краватки, яку при бійці я йому урвав.

Семко поглянув на кусень краватки і застогнав:

— Ой, та це ж моя краватка!...

У лікаря.

— Скажіть мені, пане доктор, що мені властиво хибує. Але не по латинськи!

— Що вам хибує? Ви є упертий пяниця, от і все.

— Дякую. Тепер прошу сказати по латинськи, щоб я знав, що маю жінці сказати.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ В ЕДМОНТОНІ

МАЄ НА СКЛАДІ: Найновіщі театральні книжки та прибори до характеризації, Ноти для хорів, Оповідання, Повісти, Романи, Тлумачі, Календарі, Образи і інші річи, які входять в обсяг книгарства.

ВЕЛИКИЙ СКЛАД: Ґрамофонових рекордів, Ґрамофонів, Радій, Скрипок, Мандолін. Ґітар і всі прибори до музичних інструментів.

Продаємо Канадійські і Старокраєві нитки, Канви і Узори до вишивання.

Адреса:

UKRAINIAN BOOK STORE

10348—101 Street **Edmonton, Alta.**

На ловах.

Стрілець до фармера: Скажіть но мені, ґаздо, не виділи ви тут якого зайця?

Фармер: Зайця?

Стрілець: Так.

Фармер: Великого зайця?

Стрілець: Так, великого.

Фармер: Бачив, як побіг он туди в ліс.

Стрілець: Чи давно?

Фармер: Буде тому вже зо дві неділи.

Самогубство.

Надоїло нашому братові життя і кріза. Взяв він посторонок і пішов шукати за вербою і то сухою, бо жаль іншої деревини.

Найшов вербу над рікою, зачепився і з гіллякою полетів у воду. Виліз із води й каже:

— Агі до чорта! Через дурне вішання був би чоловік утопився.

Відшкодування.

Суддя: Ви, Петре, поломали лопату на Іцковій голові. -Якого ви, Іцку, бажаєте відшкодування?

Іцко: Хай мені Петро справить нову лопату.

Наші діти.

Малий Івась бачучи, як молоко кипить, каже до мами:

— Мамо, мамо! Дивіться, молока зробилося більше, як баняка.

Як другі, так і він.

У ваґоні їде пятьох „шварцерів" без білєтів. В куті сидить наш фармер. Нараз один із шварцерів, що стояв при дверях на варті, кричить:

— Кондуктор! Ховайтеся під лавки!

Миттю всі зникли під лавками.

Кондуктор дійсно надходить, бачить, що в переділі нікого нема, хоче йти дальше, але нараз замічує якийсь чобіт, що вистає зпід лавки.

—Гей! Хто там є? Вилазь!

Вилазить фармер.

— Ага! Певно без білєту.

Але переляканий фармер витягає білєт і показує.

— Все в порядку. Длячого ж ви залізли під лавку?

— Та — каже фармер — лізли другі, то і я поліз...

Родинна авантура.

Жінка довідалася, що чоловік її зрадив, і робить йому пекольну авантуру.

— Мене не так легко ошукати! Треба було женитися з дурнішою!

— Та я шукав, але не міг найти.

Краяни.

У Винніпеґу стрічається двох на вулиці. Один питає:

— Не знаєте, де буде вулиця Селкирк?

— Не знаю, бо я не тутешній.

— О! то ми краяни, бо я теж не тутешній.

ДР. Г. НОВАК

M.D., C.M.

ЛІКАР, ХІРУРҐ і АКУШЕР

Dr. G. NOVAK
459 Selkirk Ave., cor. Powers St.
WINNIPEG, MANITOBA

Телєфон: 54 351

ДР. П. ЗАКУС

ДЕНТИСТ

веде свою канцелярію під числом:

592 SELKIRK AVE.

WINNIPEG, — MANITOBA

Телєфон офісу 55 043

Пімстилися.

— Що ж у вас, кумо, нового?

— Та нема, кумо, нічого нового, лише кури перестали нестися, але ми пімстилися.

— Як же ви пімстилися?

— А так, що ми зїли їм когута.

Молода жінка.

— Пришила ти мені ґудзик?

— Та я ґудзика не найшла і зашила дірку.

Перекрутив.

Один жид чув, як люди говорили про священика „особа духовна". Прийшов він якось до священика, хотів затитулувати але забув і каже:

— Проші, дух особовий...

— Якщо ми мали б ті гроші, які ми вже пропили!

— О, так, могли б ми ще довго пити!...

Жидівський гумор.

Каже старий жид до жидівки:

— Знаєш, стара, не довго вже нам жити. Але як котресь з нас двоїх, не дай Боже, умре, то тоді я поїду до Палестини.

Добрий спосіб.

— Яким способом ти отримуєш стільки грошей від свого чоловіка?

— Я все йому погрожую, що вернуся до мами, а він зараз дає мені на дорогу.

Така вже доля.

— Як тобі, Антоне, на службі? — питає священик одного парубка.

— Зле, прошу єґомосці, робота та й робота, всі кути мною витирають.

— Не журися, Антоне, — каже священик, — зате в небі буде тобі ліпше.

— Ой, ліпше! Де то бідному чоловікові може бути ліпше. Вже я знаю, як там буде. Скажуть: Антоне, запали сонце, Антоне засвіти місяць, Антоне, позасувай хмари, Антоне, потряси громами. — Антоне тут, Антоне там, — не дадуть на хвилинку спочити.

Час зупиняється.

— Кожна моя донька мусить до вісімнадцятого року життя найти судженого.

— А як до вісімнадцятого року не знайде?

— Мусить! Так довго матиме вісімнадпять літ, поки не найде!

Невістка.

— Хто винен?

— Та невістка!

— Але ж її нема вдома.

— А он її хустка на жердці висить!

На фармі.

Клим: Знаєш, Максиме, той багачисько має свойого дідька і тому він такий багатий.

Максим: Ая! То ти маєш дідька, а він має маєток.

ДР. Ю. Е. ДРАҐАН

M.D., C.M., L.M.C.C.
Лікар, Акушер і Оператор

Член Домініяльної Ради Лікарів,
З практикою по шпиталях
в Рочестер, Філаделфії,
Бостоні, Ню Йорку
та Балтімор.

611 Canada Building,
SASKATOON, SASK.
(Коло сієнарської стації)

Ukrainian Book Store

AVE. B. and 20th STREET WEST
(Barry Hotel)

Найновіші українські книжки,
музичні інструменти і т. ін.
На бажання висилаємо наш
катальоґ даром.
За точну і чесну обслугу ручить

П. ТКАЧУК, власт.

SASKATOON, SASK.

В кримінálі.

— Що ти так безупинно ходиш і ходиш? Ти думаєш, що як ти багато ходиш, то менше сидиш?

По забаві.

— Що ж ти сказав вчора жінці, як вернувся в шестій годині рано?

— Я нічого не говорив, тільки жінка...

Чемний.

— Ти вже умився, Івасю?

— Так, ще вчора.

Добрий спосіб.

Панство Щипавки взяли до театру синка, 4-літнього Пуня, який перешкоджував сусідам своїм криком.

Вкінці білєтер звернув увагу: „Дуже перепрошую, але як дитина не заспокоїться, то ми віддамо вам гроші і будете мусіли залишити театр.

По хвилині Пуньо заснув. Під кінець представлення питає пан Щипавка жінку:

— Чи подобалася тобі пєса?

— Щось не дуже!

— Щипни Пуня, хай зачне кричати!

Правда.

Пані Щипавкова толкує чоловікові, що не повинен стільки пити:

— Адже ж і лікарі кажуть, що алькоголь вкорочує життя!

— Мають рацію, — каже Щипавка.

— Справді, при горівці час минає багато скорше!

Відшукав.

До ресторану входить з парасолею якийсь гість. Другий пан, що сидів при однім зі столиків, раптом зривається і говорить:

— Який щасливий випадок, що ми знову стрінулись разом!

— Але ж я вас не знаю.

— Я також. Але я пізнав у вас свою парасолю.

Спекулянт.

— Вуйку, дайте мені на шлючок тютюну, як маєте папірок, то я не маю сірника.

Пяниця.

— Я вчора бачив одного дуже пяного чоловіка.

— Де?

— В зеркалі.

На сповіди.

Сповідається чоловік, що вкрав 10 мішків пшениці.

—Як ти крав? Чи відразу? — питає священик.

— Ні, в чотирьох днях. Кожного дня по два мішки.

— Ну, то разом є тільки 8 мішків.

— Так, прошу єгомосці, але я цього вечора хочу ще 2 взяти.

Пригода.

Іде пяний до дому. По дорозі хтось дає йому в лице.

— О! — каже пяний, — то я вже вдома?...

ДР. І. ВЕРХОМИН

ЛІКАР і ХІРУРҐ

Пересвітлення промінями Рентґена

(X-RAY)

Ультра-фіолетне світло і коротко-лучева машина до огрівання

Dr. J. VERCHOMIN

541 TEGLER Bldg., EDMONTON, Alta.

Тел. офісу 24543 Рез. 73158

П. І. ЛАЗАРОВИЧ

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР і т. д.

Бувший управитель Інституту ім. Мих. Грушевського.

Перепроваджує всякі судові справи — карні, цивільні, спадкові і розводові. Також справи старокраєві.

Кожної суботи відвідує місто Вегревил.

Адреса:

P. J. LAZAROWICH,

2 National Trust Bldg., Edmonton, Alta.

Срібне весілля.

Говорить жінка до чоловіка:

— За два тижні минає якраз 25 літ, як ми подружилися. Може б з цеї нагоди свиню зарізати?

Чоловік: А що ж бідна свиня тому винна, що я колись зробив дурницю?

Пяниця.

Прохожого зачіпає підпитий панок:

— Пе-пе-перепрошую, котра тетепер гоо-д--дина?

— Пята.

— Чи-чи пята ще ни-нині, чи пята вже за-завтра?

Клопіт.

Пані до служниці:

— Марто, ти нині знов встала пізно!

— Дуже жалую, прошу пані, але я не можу тому зарадити. Я дуже поволи сплю.

Без зиску.

Жид-купець (до фармера): А гітен-тут! Маєте, Іване, телята на продаж?

— Ні.

— А може яйця?

— Не маю нічого на продаж.

— То дайте хоч табаки понюхати.

— Не нюхаю табаки.

— То як же так іти від вас без зиску? Скажіть бодай, котра година?

У ворожки.

— Стережіться гарної бльондинки!

— Ого! Запізно, я вже з нею оженився.

Жиди на фармі.

— Ходи звідсіля, Моріц, бо он біжить пес і гавкає.

— Дурний ти, Іцик! Такий пес, що гавкає, не кусає.

— Ну, про те я знаю, але чи він знає?

Учителі Українських і Публичних Шкіл

ЗАМОВЛЯЙТЕ НОВУ КНИЖКУ ПІД НАЗВОЮ

Монольоґи і Діяльоґи для Дітей і Молоді

(ЗІБРАВ МИХ. КУМКА).

У книжці є уміщених 14 дуже гарних монольоґів, діяльоґів, і розговорів, які молодь може виголошувати на шкільних і принагідних виступах. Такої книжечки у нас дотепер не було. Вона зробить вам велику прислугу у праці з дітьми. — Українські учителі, провідники Сумківців і всі, хто працює з молоддю — повинні ту книжку купити.

Ціна приступна, лише 25 центів за примірник.

Замовляйте на адресу:

UKRAINIAN VOICE, — Box 3626, — WINNIPEG, MAN.

ЗМІСТ КАЛЄНДАРЯ НА 1941 РІК.

КАЛЄНДАРНА ЧАСТИНА

Сторона

Астрономічний калєндар — Церковний калєндар — Публичні свята в Канаді ..... 3—5

Калєндарій — Історично-літературні спогади — Місце на записки — Калєндар вагітности домашніх звірят ..... 6—29

ЛІТЕРАТУРНА ЧАСТИНА.

Новий Рік до нас іде — Василь Хмара 31

Як будував і як руйнував український народ — О. Терлецький 33

Гості — Богдан Лепкий 45

Обивательські жарти — С. Васильченко 47

Як би ти знав, вірш — Іван Франко 50

Надзвичайні збори — Ю. В. 51

Невдячний кінь, вірш — В. Самійленко 53

Гимни американських українців 54

Сідайте, прошу! — Прот. В. Кудрик 55

Як трапиться тобі, вірш — Іван Франко 57

Буря на літнищі, комедійка в одній дії — Г. Брунька 59

Мир і війна у мурашок — др. Ол. Тисовський 61

Зрадникам, вірш — Ізидор Воробкевич 67

Мій Боже милий!, вірш — Т. Шевченко 68

Води, вірш — Степан Руданський 68

Як треба провадити збори — М. С. 69

Заповіт Ярослава Мудрого, вірш — М. Кононенко 72

Уряд Канади — М. Гикавий 73

Циган на сповіди, вірш — С. Руданський 86

ГОСПОДАРСЬКА ЧАСТИНА

Консервовання поживи 87

Що нам треба знати про огородину 100

Дещо про паї 104

Як квасити огірки, капусту й борщ? 107

Слабий зуб, вірш — С. Руданський 109

З життя українців на Буковині 110

Українські імена в англійській мові — Т. Гуменюк 112

Бишиха або рожа у свиней — К. С. Продан 115

В здоровому тілі здорова душа, дрібні лікарські поради 117

Як і коли можна вилічитися від туберкульози? 121

Мухи найбільший ворог здоровля 123

Дещо про аматорські фотографічні апарати 124

Наша земля в числах 125

Порівнання мір теплоти 128

Дрібні практичні поради 129

Поклик, вірш — П. Капельгородський 137

Хвилина сміху 138

HEAP, ARSENYCH and MURCHISON

Адвокати, Повновласники, Нотарі і т. д.

Перепроваджуємо судові справи, карні і цивільні. Також справи старокраєві. Позички на звичайний процент на оброблені фарми і міські реальности.

ПИШІТЬ ПО УКРАЇНСЬКИ.

Адреса:

712 McINTYRE BLOCK,

Winnipeg, Man.

Телефон 94 122

ДР. П. ГУЦУЛЯК

Дентист

веде свою канцелярію під ч.

407 SELKIRK AVE.

Канцелярія отворена вечорами в понеділок, вівторок, четвер і пятницю.

ТЕЛЄФОН 55 298

WINNIPEG, MANITOBA

ДР. М. Ф. САВІЦЬКИЙ

B.Sc., M.D., L.M.C.C.

ЛІКАР, ОПЕРАТОР І АКУШЕР

Офіс:

Dr. M. F. SAVISKY

Room 17, Knox Block

(Over Woolworth's 15 cent Store)

ТЕЛЄФОН: 3123

PRINCE ALBERT, SASK.

ДР. П. ПОТОЦЬКИЙ

M.D., L.M.C.C.

Лікар, Акушер і Оператор

Dr. P. POTOSKI

YORKTON, SASK.

Телєфон 117

HARVIE & YANDA

Адвокати і Нотарі в Едмонтоні, Алта.

202 BANK OF TORONTO Bldg.
Phone 22115

Полагоджуємо всякі судові справи: кримінальні, цивільні, тестаментальні, а також старокраєві.

Можете розмовитися або писати до нас у рідній мові.

А. Т. ВАВРИНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР і т. д.

Перепроваджує всякі судові справи — карні, цивільні, спадкові і розводові. Також справи старокраєві.

Адреса:

A. T. WARNOCK, LL.B.

Barrister & Solicitor

Ramsay Block, Tel. 63

DAUPHIN, MAN.

ДР. М. ПОТОЦЬКИЙ

M.D., L.M.C.C.

Лікар, Акушер і Оператор

Dr. M. POTOSKI

FRANKLIN BLOCK

Телєфон 416 Box 656

DAUPHIN MAN.

М. Н. ГРИГОРЧУК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК ітд.

Перепроваджує всякі судові справи, карні, цивільні і тестаментальні.

Адреса:

M. N. HRYHORCHUK, B.A., LL.B.

Box 81, Ethelbert, Man.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС"

ПОСТУПОВИЙ НАРОДНИЙ ЧАСОПИС В КАНАДІ.

Виходить що тижня від 1910 року.

МАЄ НА ЦІЛИ:—

———— подавати події з дійсного життя.
———— совісно обороняти українців перед ворогами.
———— заохочувати до поборювання темноти.
———— піддержувати всяку будуючу роботу і думку.

Не виходить для зиску, а для услуг українському народові.

ЗАСЛУГУЄ НА ВАШУ ПІДДЕРЖКУ.

Річна передплата $2.00; до Злучених Держав $2.50;
до всіх інших країв $3.00.

Вдавайтесь на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626 Sta. B. —— **WINNIPEG, MAN.**

„ВІСТНИК"

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РЕЛІГІЙНО-НАРОДНИЙ ДВОТИЖНЕВИК В КАНАДІ.

Орґан Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Річна передплата $1.00; до Злучених Держав $1.50.

Кожний свідомий українець, що дорожить духовими скарбами українського народу, повинен передплачувати „ВІСТНИК". — Ширіть його і приєднуйте йому нових передплатників.

Передплату висилайте на адресу:

THE HERALD

BOX 3626 Sta. B. —— **WINNIPEG, MAN.**

B37037

ВАША АСЕКУРАЦІЯ Є НА[illegible] КОЛИ ВИ МАЄТЕ ПОЛІСУ В

Springfield Fire [illegible]rine Insurance Co.

ЦЯ КОМПАНІЯ ВИПЛАЧУЄ ВІДШКОДОВАННЯ РЕТЕЛЬНО Й СКОРО.

ОБЕЗПЕЧУЄ ВІД ВОГНЮ, БУРІ, ГРАДУ, І ВІД УШКОДЖЕННЯ

МАЄТОК
цеї компанії
виносить поверх
$40,000,000

ОБЕЗПЕЧЕНЬ
виплатила компанія
поверх
$215,000,000

ГОЛОВНЕ БЮРО НА КАНАДУ — 460 St. John Street, — MONTREAL, Que.
J. A. GRANT, Manager for Man. and Sask. — 501 Paris Bldg., Winnipeg, Man.
Ця Компанія має своїх представників по цілій Канаді.

УКРАЇНСЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ:

UNION INSURANCE AGENCIES - 290 Garry Street - Winnipeg, Manitoba

В. Г. КОМАН. **PHONE 96 626** **М. В. ГОРБАЙ.**

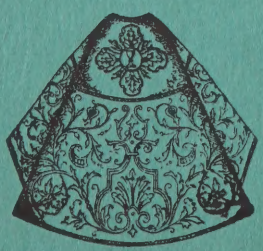

ГУРТОВИЙ СКЛАД ЦЕРКОВНИХ РІЧЕЙ

Повний вибір усіх церковних річей найкращої якости по приступних цінах.

Направляємо, відновляємо і позолочуємо: чаші, хрести, павуки, свічники, та всякі інші металеві річи.

Перед купном — пишіть в рідній мові по наш катальоґ.

Солідні Річи — Дешеві Ціни — Чесна і Скора Обслуга.

ҐРОСС — ЛЕВИЦЬКИЙ
властителі.

William Gross & Company

322 MAIN STREET **WINNIPEG, MAN.**